

PROVINCIE FLEVOLAND

FLEVOLAND
INNOVATIEF
EN
ONDERNEMEND

JAARSTUKKEN 2019

2019

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u liggen de Jaarstukken 2019, bestaande uit het Jaarverslag (de programmaverantwoording en paragrafen) en de Jaarrekening. In deze jaarstukken leggen wij verantwoording af over het uitgevoerde beleid en de realisatie van vooraf gestelde doelen. We gaan in op wat we bereikt hebben (doelen en prestaties), wat we daarvoor gedaan hebben en wat dat heeft gekost. De basis hiervoor wordt gevormd door de Programmabegroting 2019 (na wijziging), welke nog is vastgesteld in de vorige bestuursperiode. In het nieuwe coalitieakkoord 'Ruimte voor de Toekomst' zijn nieuwe doelen opgenomen.

De jaarstukken zijn ingericht conform het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Dit betekent dat de opzet van de Jaarstukken 2019 aansluit bij de Programmabegroting 2019.

Deze jaarstukken beginnen met een bestuurlijke samenvatting (deel I). In deel II hebben we onze verantwoording over de programmaonderdelen opgenomen. Deel III bestaat uit de door het BBV voorgeschreven paragrafen en deel IV bevat de Jaarrekening 2019.

Wij verwachten dat u met deze jaarstukken goed inzicht krijgt in de gerealiseerde doelen in 2019. Een digitale webversie is te raadplegen via www.flevoland.jaarverslag-2019.nl.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Origineel getekend door
H. Tijl

Origineel getekend door
L. Verbeek

Inhoudsopgave

I Samenvatting.....	5
I. Algemeen.....	5
II. Jaarresultaat 2019.....	5
III. Weerstandsvermogen.....	6
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten.....	7
V. Leeswijzer.....	8
II Programmaverantwoording.....	11
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid.....	12
1.0 Inleiding.....	13
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling.....	15
1.2 Water.....	18
1.3 Totale lasten en baten.....	20
2 Landelijk gebied en natuur.....	21
2.0 Inleiding.....	22
2.1 Leefbaarheid landelijk gebied.....	24
2.2 Natuur en landschap.....	25
2.3 Totale lasten en baten.....	29
3 Economie.....	30
3.0 Inleiding.....	31
3.1 Ondernemerschap en groei.....	33
3.2 Recreatie en toerisme inclusief gebiedspromotie.....	35
3.3 Totale lasten en baten.....	38
4 Cultuur, samenleving en sport.....	39
4.0 Inleiding.....	40
4.1 Cultuur.....	41
4.2 Samenleving en sport.....	43
4.3 Totale lasten en baten.....	45
5 Energie, milieu en klimaat.....	46
5.0 Inleiding.....	47
5.1 Milieu inclusief omgevingsdiensten.....	49
5.2 Energie en klimaat.....	51
5.3 Totale lasten en baten.....	55
6 Mobiliteit.....	56
6.0 Inleiding.....	57
6.1 Openbaar vervoer.....	60
6.2 Mobiliteitsbeleid.....	62
6.3 Nieuwe infrastructuur.....	65
6.4 Bestaande infrastructuur.....	66
6.5 Totale lasten en baten.....	68
7 Gebiedsontwikkeling.....	69
7.0 Inleiding.....	70
7.1 Noordelijk Flevoland.....	73

7.2 Midden Flevoland	75
7.3 Zuidelijk Flevoland	77
7.4 Nieuwe Natuur	80
7.5 Totale laten en baten	83
8 Kwaliteit openbaar bestuur	84
8.0 Inleiding	85
8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	87
8.2 Bestuurszaken	93
8.3 Algemene dekkingsmiddelen	94
8.4 Onvoorzien en stelposten	96
8.5 Bedrijfsvoering	97
8.6 Reserves	99
8.7 Totale lasten en baten	104
III Paragrafen	106
1 Lokale heffingen	107
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	107
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	108
1.3 Overzicht tarieven	108
1.4 Lokale lastendruk	108
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	109
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	111
2.1 Algemeen	111
2.2 Risicobeleid en risicomanagement	111
2.3 Risicoprofiel	112
2.4 Weerstandsvermogen	114
2.5 Toelichting op de risico's	115
2.6 Niet financiële risico's	122
2.7 Financiële kengetallen BBV	123
3 Onderhoud kapitaalgoederen	124
3.1 Algemeen	124
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	125
3.3 Middelen	126
4 Financiering	128
4.1 Algemeen	128
4.2 Ontwikkelingen	128
4.3 Performance en uitzettingen	128
4.4 Risicobeheer	130
4.5 Renteschema	131
5 Bedrijfsvoering	132
5.1 Algemeen	132
5.2 Sturing en beheersing	132
5.3 Onderdelen bedrijfsvoering	133
6 Verbonden partijen	137
6.1 Algemeen	137
6.2 Overzicht verbonden partijen	138

7 Grondbeleid	148
IV Jaarrekening	150
1 Jaarrekening 2019 op hoofdlijnen	151
1.1 Omvang resultaat	151
1.2 Analyse resultaat	151
1.3 Financiële kengetallen	153
2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening	155
2.1 Detaillering baten en lasten per programma	155
2.2 Specificatie diverse baten en lasten	156
2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	159
3 Balans (incl. toelichting)	162
3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	163
3.2 Toelichting op de balans (activa)	165
3.3 Toelichting op de balans (passiva)	171
3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	174
Bijlagen	177
1. Toelichting reserves en voorzieningen	178
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	193
3. Specificatie van incidentele lasten en baten	196
4. Single information Single Audit (SiSa)	201
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	202
6. Lijst met afkortingen	209

I Samenvatting

I. Algemeen

Nederland mocht in 2019 naar de stembus voor Provinciale Staten. Na de verkiezingen kreeg Flevoland een nieuwe, brede coalitie. VVD, GroenLinks, CDA, PvdA, ChristenUnie en D66 hebben hun handtekening gezet onder het coalitieakkoord 2019-2023 Ruimte voor de Toekomst. Vanaf de jaarstukken 2020 zal dit nieuwe akkoord worden toegepast.

Het eerste deel van 2019 draaide nog om de uitvoering van het coalitieakkoord 2015-2019 Innovatief en Ondernemend. Belangrijke dossiers waren onder meer: Flevokust Haven, het programma Nieuwe Natuur, Oostvaardersplassen, Flevolandse Energie Agenda, Nationaal Park Nieuw Land, Marker Wadden, windpark Zeewolde en de Omgevingsvisie.

Binnen alle programma's is voortgang geboekt en uitvoering gegeven aan de opgaven vanuit het college uitvoeringsprogramma. In deze jaarstukken leggen wij verantwoording af over wat we hebben gedaan, wat daarmee is bereikt en wat het heeft gekost.

Eind februari 2020 werd ons land opgeschrikt met de eerste coronabesmetting in Noord-Brabant. Nadien werden besmettingen gemeld vanuit het hele land en werden door het kabinet stapsgewijs ingrijpende maatregelen getroffen om de coronacrisis het hoofd te bieden. Deze maatregelen hebben een grote impact op grote delen van de (Flevolandse) samenleving, zoals volksgezondheid en economie. Dat deze maatregelen ook impact hebben op de provincie zelf is evident. Zo is het Provinciehuis sinds medio maart 2020 gesloten, zijn enkele besluitvormingsmomenten uitgesteld en worden werkzaamheden en besluitvorming vanuit de thuissituatie verricht. Dankzij de goede ICT voorzieningen is de continuïteit van de bedrijfsvoering en de besluitvorming daarmee gewaarborgd.

Dat de coronacrisis financiële impact heeft, zal ook duidelijk zijn. Op diverse punten zijn er financiële risico's en onzekerheden. Die raken niet de getrouwheid van de Jaarrekening 2019 maar zullen wel effect hebben op het financiële perspectief ten aanzien van diverse beleidsterreinen in 2020 en volgende jaren. De impact is uiteraard afhankelijk van de duur van de beperkende maatregelen en de diepgang van de crisis als ook van de maatregelen die getroffen gaan worden om de effecten te verzachten. Voor de aanpak van de corona-crisis kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

II. Jaarresultaat 2019

In het jaar 2019 is een positief resultaat gerealiseerd van € 12,8 mln. Dit resultaat, en het verschil ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging, wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de voortgang van een aantal projecten en programma's uiteindelijk lager was dan verwacht, de bedrijfsvoeringslasten beperkt konden worden gehouden en doordat de baten, met name de Provinciefondsuitkering, hoger zijn uitgevallen dan was voorzien. De verschillen zijn nader gespecificeerd en toegelicht bij de desbetreffende programma's.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	186.558	189.106	194.181	171.839	22.342
Baten	-184.186	-181.512	-186.418	-191.141	4.722
Saldo van lasten en baten	2.373	7.593	7.763	-19.301	27.064
Stortingen in reserves	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
Saldo van reservemutaties	-11.077	-7.593	-7.763	6.458	-14.221
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	-12.843	12.843

x € 1.000

In de Jaarrekening 2019 (onderdeel IV van deze jaarstukken) gaan we bij de diverse programmaonderdelen in op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting 2019 (na wijziging) en het ontstaan van het rekeningresultaat 2019.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel van de provincie is ten opzichte van de laatste versie van de paragraaf (zoals opgenomen in de Programmabegroting 2020) gedaald van € 10,8 mln. naar € 9,7 mln. De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de begroting 2020 is gedaald van € 12,6 mln. naar € 12,1 mln. De dekkingsgraad blijft daarmee afgerond 1,2. Deze bevindt zich daarmee aan de onderkant van de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefininspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, BAC DROW, BAC Mobiliteit en BAC Werkgeverszaken. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en DE-on), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT en BAC Energie. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland en BAC Financiën. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijn 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris / algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling jaarstukken

De jaarstukken zijn een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin leggen Gedeputeerde Staten (GS) verantwoording af over gerealiseerde doelstellingen, uitgevoerde activiteiten en de inzet van de financiële middelen die de provincie Flevoland ter beschikking stond. De jaarstukken zijn daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de controlerende rol van PS.

Plaats jaarstukken in de planning en control cyclus

In de Programmabegroting 2019 wordt vastgelegd wat provincie Flevoland wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. De programmabegroting wordt door PS vastgesteld. Een en ander wordt in financiële zin verder uitgewerkt in de productenraming, die door GS wordt vastgesteld.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan integraal als onderdeel van de reguliere cyclus gebeuren via de zomernota, maar ook separaat op basis van tussentijds door PS en GS genomen besluiten. Indien deze bijstelling financiële consequenties kent dan wordt met dat besluit eveneens een begrotingswijziging door PS vastgesteld (of in mandaat door Gedeputeerde Staten, conform de financiële verordening).

In de Jaarstukken 2019 wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de Programmabegroting 2019 en eventueel bijgesteld bij de zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document dient ter ondersteuning van de controlerende rol van PS.

Structuur jaarstukken

De structuur van de jaarstukken wordt bepaald door wettelijke en niet wettelijke vormeisen.

Wettelijke vormeisen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat vormeisen voor de jaarstukken. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- De programmaverantwoording, waarin per beleidsprogramma een verantwoording wordt gegeven over de beoogde doelen en maatschappelijke effecten, en de wijze waarop getracht is deze te verwezenlijken.
- De paragrafen, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven een verantwoording over de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is (vooralsnog) geen gebruik van gemaakt.
- Een jaarrekening die opgebouwd is uit een jaarrekening op hoofdlijnen, een overzicht van baten en lasten, dat alle baten en lasten van de in de programmaverantwoording opgenomen activiteiten bevat, en een balans met toelichting. De jaarrekening vormt de basis voor de controle op de rechtmatigheid en het getrouwe beeld door de accountant.
- De bijlage met het overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld en de specificatie van incidentele lasten en baten.

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit de programmaverantwoording begint met een korte introductie op het hoofdstuk, een beschrijving van de met het programma beoogde effect, een overzicht van de indicatoren (eigen indicatoren alsmede verplichte BBV-indicatoren) en de doelenboom. Per programmaonderdeel worden vervolgens de doelen, doelrealisatie en de daarbij uitgevoerde activiteiten beschreven. Waar van toepassing is dit aangevuld met een duiding van de strategische risico's en beheersmaatregelen die realisatie van dit doel in de weg kunnen staan. Tot slot volgt een overzicht van de aangewende middelen en een verklaring bij het verschil tussen de rekening en de begroting na wijziging. Met deze werkwijze sluiten we aan bij het voorschrift van het BBV om binnen de programmaonderdelen onderscheid te maken in de 3 w-vragen (Wat hebben we bereikt, Wat hebben we daarvoor gedaan, Wat heeft het gekost).

Nieuw en gewijzigd in 2019

- De jaarstukken 2019 blikken terug op 2019 en dus voor een belangrijk deel nog op het Coalitieakkoord 2015-2019 “Innovatief en Ondernemend”. Dat betekent nog een verantwoording volgens de oude programmastructuur (met acht inhoudelijke programma’s). We zullen bij de betreffende programmaonderdelen wel de nieuwe verantwoordelijke gedeputeerden/portefeuillehouders vermelden. Deze opzet voldoet daarmee aan het besluit begroten en verantwoorden (BBV). Dat stelt dat de jaarstukken een gelijke indeling moet kennen als de begroting. Vanaf de jaarstukken 2020 zal het coalitieakkoord 2019-2023 “Ruimte voor de Toekomst” toegepast worden. In voorgaande bestuursperiodes in een dergelijk overgangsjaar dezelfde werkwijze gehanteerd.
- Provinciale Staten hebben op 13 november 2019 een nieuwe nota Reserves en Voorzieningen vastgesteld welke per direct is ingegaan. Dit heeft geresulteerd in enkele nieuwe reserves en een aantal aangepaste mandaten die voor jaareinde zijn toegepast.

Autorisatie

PS heeft een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. et financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. GS mogen per programmaonderdeel niet meer besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten (begroting na wijziging). In deze jaarstukken verantwoorden wij in hoeverre wij in 2019 binnen de geautoriseerde bedragen zijn gebleven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat wij eerst een voorstel aan PS moeten voorleggen, alvorens wij verplichtingen ten laste van reserves aan mogen gaan. Om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten hebben PS bij het vaststellen van de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 (Provinciale Staten van 13 november 2019). Bij het vaststellen van de Nota Reserves & voorzieningen 2020-2023 zijn er een aantal nieuwe reserves gevormd, zoals; 'Fonds Vitaal Platteland', 'Artistieke experimenten', 'Krachtige samenleving' en 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'. De reserve 'Grootschalige kunstprojecten' is vervallen, het resterende saldo van, en toekomstige stortingen in, worden gestort in de bestemmingsreserve 'Artistieke experimenten'. Tevens is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij Gedeputeerde Staten neer te leggen. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

Provinciale Staten hebben - via de Financiële verordening provincie Flevoland 2018 - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, te beperken. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel.
- Reeds genomen Statenbesluiten.
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven).
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om Provinciale Staten volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Verklaring resultaat per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de gerealiseerde baten & lasten en de begroting na wijziging. Conform de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Ter verhoging van de informatiewaarde hebben wij hieraan toegevoegd of de afwijking effect heeft op een reserve of op het rekeningsaldo. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

II Programmaverantwoording

1 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN WATERBELEID

1.0 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die in 2019 hebben bijgedragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in provincie Flevoland.

Omgevingsvisie

Sinds eind 2017 heeft provincie Flevoland een Omgevingsvisie FlevolandStraks. Deze strategische visie richt zich op de periode tot 2030 en verder en geeft richting aan de provinciale inzet in - deels verplichte - (gebieds-) programma's, plannen en activiteiten. In de visie zijn zeven strategische opgaven geformuleerd, namelijk: 'Regionale Kracht', 'Ruimte voor Initiatief', 'Duurzame Energie', 'Landbouw Meerdere Smaken', 'Circulaire Economie', 'Verhaal van Flevoland' en 'Krachtige Samenleving'. De opgaven zijn onze stippen op de horizon. In 2019 is de Uitwerkingsagenda deel 1 gemaakt om te laten zien hoe wij voor de korte, middellange en lange termijn als organisatie en samen met partners uitvoering geven aan onze ambities.

Vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie hebben we actief geparticipeerd in relevante netwerken, hebben juiste contacten in relevante vakgebieden en hebben lessen gevolgd en uitgevoerd die we geleerd hebben uit de praktijk in de voor ons belangrijke thema's. Dat helpt ons om trends en maatschappelijke ontwikkelingen steeds bij te laten dragen tot actualisatie.

Vorbereidingen voor de Omgevingswet

De Omgevingswet is niet alleen een enorme wetgevingsoperatie, maar heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Provincies en gemeenten krijgen meer mogelijkheden voor maatwerk en experimenten. De Omgevingswet vraagt van alle overheden een zorgvuldige implementatie, zodat ondernemers en bewoners met ingang van 2021 ook daadwerkelijk kunnen profiteren van de nieuwe wet.

We werken voor de implementatie van de Omgevingswet samen met de ketenpartners in het Platform Omgevingswet Flevoland. Met de ketenpartners hebben we tijdens een werkbezoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de zorgen en wensen rondom de ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) aan de minister meegegeven. Verder zijn er kennisbijeenkomsten gehouden om het werken onder de Omgevingswet met elkaar te verkennen. Dit betrof: 'DSO', 'Instrumenten omgevingsplan', 'Omgevingsverordening 2019', 'Waterverordening en projectbesluit', 'Toezicht en handhaving' en de 'Bruidsschat'. Dit doen we in samenspraak met de Flevolandse ketenpartijen en het samenwerkingsverband Interprovinciaal Overleg (IPO).

Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

Provincie Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Ook in 2019 zaten we in een zo vroeg mogelijk stadium aan tafel met de gemeenten en belanghebbenden over nieuwe ontwikkelingen en de inpasbaarheid hiervan in stad en buitengebied. Voor de ongewenste groei van geitenhouderijen in het landelijk gebied is het ruimtelijk beleid aangepast. Voor het bieden van ruimte aan ontwikkelingen en tegelijkertijd het behoud en de versterking van ons landschap is in 2019 gestart met de uitwerking van de landschapsvisie.

Water- en bodembewustzijn

Klimaatverandering, bodemdaling en waterkwaliteit dwingen de provincie anders naar water te kijken. Binnen het Actieplan Bodem en Water hebben drie partijen (provincie Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en LTO Flevoland) samen gewerkt aan bewustwording door het stimuleren van kennisdeling, demonstratie en het uitnodigen van agrarische ondernemers. Dit hebben wij gedaan in samenwerking met andere gebiedspartijen zoals agrarische netwerken en het agrobédrijfsleven. Het doel is om initiatieven en maatregelen te nemen voor duurzaam bodemgebruik en schoon en voldoende water.

De grenzen aan het gebruik van het water komen in zicht: niet alles kan meer overal. Nieuwe keuzes van de provincie, gemeenten en het waterschap zijn nodig, waarbij duidelijk wordt hoe ver hun verantwoordelijkheid en inspanning gaat. Vaker zal beroep gedaan worden op de eigen verantwoordelijkheid van burgers en (agrarische) ondernemers. Dit is een van de onderwerpen die centraal staat in een nieuw provinciaal waterprogramma voor de periode 2021-2027, waarmee in 2019 is gestart.

Maatschappelijk effect

Behoud van het gevarieerde aanbod van de leefomgeving door een evenwichtige en duurzame doorontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel in de regionale ontwikkeling.

Effect van ons beleid

Er is goed afgewogen waar voor welke ontwikkelingen ruimte is in provincie Flevoland en dat is helder en makkelijk te vinden voor alle betrokkenen.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef - cijfer 2019	Rekening 2019
Evenwichtige en duurzame doorontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Toelichting: Tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad / gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	19 jaar	18 jaar	16 jaar	14 jaar	15 jaar
	Leegstand kantoren in provincie Flevoland (als percentage van de oppervlakte in m2) <i>Bron: CBS*</i>	7%	8%	6%	<6%	5%
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen <i>Bron: Provincie Flevoland</i> <i>Toelichting: in 2018 is het aantal regionale keringen teruggebracht naar 10. De waterkering tussen de Kadoelersluis en Blokzijl voldoet als gevolg van 'piping' (de dijk lekt) niet meer aan de norm. Het is geen onveilige situatie, waardoor herstel pas in 2025 gaat plaatsvinden.</i>	98%	98%	98%	100%	90%

* Naar aanleiding van Statenvragen vorig jaar is gezocht naar een indicator waarvoor data beschikbaar is voor alle Flevolandse gemeenten. Met de CBS Leegstandsmonitor is gebruik gemaakt van een landelijke bron die alle gemeenten representeert, en bovendien vergelijkingen met andere regio's mogelijk maakt.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef - cijfer 2019	Rekening 2019
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*:					
	• goed	0%	0%	0%	0%	0%
	• matig	83%	83%	83%	<83%	72%
	• ontoereikend	17%	17%	17%	<17%	28%
	• slecht	0%	0%	0%	0%	0%
	<i>Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages</i>					

* De laagste score op één van de biologische kwaliteitselementen (macrofauna, overige waterflora, vis en fytoplankton) bepaalt het eindoordeel voor waterkwaliteit volgens het one out, all out-principe. Achteruitgang in de waterkwaliteit wordt veroorzaakt doordat één van de biologische kwaliteitselementen lager heeft gescoord (op basis van de gemiddelde score over 6 jaar) t.a.v. voorgaande jaren. Voornaamste reden voor de

lagere score in 2019 t.a.v. 2018 was het slechte monitoringsjaar voor vis. Tevens wordt de visstand slechts 1 keer per 6 jaar bemonsterd, waardoor slechte jaren zwaarder meewegen.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Een integrale omgevingsvisie als bijdrage aan nieuwe ontwikkelkracht voor provincie Flevoland
		Een overheid die zich openstelt naar de samenleving
		Zuinig omgaan met ruimte
	Bij het (her)ontwikkelen van gebouwde omgeving handelen wij waterrobuust en klimaatbestendig	
	1.2 Water	Behoud van bodemkwaliteit en een robuust watersysteem

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij droeg daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De aandeelhouders van Vitens zijn gemeenten en provincies. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van de drinkwaterbedrijven in publieke handen blijven voor de borging van een goede drinkwatervoorziening. Dit belang is verankerd in de statuten van Vitens waar het doel van verbonden partij omschreven is als: De uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen: de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt. Twee keer per jaar is er een aandeelhoudersvergadering. Dan wordt er gestemd over nieuwe tariefvoorstellen en wordt het jaarverslag besproken.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder

J. de Reus (Ruimtelijke ontwikkeling)
C. Smelik (Omgevingswet, Omgevingsvisie)

Doel (2015-2019)

Een integrale omgevingsvisie met een langetermijnvisie voor provincie Flevoland en doelen en prioriteiten voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling, zodat er een nieuwe basis ontstaat voor de ontwikkelkracht van de provincie.

Doelrealisatie

Het Rijk wil de Omgevingswet in 2021 van kracht laten worden. Voor de provincie houdt het in dat beleid en regels op de juiste manier in het digitale stelsel gezet moeten worden en processen anders ingericht moeten worden.

We hebben een Uitwerkingsagenda: 'Samen Maken We Flevoland' opgesteld die laat zien hoe wij als organisatie en samen met de gemeenten integraal uitvoering geven aan de opgaven uit de Omgevingsvisie.

Activiteiten 2019

- We zijn gestart met de uitvoering van de in de uitwerkingsagenda opgenomen acties. Overleg met gemeenten is gestart om te komen tot samenwerkingsagenda's die voortbouwen op de in de uitwerkingsagenda benoemde opgaven;
 - Op basis van de opgave 'het Verhaal van Flevoland' is een erfgoedprogramma (hoofdstuk 4.1) tot stand gekomen, is 'Branding Flevoland' (hoofdstuk 3.2) gefaciliteerd en is gestart met het opstellen van een landschapsvisie/programma (hoofdstuk 2.2) in directe relatie tot ruimtelijke

ontwikkelingen. Daarnaast hebben we met partners de Atlas Flevoland samengesteld waarmee we het verhaal willen uitdragen.

- In kader van de opgave 'Regionale Kracht' is verder gewerkt aan inzet op mobiliteit (zie hoofdstuk 6), economie (zie hoofdstuk 3) en aan de gebiedsopgaven die hier aan specifiek aan bijdragen zoals Amsterdam Lelystad Airport, Flevokust en Nieuwe Natuur. De samenwerking met de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is bestendig en geactualiseerd.
 - Voor de opgave 'Circulaire Economie' zijn een aantal platformbijeenvakomen georganiseerd, is ondersteuning via Horizon georganiseerd, zijn zeven keteninitiatieven afgerond en twee nieuwe keteninitiatieven gestart die doorlopen in 2020. Het actieplan Het goede voorbeeld is in uitvoering gegaan en afspraken om circulair in te kopen zijn door provincie en alle Flevolandse gemeenten gemaakt.
 - In het kader van de opgave 'Landbouw Meerdere Smaken' is de Agro Expert Raad opgericht, ondersteuning van proeftuinen belegd bij Horizon. Voorts is met gebiedspartners samengewerkt aan de "smaken" Natuur/landbouw, Smart farming, Kringlooplandbouw, Korte ketens en Voedselkwaliteit. Het programma 'Floriade werkt!' (zie hoofdstuk 7) draagt hier ook aan bij. Met het rijk is gewerkt aan experimenten duurzaam grondgebruik en kringlooplandbouw.
 - Aan de opgave 'Duurzame Energie' is doorgewerkt via inzet op diverse vormen van duurzame energie (wind, zon, geothermie) alsook duurzame mobiliteit (OV) en in het kader van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (RES) (zie hoofdstuk 5).
 - In het kader van de opgave 'Krachtige Samenleving' heeft de provincie het initiatief genomen een regionaal netwerk op te zetten op het thema 'positieve gezondheid'. De provincie heeft samen met GGD Flevoland, CMO Flevoland, Proscop en IVN, en in nauwe samenspraak met gemeenten, gewerkt aan het maken van een Plan van Aanpak en ontwikkelen van een digitaal platform. Daarnaast heeft de provincie intensief ingezet op het thema regionale gezondheidszorg. Naar aanleiding van de problematiek van het voormalig IJsselmeerziekenhuis heeft de provincie een actieve bijdrage geleverd aan het rapport 'Toekomstverkenning Zorg in Flevoland' en aan de lobby voor het behoud van betaalbare en bereikbare zorg in Flevoland. Dit in overleg met betrokken gemeenten. Daarnaast neemt de provincie deel aan de regionale Zorgtafel die najaar 2019 is ingericht;
 - De opgave 'Ruimte voor Initiatief' heeft een randvoorwaardelijk karakter. De ontwikkeling van het principe 'ja mits' is bedoeld om ruimte te bieden aan maatschappelijke initiatieven. In de voorbereidingen op de Omgevingswet wordt dit beginsel bijvoorbeeld uitgewerkt. Regionaal is samengewerkt aan de 'een loket'-gedachte. Regelgeving is beoordeeld op nut en noodzaak en met nieuwe regelgeving is terughoudend omgesprongen. In diverse trajecten zoals het proces rond de Knardijk worden aspecten van Ruimte voor Initiatief toegepast. Met de staten is begin van het jaar geoefend in het denken in de afweging van diverse belangen, in plaats van te werken met beperkingen, normen en standpunten.
- We zijn verder gegaan met het anticiperen op de Omgevingswet zodat we als organisatie klaar zijn als de wet in werking treedt (verwacht 2021).
 - Begin 2019 zijn de Omgevingsverordening Flevoland en het Omgevingsprogramma Flevoland vastgesteld. Verder zijn de Provinciale Staten (PS) tijdens een Statenacademie in november bijgepraat over de stand van zaken van zowel de Omgevingsvisie als de Omgevingswet.
 - Samen met de gemeenten hebben we in oktober 2019 een regionaal onderzoek opgestart om de opgave voor huisvesting arbeidsmigranten in beeld te krijgen.
 - Er is een convenant gesloten tussen marktpartijen, gemeenten en provincie over de aanlegvoorwaarden van glasvezel in het buitengebied van Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. De aanleg van glasvezel is gestart in oktober 2019.
 - Op basis van de Structuurvisie Zon, die in juli 2018 in werking is getreden, was eind 2019 circa 170 hectare Zon op land vergund. In het laatste kwartaal van 2019 is opdracht gegeven aan het Kadaster voor een onderzoek naar de potentie van Zon op dak, waarvan de resultaten begin 2020 worden verwacht.

Risico

Voor de implementatie van de Omgevingswet is de provincie sterk afhankelijk van de planning van het Rijk en de planning en kwaliteit van de digitale producten die landelijk worden opgeleverd.

Doel (2015-2019)

Een overheid die zich openstelt naar de samenleving, die de dialoog zoekt met haar inwoners, die ontvankelijk is voor nieuwe ideeën en die uitnodigt en meedenkt.

Doelrealisatie

Naast de gebruikelijke inspraakprocessen heeft de provincie op diverse terreinen partijen bijeengebracht om na te denken over de toekomst van provincie Flevoland. Ook in het kader van de opgaven van de Omgevingsvisie heeft de provincie in netwerken en platforms geparticipeerd om de ambities te verwezenlijken.

Activiteiten 2019

In diverse beleidsprocessen en concrete projecten heeft de provincie haar partners en haar inwoners uitgenodigd mee te denken en bij te dragen aan de ontwikkeling van dit gebied. Voorbeelden daarvan zijn de ontwikkelde visie op landschap, zorgtafel(s), de regionale energiestrategie, de netwerken in het kader van 'Landbouw Meerdere Smaken' en 'Circulaire economie'. Met leden van PS is gesproken over het bieden van ruimte om binnen kaders initiatieven die bijdragen aan de maatschappelijke opgaven mogelijk te maken.

Doel (2015-2019)

We zijn zuinig omgegaan met ruimte op basis van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking.

Doelrealisatie

Het overaanbod aan werklocaties in provincie Flevoland is significant verminderd omdat de gemeenten plannen voor nieuwe locaties geschrapt hebben en/of bestaande werklocaties hebben getransformeerd in een andere bestemming. De harde planvoorraad bedrijventerreinen is ten opzichte van de nulmeting (1 januari 2014) met ruim een derde verminderd (van 722 ha. naar 410 ha.). Hierdoor zijn gemeenten gekomen tot een aanbod van werklocaties waar meer vraag naar is. De hoogconjunctuur heeft ertoe geleid dat alle Flevolandse gemeenten de laatste jaren veel hectare bedrijventerrein hebben verkocht. De ruimte op werklocaties wordt hierdoor zorgvuldiger benut.

Activiteiten 2019

- We hebben de Ruimtelijke Visie Werklocaties Flevoland uitgevoerd en de resultaten gemonitord.
- We hebben de beschikbare middelen ten behoeve van herstructureringsprojecten conform de Nadere Regel Herstructureringsprojecten Flevoland 2017 toegekend. De projecten zijn nog in uitvoering.
- We hebben uitvoering gegeven aan het Convenant Voorraadbeheersing en Afstemming Werklocaties Flevoland en aan de Uitvoeringsstrategie Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka) 2010-2040, zodat we overschotten aan bedrijventerreinen en kantorenlocaties tegengaan en tegelijk zorg dragen dat er voldoende goede locaties zijn voor bedrijven die zich willen vestigen.
- We hebben bijgedragen aan het behoud van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen en werklocaties binnen de MRA.

Doel (2015-2019)

In 2020 handelen wij waterrobuust en klimaatbestendig bij het (her)ontwikkelen van de gebouwde omgeving.

Doelrealisatie

Vanwege herprioritering is hier voorlopig geen invulling aan gegeven.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	3.215	3.911	4.452	2.889	1.563
Baten	-22	-22	-48	-45	-3
Saldo	3.192	3.888	4.404	2.844	1.559

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Omgevingsvisie FlevolandStraks	1.091	0	1.091
2. Krachtige Samenleving	115	115	0
3. Omgevingswet	174	0	174
Overige kleine verschillen	183	0	183
Totaal lasten	1.563	115	1.448
Baten			
Overige kleine verschillen	-3	0	-3
Totaal baten	-3	0	-3

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Omgevingsvisie FlevolandStraks

In 2019 heeft de verdere voorbereiding en uitvoering plaatsgevonden van de opgaven uit de Omgevingsvisie volgens de door PS vastgestelde opdrachten en kaders. De onderuitputting op het budget Omgevingsvisie komt doordat de uitwerking van enkele projecten, programma's en pilots vanuit de opgaven niet heeft geleid tot een uitgave. Daarnaast zijn er binnen de opgaven projecten en processen die jaargrens overschrijdend zijn en doorlopen in 2020.

2. Krachtige Samenleving

De Programmabegroting 2019 is bij realisatie lager uitgevallen, omdat een aantal initiatieven een langere voorbereidingstijd nodig hadden. Het gaat daarbij met name om de pilot preventief gezondheidsonderzoek ouderen (door de GGD) en de implementatie van de app 'OZOverbindzorg' (waardoor inwoners de communicatie tussen zorgaanbieders, mantelzorg en informele zorg kunnen coördineren). Hierdoor heeft een lagere onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve' oormerk 'Krachtige Samenleving' plaatsgevonden.

3. Omgevingswet

De verdere implementatie van de Omgevingswet is mede afhankelijk van het landelijk beschikbaar komen van digitale producten. De projectorganisatie wordt aangepast aan de huidige fase van de implementatie. Niet alle benodigde kennis en kunde is echter in huis beschikbaar en het kost(te) enige tijd om deze extern aan te trekken. Hierdoor zijn de gelden niet besteed in 2019.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Omgevingsvisie	2.018	0	2.018
1.1.2 Ruimtelijke kaderstelling	725	-26	699
1.1.3 Ruimtelijke informatievoorziening	146	-19	127
Totaal	2.889	-45	2.844

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H. Hofstra

C. Smelik (Actieplan Bodem en Water)

Doel (2015-2019)

We werken samen met alle betrokkenen bij bodem en water aan behoud van bodemkwaliteit en een robuust watersysteem, zodanig dat er ruimte is voor ontwikkeling en dat de kwaliteiten van provincie Flevoland worden beschermd.

Doelrealisatie

De samenwerking met ondernemers en andere betrokkenen is gestart door middel van het Actieplan Bodem en Water (ABW). Het toekomstbestendig maken van het watersysteem in combinatie met kennisontwikkeling en -verspreiding is dit de basis om te komen tot een gezond bodem- en waterbeheer.

Activiteiten 2019

- We hebben gewerkt aan de ontwikkeling van het waterprogramma conform de startnotitie die in 2019 door de Staten is vastgesteld. Het programma wordt in 2021 conform de Omgevingswet vastgesteld. Hierin wordt waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid.
- We hebben vanuit het ABW meerdere activiteiten en projecten geïnitieerd en uitgevoerd, waaronder kennisbijeenkomsten, die gericht zijn op een gezond bodem- en watersysteem als basis voor een duurzame, toekomstgerichte landbouw. Hierbij is de samenwerking opgezocht met Landbouw Meerdere Smaken om elkaar te versterken en aan te vullen. Tevens is gestart met de lerende evaluatie van het ABW over de afgelopen jaren voor het vervolg in de komende jaren.
- We hebben samen met Waterschap Zuiderzeeland en de gemeente Almere gewerkt aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers in het Weerwater en de Noorderplassen. Hiermee is vanuit een gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) invulling gegeven aan de KRW-doelen voor het Weerwater en de Noorderplassen.
- We hebben samen met Waterschap Zuiderzeeland gewerkt aan het project Doelen Overige Wateren, waarin de kwaliteitsdoelen voor kleinere wateren, die niet onder de KRW vallen, zijn afgeleid. De stedelijke wateren zijn in 2019 in samenwerking met de gemeenten afgerond. Dit is input voor het waterprogramma.
- We hebben gewerkt aan bouwstenen voor het beleid zwemwater (in oppervlaktewater) samen met gebiedspartners die gelden als input voor het waterprogramma.
- We hebben samen met Waterschap Zuiderzeeland en de gemeente Noordoostpolder gewerkt aan het gebiedsproces rondom bodemdalingsgebied Noordwest Schokland.
- We hebben samen met Waterschap Zuiderzeeland gewerkt aan het maatschappelijk proces Knardijk. Er zijn gesprekken gevoerd met mogelijke initiatiefnemers om bekendheid te geven aan de nieuwe status van de Knardijk en de toegenomen ruimtelijke ontwikkelingskansen die dit biedt.
- We hebben gewerkt aan de technische omzetting van het waterbeleid binnen de beleidsarme omzetting beleid en regelgeving fysieke leefomgeving. De omzetting is op 27 februari 2019 vastgesteld door PS.
- We hebben gewerkt aan een Drinkwaterplan Flevoland, dit is een lange termijn visie op de drinkwatervoorziening van geheel Flevoland. Het gaat daarbij primair om drie sporen; waterbesparing, water op maat/innovaties en een optimale inzet en bescherming van de beschikbare voorraad zoet grondwater. Het drinkwaterplan is input voor het waterprogramma.
- We hebben met het Rijk, andere overheden rond het IJsselmeergebied en belanghebbende maatschappelijke organisaties verder samengewerkt vanuit de gebiedsagenda IJsselmeergebied 2050. Deze gebiedsagenda bevat een richtinggevend perspectief voor de periode tot 2050, een bijbehorend organisatiemodel en een gezamenlijke uitvoeringsagenda en kennis - en innovatieagenda. Drie ambities staan centraal: landschap van wereldklasse, toekomstbestendig water- en ecosysteem en vitaal economisch belang voor Nederland.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	602	454	520	452	68
Baten	-507	-470	-470	-521	51
Saldo	95	-16	50	-69	119

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	68	0	68
Totaal lasten	68	0	68
Baten			
Overige kleine verschillen	51	0	51
Totaal baten	51	0	51

x € 1.000, - = nadeel

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Water	452	-521	-69
Totaal	452	-521	-69

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	3.215	3.911	4.452	2.889	1.563
	Baten	-22	-22	-48	-45	-3
	Saldo	3.192	3.888	4.404	2.844	1.559
1.2 Water	Lasten	602	454	520	452	68
	Baten	-507	-470	-470	-521	51
	Saldo	95	-16	50	-69	119
Totaal programma 1	Lasten	3.817	4.365	4.972	3.341	1.631
	Baten	-530	-492	-518	-565	48
	Saldo	3.287	3.873	4.454	2.776	1.678

x € 1.000

2 LANDELIJK GEBIED EN NATUUR

2.0 Inleiding

Leefbaarheid landelijk gebied

Voorafgaand aan het 'Coalitieakkoord Innovatief en Ondernemend' 2015 - 2019 is met name bij gemeenten de behoefte geconstateerd aan meer (ruimtelijke) ontwikkelingsmogelijkheden in het landelijk gebied. Na een brede consultatie zijn in totaal 17 thema's geïnventariseerd die in dat kader aandacht vragen: de Agenda Vitaal Platteland. De afgelopen jaren is de provincie bezig geweest met de uitvoering van deze agenda samen met de gebiedspartners, vanuit één gezamenlijk doel: een vitaal en aantrekkelijk Flevolands platteland waar het goed leven, ondernemen, werken en recreëren is. Twee thema's van die agenda zijn leefbaarheid (met het Fonds Leefbaarheid als uitwerking) en digitale ontsluiting.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en zet de provincie zich samen met gebiedspartners in voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit leidt tot robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig. Voor behoud en versterking zijn faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast.

Nationaal Park met internationale allure

Onder regie van de provincie zijn Natuurmonumenten (Marker Wadden), Staatsbosbeheer (Oostvaardersplassengebied), Het Flevo-landschap (Lepelaarplassen en omgeving), het Waterschap Zuiderzeeland (Oostvaardersdijk, Knardijk), de gemeenten Lelystad en Almere en Rijkswaterstaat (Markermeer) in 2019 gezamenlijk bezig geweest met de ruimtelijke doorontwikkeling van het Nationaal Park en de verdere samenwerking tussen de partijen. Het doel hiervan is zowel de natuur als de natuurbeleving te versterken. Daardoor komt er meer samenhang tussen de natuurkernen, worden de stedelijke ontwikkelingen van de MRA in balans gebracht met de natuur (TBES) en wordt vooral ook de bezoekers unieke ervaringen geboden. Dit is een kans voor de profilering van provincie Flevoland op de (inter-)nationale toeristenmarkt met een grote sociaal-economische spin-off voor de regio.

Beleidskader Oostvaardersplassen

De uitvoering van het beleidskader beheer Oostvaardersplassen is in 2019 verder vormgegeven. Het gaat daarbij om de maatregelen die nodig zijn voor herstel van het moeras, voor het verminderen van het aantal grote grazers in het gebied, en voor de realisatie van beschutting in het kerngebied. Deze Natura2000-maatregel zorgt voor herstel van het moeras. Zowel het beleidskader als de uitvoeringsmaatregelen zijn het hele jaar onderwerp van maatschappelijk debat gebleven. Dit kwam onder andere tot uiting in een aantal juridische procedures en een blijvende dialoog met vertegenwoordigers van betrokken partijen.

Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door Gedeputeerde Staten (GS) of het Rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden. Deze beslissing had consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (o.a. vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren. De provincie heeft in 2019 een kernteam ingericht, gesprekken met stakeholders gestart, op provinciaal niveau ambtelijk en bestuurlijk overleg opgestart en er is beleid om de vergunningverlening weer op gang te brengen vastgesteld. Verder is de expertise van de provincie ingezet om op dossier niveau te onderzoeken of projecten wel of niet door konden gaan.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuur- en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied	Aantal inwoners in het landelijk gebied <i>Toelichting: incl. kleine kernen.</i> <i>Bron: CBS</i>	38.030	38.480	38.845	≈ 38.000	38.500*
	Aantal bedrijven in het landelijk gebied <i>Toelichting: incl. kleine kernen</i> <i>Bron: CBS</i>	5.256	5.305	5.353	>5.200	5.463
	Aantal landbouwbedrijven met niet-agrarische nevenactiviteiten <i>Bron: CBS</i>	36,2%	n.b.	n.b.	> 39,8%	n.n.b.**
	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/ VRN</i>	26.273	26.273	26.273	≈ 26.000	26.274

* De daling in 2019 t.o.v. 2018 komt door de sluiting van een AZC, gelegen in het landelijk gebied.

** Eerstvolgende actualisering door CBS in 2020

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden (uitgedrukt in hectares), binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract.	23.452	23.464	23.515	≈ 23.500	23.606
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectares <i>Toelichting: dit betreft compensatie binnen het NNN.</i> <i>Bron: provincie Flevoland / Voortgangsrapportage Natuur (VRN)</i>	27	0	0	37	0

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landelijk gebied en natuur	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	Agenda Vitaal Platteland is uitgewerkt
		Digitale ontsluiting landelijk gebied en kleine kernen
	2.2 Natuur en landschap	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		Opstellen en indienen van de aanvraag voor status Nationaal Park
	Karakterbepalende landschapselementen zijn gehandhaafd	

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij droeg daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Leefbaarheid landelijk gebied

Portefeuillehouder

H. Hofstra

Doel (2015-2019)

De Agenda Vitaal Platteland is uitgewerkt, zodanig dat de vitaliteit van het landelijk gebied verbetert.

Doelrealisatie

Wat betreft de vitaliteit in het landelijk gebied stond 2019 in het teken van de afronding van de Agenda Vitaal Platteland en het Fonds Leefbaarheid. Daarna is gestart met het vervolg zoals benoemd in het Coalitieakkoord 2019-2023.

Activiteiten 2019

- De subsidieregeling “Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied” is afgesloten nadat de tweede tranche in februari is afgerond. Er is een bedrag van in totaal ruim € 1,6 miljoen beschikbaar gesteld aan 23 projecten die bijdragen aan de sociale cohesie en economische ontwikkeling van het platteland. Er is gestart met een nieuwe invulling van dit fonds onder de naam “Vitaliteit Platteland”, zodat het beter aansluit op de provinciale kerntaken en doelen van de opgave 'Krachtige Samenleving'.
- Het proces van de Agenda Vitaal Platteland is via een evaluatie afgerond. De inhoudelijke kanten van de (ruimtelijk-economische) onderdelen van die agenda zijn zo veel mogelijk ondergebracht bij de bestaande beleidstrajecten en -opgaven.

Doel (2015-2019)

De digitale ontsluiting buitengebied en de kleine kernen is gerealiseerd.

Doelrealisatie

Provincie en gemeenten in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland hebben in een convenant overeenstemming bereikt met de marktpartij over de aanlegvoorwaarden voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied. Marktpartij realiseert het glasvezelnetwerk zonder financiële bijdrage van de overheden. Marktpartij is in het najaar van 2019 gestart met de aanleg. Volgens planning wordt de aanleg in 2020 afgerond.

Activiteiten 2019

We hebben op basis van het onderzoek naar de digitale ontsluiting in het landelijk gebied van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland de aanleg van glasvezel mede mogelijk gemaakt.

Risico

Onvoorzien obstakels in de aanleg van het netwerk.

Middelen

2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	777	1.025	1.100	1.031	69
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	777	1.025	1.100	1.031	69

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	69	0	69
Totaal lasten	69	0	69

x € 1.000, - = nadeel

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Leefbaarheid landelijk gebied	991	0	991
2.1.2 Digitale infrastructuur buitengebied	41	0	41
Totaal	1.031	0	1.031

x € 1.000

2.2 Natuur en landschap

Portefeuillehouder

H. Hofstra (natuur)

M. Rijsberman (Nationaal Park Nieuw Land)

J. de Reus (landschap)

Doel (2015-2019)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Doelrealisatie

Het natuurbeheer is op orde door ons natuurbeleid en de uitvoering daarvan door een breed scala aan gebiedspartners.

Activiteiten 2019

- We hebben de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vastgesteld. De wezenlijke kenmerken en waarden beschrijven de belangrijkste natuurwaarden van het NNN in Flevoland. Daarnaast hebben we het Natuurbeheerplan, dat de subsidiekaders biedt voor het beheer binnen het NNN en voor agrarisch natuurbeheer, geactualiseerd. Het beheer van de Flevolandse natuur is voortgezet op het huidige niveau.
- Het Natura 2000 beheerplan Lepelaarplassen is verlengd.
- In het kader van het toegankelijk en beleefbaar maken van natuur hebben we afspraken gemaakt met gebiedspartners. Een voorbeeld hiervan is de uitwerking van een gezamenlijke visie op de mogelijkheden voor kitesurfen in het IJsselmeergebied.
- Met diverse natuurorganisaties is nagedacht over mogelijke gezamenlijke initiatieven, activiteiten en projecten om hiermee een extra impuls te geven aan de ondersteuning van groene vrijwilligers in Flevoland.
- Er is voor de vergunningaanvragen Wet natuurbescherming een nieuw digitaal aanvraagformulier gemaakt. Dit maakt het voor aanvragers makkelijker om een aanvraag in te dienen. Het formulier is SMART gemaakt, waardoor er alleen relevante vragen worden gesteld en men de gevraagde extra stukken kan uploaden.
- In 2019 is het nieuwe faunabeheerplan van kracht gegaan. Wij hebben toegezien op de ontheffingsverlening aan de Faunabeheereenheid Flevoland (FBE) en op een goede uitvoering door de wildbeheereenheid Flevoland (WBE), de Stichting Faunabeheer Flevoland (SFF) en de faunabeheerders in dienst van een terreinbeherende organisatie of Amsterdam Lelystad Airport.
- In 2019 is het in 2018 opgestarte transitietraject naar een nieuwe structuur van het faunabeheer verder uitgewerkt. De FBE wordt verder geprofessionaliseerd, de WBE gaat werken aan een regiogerichte

structuur en de SFF komt los te staan van de FBE en gaat meer werken als een extern uitvoeringsorgaan. In 2020 wordt de transitie afgerond.

- Alle Flevolandse betrokkenen (Terreinbeherende organisaties (tbo's), gemeenten, RWS, Landschapsbeheer, Bosgroep Midden-Nederland, Vereniging voor Bos en Natuurterreineigenaren) hebben hard gewerkt aan de aanpak van de Essentaksterfte. De provincie heeft voornamelijk een regisserende en faciliterende rol gehad en daarnaast de Essentaksterfte in haar eigen areaal aangepakt.
- De Nationale Bijenstrategie maakt onderdeel uit van het Actieplan Biodiversiteit dat aangekondigd is in het Coalitieakkoord 'Innovatief en Ondernemend' 2015-2019. Daarnaast zijn verschillende potentiële gebieden voor wilde bijen geïnterpreteerd en zijn afspraken gemaakt over een bijvriendelijk bermbeheer langs een aantal provinciale wegen.
- In 2019 is deelgenomen in een landelijke samenwerkingsgroep met betrekking tot Natuurinclusieve energietransitie (projectgroep NIE). Onderdeel van het overleg is een onderhandeling met stakeholders (ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Economische Zaken en Klimaat (EZK), provincies, windsector, Tennet en natuurorganisaties) door middel van een Mutual Gains Approach (MGA). In provincie Flevoland is door samenwerking van Wind en Natuur opdracht gegeven aan Wageningen Universiteit voor tweejarig zenderonderzoek van zeearend en bruine kiekendief naar habitatgebruik en gedrag met betrekking tot windmolens. Daarnaast is in november 2019 een internationaal symposium georganiseerd over monitoring van windparken en mogelijke mitigatietechnieken.

Ten aanzien van het beleidskader Oostvaardersplassen zijn de volgende drie activiteiten uitgevoerd:

- De noodzakelijke N2000-maatregelen (o.a. moerasreset) zijn in samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB), het Waterschap Zuiderzeeland en ecologische experts in uitvoering gebracht. De uitvoering loopt de komende jaren door.
- Het aantal edelherten in de Oostvaardersplassen is door afschot naar beneden gebracht. Door juridische procedures is het gestelde doel op basis van het provinciale beleid niet bereikt.
- SBB heeft op basis van het beleidskader een nieuw managementplan opgesteld, vanuit een integrale visie op het beheer van het Oostvaardersplassengebied. GS hebben de instemming aangehouden gelet op nog lopende juridische procedures.

Risico

In 2019 zijn meerdere juridische procedures geweest over besluiten voor de Oostvaardersplassen. Dit heeft naast vertraging van de uitvoering ook geleid tot extra inzet op juridische ondersteuning en op communicatie.

Doel (2015-2019)

De aanvraag voor status Nationaal Park is samen met de gebiedspartners opgesteld en ingediend bij het Rijk, uitgaande van een balans tussen beschermen en beleefbaarheid.

Doelrealisatie

De status van Nationaal Park is op 1 oktober 2018 bereikt, in maart 2019 is de Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land gepresenteerd. Deze ontwikkelingsvisie is richtinggevend voor de (ruimtelijke) planontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land om door te kunnen ontwikkelen naar een Nationaal Park Nieuwe Stijl, zoals wordt omschreven in de ambities van het Rijk.

Activiteiten 2019

- We hebben in 2019 actief geparticipeerd in diverse samenwerkingsverbanden, waarin de verschillende ruimtelijke perspectieven verder worden uitgewerkt en gerealiseerd.
- Naast de ruimtelijke ontwikkelingen dient de Ontwikkelingsvisie ook als onderlegger voor de uitwerking van de voor het Nationaal Park relevante thema's. Op het gebied van educatie, marketing, communicatie, onderzoek, organisatie en financiën hebben we in 2019 een trekkersrol vervuld bij het initiëren van voorstellen voor structurele inbedding van en/of samenwerking t.b.v. deze thema's in een op te richten programmabureau van het Nationaal Park Nieuw Land.
- Tevens hebben we samen met de zeven partners gewerkt aan het opstellen van een voorstel voor de governancestructuur voor Nationaal Park Nieuw Land.

Risico

Draagvlak bij alle partners voor de uitwerking van de ontwikkelvisie blijft een belangrijk aandachtspunt.

Doel (2015-2019)

Karakterbepalende landschapselementen zijn gehandhaafd.

Doelrealisatie

Een landschapsvisie zal richting geven bij het handhaven van karakterbepalende landschapselementen.

Activiteiten 2019

We zijn gestart met het maken van een landschapsvisie op basis van de input van de kernopgave 'Het verhaal van Flevoland' uit de Omgevingsvisie.

Middelen

2.2 Natuur en landschap	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	12.201	10.363	12.431	8.069	4.362
Baten	-50	-50	-91	-44	-47
Saldo	12.151	10.313	12.340	8.025	4.315

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Natura 2000	1.080	1.080	0
2. Afwikkelingsverschillen	878	878	0
3. Nationaal Park Nieuw Land	769	570	199
4. Beheer Natuur	491	491	0
5. Cofinanciering Leader	400	400	0
6. Beheer agrarisch natuurbeheer	285	285	0
7. Oostvaardersplassen	268	100	168
Overige kleine verschillen	191	178	13
Totaal lasten	4.362	3.982	380
Baten			
Overige kleine verschillen	-47	-50	3
Totaal baten	-47	-50	3

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Natura 2000

Provincie Flevoland is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beheerplan Natura 2000 Oostvaardersplassen. De noodzakelijke N2000-maatregelen (o.a. moerasreset) zijn in 2019 in samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB), het Waterschap Zuiderzeeland en ecologische experts in uitvoering gebracht. De uitvoering loopt de komende jaren door. In de meerjarenprogrammering van de uitvoering van het beheerplan waren forse uitgaven in 2019 voorzien. De uitvoering van de moerasreset heeft vertraging opgelopen gedurende de aanbestedingsprocedure en de vergunningverlening. De uitvoering is daardoor half oktober 2019 gestart in plaats van direct na het broedseizoen.

De in 2019 niet bestede middelen heeft geleid tot een lagere onttrekking aan de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur' en blijven voor dit doel beschikbaar binnen deze reserve.

2. Afwikkelingsverschillen

Dit bedrag heeft betrekking op de afwikkeling van ingeschatte posten over 2018, waarvan de afrekening in 2019 heeft plaatsgevonden. In 2019 bleek dat de inschattingen over het kostenniveau van 2018 te hoog zijn weergegeven. Het betreft met name de afrekening van Beheer agrarisch natuurbeheer en Faunaschade

Gezien de herkomst van de afwikkelingsverschillen is dit voordeel afgestort in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

3. Nationaal Park Nieuw Land

Voor de ontwikkeling van Poort Lelystad aan de rand van het Nationaal Park Nieuwland is een bedrag van € 3,0 mln. beschikbaar gesteld, als onderdeel van een convenant met de provincie Flevoland, gemeente Lelystad en Staatsbosbeheer. Voor 2019 was een deelbetaling van € 0,6 mln. begroot, maar dat is niet betaald omdat het project nog in voorbereiding is. De toegezegde middelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve' met het oormerk 'NP Nieuw Land'.

Daarnaast zijn de kosten voor de provinciale regie, voor onder andere de totstandkoming van het park, € 0,2 mln. lager uitgevallen. Deze middelen zijn niet gerelateerd aan een reserve.

4. Beheer Natuur

De provincie verleent subsidies voor het reguliere beheer van natuurterreinen aan de beheerorganisaties. Dit wordt via de subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Flevoland (SNL) vormgegeven. In het beschikbare budget is rekening gehouden met de recreatie- en handhavingstoelage. Deze maakt onderdeel uit van de gedecentraliseerde rijksmiddelen voor natuur. Deze toeslag is in 2019 nog niet in de SNL-subsidie opgenomen, waardoor niet alle middelen zijn besteed. In 2019 is deze toeslag opengesteld voor de beheerorganisaties en wordt deze betrokken bij de nieuwe tranches van de SNL-subsidies, die wordt uitgekeerd in 2020. Het voordeel op dit budget wordt toegevoegd aan de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

5. Cofinanciering Leader

Voor projecten Natuur & Recreatie (in relatie tot het Nationaal Park en Oostvaardersplassen) is provinciale cofinanciering beschikbaar. De administratieve afhandeling hiervan verloopt via Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Nadat projecten worden goedgekeurd en een beschikking krijgen via het RVO, dient de uitvoerende organisatie declaraties in bij het RVO. RVO brengt dit ten slotte in rekening bij de provincie. In 2019 zijn de projecten nog niet in deze laatste fase aanbeland. Voor deze cofinanciering is een oormerk binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'. Dit oormerk blijft bestaan.

6. Beheer agrarisch natuurbeheer

Voor de lasten van het Agrarisch Natuurbeheer wordt een vergoeding ontvangen vanuit de Europese Commissie (POP3-subsidie). In de begroting is gerekend op een vergoeding van 50%, echter in de eerste jaren wordt 75% ontvangen en voor het onderdeel water wordt met ingang van 2019 zelfs 100% vergoed vanuit Europa. De niet bestede middelen zijn gestort in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

7. Oostvaardersplassen

In de Zomernota 2019 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor proces- en onderzoekskosten. Deze middelen zijn besteed aan het literatuuronderzoek voor anticonceptie, de inhuur van juridische expertise (landsadvocaat) voor de rechtszaken die zijn gevoerd omtrent de afschot van de edelherten en vergoedingen voor de leden van de expert- en klankbordgroep.

De gereserveerde middelen voor het uitvoeren van maatregelen naar aanleiding van het onderzoek naar anticonceptie zijn niet uitgegeven. De literatuurstudie is in januari 2020 opgeleverd door de Universiteit Utrecht en wordt naar verwachting eind mei besproken in PS. GS heeft voorgesteld geen vervolgstappen te geven aan het literatuuronderzoek.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	8.069	-44	8.025
Totaal	8.069	-44	8.025

x € 1.000

2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	Lasten	777	1.025	1.100	1.031	69
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	777	1.025	1.100	1.031	69
2.2 Natuur en landschap	Lasten	12.201	10.363	12.431	8.069	4.362
	Baten	-50	-50	-91	-44	-47
	Saldo	12.151	10.313	12.340	8.025	4.315
Totaal programma 2	Lasten	12.978	11.388	13.531	9.100	4.431
	Baten	-50	-50	-91	-44	-47
	Saldo	12.928	11.338	13.440	9.056	4.384

x € 1.000

3 ECONOMIE

3.0 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die in 2019 hebben bijgedragen aan het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en het profileren van de vrijetijdseconomie.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

Het 'Economisch Programma' is een ondersteuningsprogramma voor het midden- en kleinbedrijf (MKB). We hebben programmatisch en systematisch gewerkt aan de versterking van de samenwerking in het ecosysteem voor ondernemerschap 'Win4All'. Partners hebben de uitdagingen uit het 'Economisch Programma' om een duurzame economische groei te bevorderen erkend en aangevuld. Naast inzet van onze eigen instrumenten hebben we samen met deze partners aan concrete projecten gewerkt die gericht bijdragen aan: het vergroten van toegang tot kapitaal, de beschikbaarheid van geschoold personeel, het versterken van internationaal ondernemerschap en het versterken van kennisdeling en cross-overs.

Investeren in vrijetijdseconomie en gebiedspromotie

De groeisector toerisme en recreatie biedt vele kansen voor provincie Flevoland. We hebben bijgedragen aan de versterkte profilering van het unieke en onderscheidende karakter van provincie Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming (Nieuw Land op de zeebodem). Dat hebben we gedaan door in te zetten op promotie en stimulans van product- en routeontwikkeling en daarnaast door een betere recreatieve benutting van natuur, landschapskunst en monumenten. Ook in andere programma's wordt geïnvesteerd in de vrijetijdseconomie, zoals in de programma's 'Mobiliteit', 'Cultuurprofiel', 'Nationaal Park Nieuw Land' en bovengenoemd 'Economisch Programma'.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van provincie Flevoland zijn versterkt door het stimuleren van innovatie, groei, scholing, internationaal ondernemen en gebiedspromotie.

Effect van ons beleid

De provinciale stimuleringsmaatregelen voor innovatie, groei, vinden van personeel en internationalisering hebben zichtbaar gewerkt voor de ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
Economie algemeen *	Bruto Binnenlands Product provincie Flevoland (x € 1 mld.) <i>Bron: CBS</i>	12,6	13,2	14,0	> 13,0	n.n.b.*
	Innovatiekracht <i>Toelichting: Deze indicator weerspiegelt op een schaal van 0-1 de innovatiekracht van Flevoland. Bron: EU Regional Innovation Scoreboard</i>	0,46	0,50	n.b.	> 0,50	0,55
Recreatie en toerisme	Toerisme provincie Flevoland:					
	• Bereik (x 1 mln.)	n.b.	n.b.	150	≥ 150	n.n.b.*
	• Mediawaarde (x € 1.000)	n.b.	n.b.	500	≥ 500	n.n.b.*
	Bezoekers:					
• Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) <i>(meting eens in de drie jaar)</i>	82	82	95	≥ 95	n.n.b.*	
• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)	2,63	2,53	2,31	≥ 2,4	n.n.b.*	

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
	Economische impact:					
	• Aantal banen	10.420	11.370	11.920	> 12.000	12.490
	• Omvang bestedingen (x € 1 mld.)	1,40	1,40	2,37	≥ 2,37	n.n.b.*
	<i>Bron: Vestigingenregister/ Continu vrijetijdsonderzoek (CVTO)</i>					

* (voorlopige) cijfers over 2019 zijn nog niet beschikbaar

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
Bruto Binnenlands Product (BBP)	Percentage toename van het BBP ten opzichte van het voorgaande jaar <i>Bron: CBS</i>	2,5%	4,1%	3,3%	> 0%	n.n.b.*
Werk-gelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking <i>Bron: CBS</i>	72,1%	71,7%	72,4%	> 71,7%	72,3%

* (voorlopige) cijfers over 2019 zijn nog niet beschikbaar

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Ondernemerschap en groei	Ondernemersklimaat gericht op groeiambitie
		Vergroten van de toegang tot kapitaal van 33% naar 40% in 2020
		Op maat geschoold personeel beschikbaar voor bedrijven
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
	Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot	
	3.2 Recreatie en toerisme inclusief gebiedspromotie	Er is een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie

Verbonden partij(en)

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Het Technologisch MKB Innovatie Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. is door de provincie opgericht. Deze

Visit Flevoland BV ontvangt subsidie voor het promoten van vrijetijdsaanbod (onder andere ruimte, natuur, landschapskunst, cultuur, sport en archeologie) van Flevoland. Hierbij is het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland onder de aandacht gebracht bij de diverse kansrijke (inter)nationale doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van het onderscheidende karakter van Flevoland als unieke vrijetijdsbestemming.

3.1 Ondernemerschap en groei

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2015-2019)

Een ondernemersklimaat (ecosysteem) waar bedrijven met toekomst in Flevoland hun groeiambitie kunnen waarmaken.

Doelrealisatie

We hebben Flevolandse ondernemers geholpen bij het realiseren van hun groeiambities.

Activiteiten 2019

- We hebben uitvoering gegeven aan het Economisch Programma.
- We hebben met onze partners waaronder het Rijk, de Metropoolregio Amsterdam (MRA), Horizon en Win4All bijgedragen aan de verdere versterking van het ecosysteem voor ondernemerschap, onder andere op het gebied van financiering, talent en imago.
- We hebben in nauwe samenwerking met de provincies Friesland en Overijssel en de direct betrokken gemeenten bijgedragen aan de lobby bij het Rijk ten aanzien van de planvorming en de financiering van de verbreding en verdieping van de sluizen bij Kornwerderzand.
- We hebben de transitie van onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon zo goed als afgerond.

Doel (2015-2019)

Vergroten van de toegang tot kapitaal van 33% naar 40% in 2020.

Doelrealisatie

De toegang tot kapitaal is vergroot door vouchers aan ondernemers te verstrekken, financieringen vanuit het TMI Proof of Conceptfonds Flevoland te verstrekken en afstemming tussen financiers te bevorderen.

Activiteiten 2019

- Via onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon hebben we ondernemerschap succesvol gestimuleerd en de weg naar expertise voor het Flevolandse MKB vereenvoudigd via de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland.
- We hebben geïnvesteerd in innovatieve bedrijven via het Proof-of-Conceptfonds.
- We hebben een propositie voor de inrichting van een Groeifonds Flevoland uitgewerkt in nauwe samenwerking met het ministerie van EZK.
- We hebben onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon opgedragen de financieringstafel Flevoland verder vorm te geven.
- We hebben PS geïnformeerd over de resultaten van het MKB Doorstartfonds en een plan uitgewerkt voor de volgende fase. Dit plan leggen we begin 2020 voor aan Provinciale Staten.

Doel (2015-2019)

Op maat geschoold personeel beschikbaar voor bedrijven.

Doelrealisatie

Bedrijven beschikken sneller over informatie over gekwalificeerd personeel. We hebben de afstemming en samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gefaciliteerd en verbeterd.

Activiteiten 2019

- We hebben dwarsverbanden tussen onderwijs, ondernemers en overheden bevorderd en netwerken en platforms gestimuleerd waar bedrijven elkaar kunnen versterken.

- We hebben met de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland gestimuleerd dat ondernemers inzetten op ‘een leven lang leren’ en het ‘arbeidsvitaal’ houden van hun personeel.
- We hebben via de PPS-regeling meerdere publiek-private samenwerkingen financieel ondersteund.

Doel (2015-2019)

Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemers en hun producten en meer vestigingen van internationale bedrijven in provincie Flevoland.

Doelrealisatie

Buitenlandse bedrijven die zich in Nederland willen vestigen, zien provincie Flevoland als een potentiële vestigingslocatie en overwegen zich in provincie Flevoland te vestigen. Een groeiend aantal Flevolandse bedrijven ziet kansen om de afzet in het buitenland te vergroten.

Activiteiten 2019

- Via onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon hebben we de financiering, kennis en netwerken ter bevordering van het internationaal ondernemerschap van het Flevolands bedrijfsleven ontsloten.
- We hebben voorbereidingen getroffen om de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland uit te breiden met een voucher gericht op het stimuleren van internationale bedrijvigheid.
- Via onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon hebben we bijgedragen aan de versterking van de internationale acquisitie van provincie Flevoland als dé provincie voor vestiging van bedrijven.
- Via onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon hebben we onze contacten met de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) versterkt.
- Samen met de gemeenten zijn we een traject gestart om in 2020 tot een duidelijk economisch profiel voor provincie Flevoland te komen (TOP-werklocaties).

Doel (2015-2019)

Het lerend vermogen van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Doelrealisatie

We hebben de samenwerking bevorderd tussen de verschillende partijen die ondernemers met raad en daad ondersteunen.

Activiteiten 2019

- We hebben onze ontwikkelingsmaatschappij Horizon opdracht gegeven invulling te geven aan het onafhankelijk groeimakelaarschap om de verbinding te leggen tussen de verschillende partijen en domeinen in het economisch ecosysteem, deze te onderhouden en waar nodig te verbeteren.
- Met onze partners hebben we succesvol ondernemerschap uitgedragen door ambitieuze en succesvolle ondernemers in de schijnwerpers te zetten, onder meer via het Flevopenningengala en het Groei Event van Horizon.

Middelen

3.1 Ondernemerschap en groei	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	7.912	3.081	5.258	3.381	1.878
Baten	-9	0	0	0	0
Saldo	7.904	3.081	5.258	3.381	1.878

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Voucherregeling Business development & skills	262	262	0
2. Composietencluster	150	150	0
3. Human Capital agenda	1.084	1.063	21
4. Assembly of European Regions (Eurodissey)	200	0	200
Overige kleine verschillen	182	180	2
Totaal lasten	1.878	1.655	223

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Voucherregeling Business development & skills

Ter dekking van de uitvoeringslasten voor de Voucherregeling Ondernemerschap 2017-2020 was een budget begroot. De ontwikkelingsmaatschappij Horizon heeft echter geen aanspraak gemaakt op deze middelen. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de begroting met € 0,3 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de bestemmingsreserve 'Economisch programma'.

2. Composietencluster

De provincie vervult een actieve rol bij de ondersteuning van de innovatieve maakindustrie, voor zover composiet gerelateerd. Hiervoor is in 2019 een bedrag van € 0,3 mln. begroot ter subsidiëring van innovatieve projecten. Als gevolg van externe factoren die het moment van aanvragen van subsidies hebben beïnvloed is hiervan in 2019 slechts € 0,2 mln. besteed. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de begroting met € 0,2 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'; oormerk "Composietencluster".

3. Human Capital agenda

De programmalijn Human Capital agenda van het 'Economisch programma' onderschrijdt de begroting met een bedrag van € 1,1 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting van het Publiek-Private Samenwerking (PPS)-budget. Voor uitvoering van de PPS-regeling is in 2019 een budget beschikbaar gesteld van € 1,1 mln. (per PPS maximaal € 0,2 mln. gedurende de looptijd van een PPS van vier jaar). Op dit moment is er slechts voor een bedrag van € 0,2 mln. gebruik gemaakt van dit budget (meerdere PPS'en zijn geschikt). Het is echter zo dat de PPS'en in jaartranches haar subsidie krijgen uitgekeerd, waarbij de lasten per PPS aan de vier betreffende boekjaren worden toegerekend waarin de prestaties worden gerealiseerd. Het restantbudget 2019 ter grootte van € 0,9 mln. blijft binnen de bestemmingsreserve 'Economisch programma' beschikbaar en dient ter dekking van de lasten in komende begrotingsjaren / PPS-tranches.

4. Assembly of European Regions (Eurodissey)

Het afgelopen jaar is een uitgebreide verkenning gedaan naar de mogelijkheden om de gewenste doelen via het AER-programma 'Eurodissey' te behalen. Uitkomst hiervan is dat de kosten en baten niet met elkaar in balans zijn en dat het de voorkeur heeft om de gewenste doelen via een alternatieve methode te bewerkstelligen. In 2020 zullen hiervoor vervolgstappen genomen worden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Ondernemerschap en groei	3.381	0	3.381
Totaal	3.381	0	3.381

x € 1.000

3.2 Recreatie en toerisme inclusief gebiedspromotie

Portefeuillehouder

J. Fackeldey

Doel (2015-2019)

Er is een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie van provincie Flevoland, waarin het karakteristieke van provincie Flevoland herkend wordt en gezamenlijk uitgedragen wordt met Flevolandse ondernemingen en evenementen.

Doelrealisatie

We hebben het beleidsplan Recreatie & Toerisme Flevoland, met bijbehorende uitvoeringsagenda die samen met de gemeenten is opgezet, in 2019 uitgevoerd. Onderstaande uitvoeringsactiviteiten hebben bijgedragen aan een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie.

Activiteiten 2019

- We hebben als verdere doorvertaling van het huidige beleid samen met de Flevolandse gemeenten en uitvoeringsorganisaties Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) en Visit Flevoland een regionale doorvertaling opgesteld van de landelijke visie op toerisme in 2030. De toeristische beleving van Flevoland-Nieuw Land op de zeebodem wordt met de thema's Watererfgoed, Nieuwe Natuur, Agro & Food, Vernieuwend Ontwerp, MRA en IJsselmeerdistrict verder ontwikkeld en gepromoot. Naast het aantrekken van meer bezoekers en bestedingen kan toerisme dienen als middel bij diverse maatschappelijke vraagstukken zodat iedere Flevolander in 2030 profijt heeft van toerisme.
- We hebben de (door)ontwikkeling van 7 aantrekkelijke vrijetijdsproducten gesubsidieerd. Deze dragen bij aan groei in bezoekersaantallen en bestedingen en het uitdragen van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming.
- Toerisme Flevoland is ontvlecht van de Ontwikkelmaatschappij Flevoland (OMFL) en sinds 2019 verzelfstandigd als Visit Flevoland B.V.
We hebben Visit Flevoland B.V. opdracht gegeven het vrijetijdsaanbod (onder andere ruimte, natuur, landschapskunst, cultuur, sport en archeologie) van provincie Flevoland te promoten. Hierbij is het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland onder de aandacht gebracht bij de diverse kansrijke (inter)nationale doelgroepen.
- We hebben ons ingezet in de MRA voor de uitvoering van de Strategische Agenda MRA Toerisme.
- We hebben de resultaatindicatoren van de vrijetijdsector gemonitord door deel te nemen aan diverse onderzoeken. Het doel hiervan was zo goed inzicht krijgen in de ontwikkelingen van de vrijetijdsector van Flevoland.
- In 2018 en 2019 zijn 13 Toeristische overstappunten ontwikkeld en is gestart met de promotie van het Flevolandse fiets- en wandelaanbod.
- We hebben samen met de watererfgoed-iconen, diverse gemeenten, Visit Flevoland en Landschapsbeheer een verkenning gedaan naar de toeristisch, recreatieve beleving van de scheepswrakken in Flevoland;
- er zijn thematische fiets en wandelroutes ontwikkeld rond onder andere landschapskunst, natuur en monumenten, veelal startend vanuit één van de Flevolandse TOP's.
- We hebben de app 'Waterplantenmelder' samen met provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat doorontwikkeld op basis van de wensen van de gebruikers en de ervaringen van 2018. Met de waterplantenmelder wordt over de bevaarbaarheid van het Zuidelijke IJsselmeergebied gecommuniceerd richting de gebruiker/consument.
- We hebben bijgedragen aan de bereikbaarheid en bevaarbaarheid van het Zuidelijke IJsselmeergebied door het ondertekenen van een Samenwerkingsovereenkomst waterplanten en door een financiële bijdrage te leveren voor het maaien van waterplanten in het IJmeer, Gooimeer, Wolderwijd en Veluwemeer.
- We zijn samen met de provincies Noord-Holland en Friesland, Rijkswaterstaat, de Nederlandse kitesurfvereniging en andere gebiedspartners bezig geweest met de ontwikkeling van een kitesurfvisie voor het Zuidelijk IJsselmeergebied.
- We hebben 'Branding Flevoland' gefaciliteerd bij de uitvoering van het verdere uitdragen van het identiteitskompas Flevoland en de uitvoering van het implementatieplan en de endorsementstrategie. Er is o.a. een brandteam samengesteld met verschillende partijen uit de regio die expertise hebben in branding en een platform ontwikkeld.

Middelen

3.2 Recreatie en toerisme inclusief gebiedspromotie	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	950	1.308	1.279	1.042	237
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	950	1.308	1.279	1.042	237

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Gebiedsbranding	94	0	94
Overige kleine verschillen	143	31	112
Totaal lasten	237	31	206

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Gebiedsbranding

Eén van de sporen binnen de kernopgave 'Het verhaal van Flevoland' is de zogenoemde gebiedsbranding. Eind 2018 is het implementatieplan gebiedsbranding in GS vastgesteld. Een belangrijke processtap voor de integrale uitvoering van het plan. Begin 2019 is een kwartiermaker aangesteld om het brandteam (team van gebiedspartners) conform plan te formeren. Het brandteam is in mei 2019 van start gegaan. Het tweede half jaar zijn de nodige activiteiten door het brandteam opgestart en uitgevoerd zoals de ontwikkeling van een brandgids Flevoland, portal Flevoland en nulmeting imago-onderzoek. Deze instrumenten zijn de eerste noodzakelijke activiteiten om de ambities die in het implementatieplan zijn geformuleerd waar te maken. Door de vertraging in de opstartfase is het in 2019 niet gelukt de verdere activiteiten die volgen uit het ambitieplan uit te voeren en het volledige budget te benutten.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Gebiedspromotie, recreatie en toerisme	1.042	0	1.042
Totaal	1.042	0	1.042

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
3.1 Ondernemerschap en groei	Lasten	7.912	3.081	5.258	3.381	1.878
	Baten	-9	0	0	0	0
	Saldo	7.904	3.081	5.258	3.381	1.878
3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie	Lasten	950	1.308	1.279	1.042	237
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	950	1.308	1.279	1.042	237
Totaal programma 3	Lasten	8.863	4.389	6.537	4.423	2.114
	Baten	-9	0	0	0	0
	Saldo	8.854	4.389	6.537	4.423	2.114

x € 1.000

4 CULTUUR, SAMENLEVING EN SPORT

4.0 Inleiding

Typisch Flevoland, net even anders

In 2019 hebben we uitvoering gegeven aan onderdelen van de cultuurnota 2017-2020 'Typisch Flevoland, net even anders'. Daarmee hebben we gewerkt aan de verdere opbouw en het behoud van de Flevolandse culturele infrastructuur en het behoud van het cultureel erfgoed. Hiermee dragen we het Verhaal van Flevoland uit en versterken we de Flevolandse identiteit en binding van de inwoners met provincie Flevoland. De cultuurnota gaat tot 2020, daarom zijn we in 2019 begonnen met de voorbereiding van de nieuwe cultuurbeleidsperiode 2021-2024 door een startnotitie op te stellen.

Krachtige Samenleving

In het kader van de opgave 'Krachtige Samenleving' heeft de provincie het initiatief genomen een regionaal netwerk op te zetten op het thema 'positieve gezondheid'. De provincie heeft samen met GGD Flevoland, Centrum Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) Flevoland, Proscop en Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN), en in nauwe samenspraak met gemeenten, gewerkt aan het maken van een Plan van Aanpak en ontwikkelen van een digitaal platform. Daarnaast heeft de provincie intensief ingezet op het thema regionale gezondheidszorg. Naar aanleiding van de problematiek van het voormalig IJsselmeerziekenhuis heeft de provincie een actieve bijdrage geleverd aan het rapport 'Toekomstverkenning Zorg in Flevoland' en aan de lobby voor het behoud van betaalbare en bereikbare zorg in provincie Flevoland. Dit in overleg met betrokken gemeenten. Daarnaast neemt de provincie deel aan de regionale Zorgtafel die najaar 2019 is ingericht.

Sport

De maatschappelijke waarde en diversiteit van sport en bewegen zijn uniek en onmiskenbaar. Het draagt bij aan gezondheid, economie en een krachtige samenleving in provincie Flevoland. PS hebben in de sportnota "Samenspel Rendeert in Flevoland 2019 - 2023" beschreven hoe in samenwerking met diverse partners gewerkt wordt aan een sportief Flevoland. De uitvoering hiervan is grotendeels belegd bij Sportservice Flevoland B.V.

Maatschappelijk effect

In provincie Flevoland is het goed wonen, werken en recreëren met een versterkte Flevolandse identiteit en een verbeterd imago.

Effect van ons beleid

De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en -evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand).	n.b.	240.285	273.080	240.00 0	n.n.b.*
	Aantallen bezoekers Batavialand <i>Toelichting:</i> In 2019 lag de focus van de activiteiten op het aantrekkelijker maken van het museum voor bezoekers. Daarnaast was het weer te warm, en viel het weer tegen op voor Batavialand belangrijke bezoekdagen.	n.b.	110.473	90.000	100.00 0	90.000
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	9	8	8	≥4	9

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	5	4	4	≥4	5
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet <i>Bron: provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging</i>	n.b.	n.b.	41%	>43%	n.b.**

* Cijfer wordt gebaseerd op aantallen bezoekers zoals vermeld in subsidieverantwoordingen per mei/juni 2019.

** Het onderzoek waaruit dit cijfer afkomstig is wordt niet elk jaar uitgevoerd.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
Restauratie- volume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis): staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'					
	1. Percentage	n.b.	n.b.	6,8%	6,8%	9,1%
	1. Kubieke meters <i>Bron: Monumentenwacht</i>	n.b.	n.b.	1.675	1.675	1.675

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Cultuur, samenleving en sport	4.1 Cultuur	Er is een goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed, mede door de verdere ontwikkeling van Batavialand
		Er is een aantrekkelijke promotie van de Flevolandse culturele kracht en identiteit
	4.2 Samenleving en sport	CMO Flevoland heeft bewezen bij te dragen aan de versterking van de samenleving
		Met Krachtige Samenleving dragen we bij aan een samenleving die gezond, welvarend en betrokken is (iedereen doet mee en hoort erbij)
		De sport in Flevoland is onderscheidend

Verbonden partij(en)

Sportservice Flevoland BV heeft uitvoering gegeven aan het sportbeleid in Flevoland. Zij droeg daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Cultuur

Portefeuillehouder

M. Rijsberman

Doel (2015-2019)

Er is een goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed, mede door de verdere ontwikkeling van Batavialand.

Doelrealisatie

De bescherming van het Flevolands erfgoed is versterkt en we bouwen verder aan de beleving van en kennis over het Flevolands erfgoed onder andere door de verdere ontwikkeling van Batavialand te steunen.

Activiteiten 2019

- We hebben de ontwikkeling van Batavialand ondersteund.
- We hebben de subsidierelatie met Batavialand voor de museale en collectiebeheertaken doorgezet. Dit hebben we gedaan zonder structurele verhoging van de provinciale exploitatiebijdrage, zoals die tot en met 1 juli 2017 werd verstrekt aan de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Erfgoedcentrum Nieuwland (NLE) voor de museale en collectiebeheertaken.
- We hebben het Erfgoedprogramma Flevoland ter besluitvorming aan Provinciale Staten aangeboden.
- We hebben bijgedragen aan het proces om te komen tot een betekenisvolle verbinding tussen de bescherming van de archeologische waarden, het nieuwe natuurgebied, het werelderfgoedcentrum en de toeristisch-recreatieve voorzieningen in Werelderfgoed Schokland.
- We hebben bijgedragen aan de ontwikkelagenda Rijksmonument Waterloopbos.

Risico

In 2019 waren de bezoekersaantallen en eigen inkomsten van Batavialand minder hoog dan voorzien. In 2020 wordt bekeken hoe hiermee om te gaan.

Doel (2015-2019)

Er is een aantrekkelijke promotie en versterking van de Flevolandse culturele kracht en identiteit.

Doelrealisatie

Het cultuurbeleid voor 2017-2020 is vastgesteld en richt zich op het versterken van de Flevolandse culturele kracht. Daarbij is nadrukkelijk aandacht besteed aan de groei van de Flevolandse identiteit en het versterken van de binding van de inwoners met provincie Flevoland.

Activiteiten 2019

- We hebben de doorgaande leerlijn cultuureducatie voor het vmbo verder ontwikkeld; in de loop van 2019 heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) het voorstel voor de proeftuin 'Cultuureducatie door co-creatie in het vmbo' gehonoreerd als uitvloeisel van het culturele Flevoprofiel. Dit maakte het mogelijk om een tweede leerlijn voor te bereiden en meer scholen te naderen voor deelname.
- We hebben de evaluatie van de Impulsregeling Klassieke Muziek 2015-2019 afgerond. Op basis daarvan ontvangen PS een voorstel in het voorjaar van 2020.
- Ter voorbereiding op de nieuwe beleidsperiode hebben we de Startnotitie cultuurbeleid 2021-2024 opgesteld. PS hebben deze in september 2019 vastgesteld.
- In september hebben we in Dronten het Monument voor 100 jaar Zuiderzeewet, tevens het achtste landschapskunstwerk met de titel 'Riff # PD18245' van Bob Gramsma, opgeleverd.

Middelen

4.1 Cultuur	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	6.592	5.139	5.900	5.407	493
Baten	-150	0	0	0	0
Saldo	6.442	5.139	5.900	5.407	493

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Innovatiefonds Bibliotheek	208	0	208
2. Monumenten en Archeologie	113	0	113
Overige kleine verschillen	172	4	168
Totaal lasten	493	4	489

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Innovatiefonds Bibliotheek

Met de nadere regels 'Innovatiefonds Bibliotheekfunctie Flevoland 2018-2021' beoogt de provincie de maatschappelijke relevantie van de bibliotheek te versterken. Een deel van het fonds (A) is bestemd voor de bibliotheken om zelf vernieuwing in hun dienstverlening door te voeren. Het andere deel (B) is bedoeld voor projecten van andere partijen die kansen zien als het gaat om innovatieve samenwerkingsvormen met de bibliotheek. Voor het B-deel is in 2019 € 0,02 mln. niet besteed. Voor de A-projecten € 0,2 mln. Dit laatste vloeit voort uit het overnemen van een advies van de adviescommissie met betrekking tot de fasering van de meerjarenaanvraag van de gezamenlijke bibliotheken.

2. Monumenten en Archeologie

PS heeft in de Zomernota 2019 € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor het maken van een documentaire over de Berging van de Short Stirling. De berging heeft vertraging opgelopen en de te maken documentaire als gevolg daarvan ook. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van € 0,1 mln.

De rest van de onderschrijding betreft overige kleine verschillen.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Cultureel erfgoed	2.168	0	2.168
4.1.2 Kunst	3.239	0	3.239
Totaal	5.407	0	5.407

x € 1.000

4.2 Samenleving en sport

Portefeuillehouder

J. Fackeldey (Krachtige Samenleving)

H.J. Hofstra (sport)

Doel (2015-2019)

Het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling Flevoland (CMO) heeft bewezen bij te dragen aan de versterking van de samenleving.

Doelrealisatie

CMO Flevoland heeft in 2019 meer en gericht bijgedragen aan de realisatie van de doelen van 'Krachtige Samenleving', dit vooral op het onderwerp positieve gezondheid.

Activiteiten 2019

- We hebben CMO Flevoland subsidie verstrekt op basis van hun Jaarplan 2019 en hebben daarmee onze rol als opdrachtgever ingevuld op basis van de uitwerking van de opgave 'Krachtige Samenleving' en de Uitwerkingsagenda: Samen Maken We Flevoland.
- We zijn het gesprek met CMO Flevoland aangegaan om inzichtelijk te maken hoe hun activiteiten nog meer kunnen bijdragen aan de doelen van de provincie op het gebied van 'Krachtige Samenleving'.
- We hebben uitvoering gegeven aan de motie van PS uit 2018 om van provincie Flevoland een Regenboogprovincie te maken. Bureau Gelijke Behandeling Flevoland heeft in opdracht van de provincie

een website ontwikkeld voor organisaties die zich richten op de positie van LHBTI. Ook heeft de provincie opdracht gegeven om in twaalf klassen van Flevolandse scholen het project "Gelijk = Gelijk" (lesprogramma over diversiteit en minderheden) uit te voeren.

Doel (2017-2019)

Met Krachtige Samenleving dragen we bij aan een samenleving die gezond, welvarend en betrokken is (iedereen doet mee en hoort erbij).

Doelrealisatie

We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund, zodat Flevolandse langer fit en gezond blijven en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren. Voor het thema aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt zoeken we aansluiting bij het economisch programma en de bredere Human Capital Agenda.

Activiteiten 2019

- Samen met CMO en GGD en afgestemd met gemeenten hebben we een plan van aanpak preventie en positieve gezondheid opgesteld.
- Samen met GGD en CMO hebben we de startbijeenkomst (30 januari 2020) voorbereid.
- We hebben afspraken gemaakt voor over de uitvoering van het Plan van Aanpak met CMO en GGD.
- We hebben een actieve lobby gevoerd voor uitbouw en versterking zorginfrastructuur in Flevoland met als resultaat een flink aantal aangenomen moties in de Tweede Kamer.
- We hebben capaciteit geregeld (inhuur en bekostiging) voor het projectbureau van de regionale Zorgtafel.
- We hebben initiatief genomen om een portefeuillehouders overleg regionale gezondheidszorg in te richten.
- We nemen deel aan het onderzoeksprogramma van de Werkplaats Sociaal Domein Flevoland en subsidiëren onderzoek naar 'overerving' van sociale problematiek.
- We subsidiëren de Stichting Academische Verpleeg(t)huiszorg Nederland die is gestart met een pilot in Flevoland in samenwerking met WoonZorgFlevoland.

Doel (2015-2019)

De sport in provincie Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

Doelrealisatie

We hebben organisaties geholpen om gebiedsoverstijgende sportactiviteiten als sportevenementen, kernsporten en aangepast sporten in Flevoland te versterken.

Activiteiten 2019

- We hebben via Sportservice Flevoland B.V. en diverse partners als overheden, onderwijs en de sport & leisuurector uitvoering gegeven aan de provinciale sportnota 'Samenspel rendeert in Flevoland'.
- We hebben verschillende (bovenregionale en internationale) sportevenementen ondersteund.
- We hebben sporttalenten ondersteund en bijgedragen aan de toegankelijkheid en zichtbaarheid van aangepast sporten/gehandicaptensport door geld beschikbaar te stellen voor onder andere de 'maand van het aangepast sporten'.
- We hebben bijgedragen aan de ontwikkeling en uitwerking van het Nationaal sportakkoord.
- We hebben de sportinfrastructuur versterkt door stimulering van partners binnen lokale sportakkoorden, kennis uitwisseling en afstemming binnen watersport en triatlon. kennisuitwisseling en afstemming binnen watersport en triatlon.

Middelen

4.2 Samenleving en sport	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	1.668	1.790	1.790	1.755	35
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	1.668	1.790	1.790	1.755	35

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	35	0	35
Totaal lasten	35	0	35

x € 1.000, - = nadeel

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Samenleving	1.118	0	1.118
4.2.2 Sport	636	0	636
Totaal	1.755	0	1.755

x € 1.000

4.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
4.1 Cultuur	Lasten	6.592	5.139	5.900	5.407	493
	Baten	-150	0	0	0	0
	Saldo	6.442	5.139	5.900	5.407	493
4.2 Samenleving en sport	Lasten	1.668	1.790	1.790	1.755	35
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	1.668	1.790	1.790	1.755	35
Totaal programma 4	Lasten	8.260	6.928	7.690	7.162	528
	Baten	-150	0	0	0	0
	Saldo	8.110	6.928	7.690	7.162	528

x € 1.000

5 ENERGIE, MILIEU EN KLIMAAT

5.0 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die in 2019 hebben bijgedragen aan de provinciale ambities op het gebied van de energie-transitie en het behouden van de goede uitgangspositie op het gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Energietransitie

2019 stond voor een groot deel in het teken van de Regionale Energie Strategie (RES) en het Klimaatakkoord. De RES-regio Flevoland heeft een bod opgesteld dat onderdeel uitmaakt van het totaal dat alle 30 regio's dienen in te brengen in de landelijke doelstelling van 35 TWh duurzame energiewinning in 2030. In goede samenwerking met diverse partijen, vertegenwoordigers en de Flevolandse Energie Agenda (FEA) is gewerkt vanuit de Flevolandse principes. De samenwerking tussen de acht overheidspartners (gemeenten, waterschap en provincie) is een aantoonbare meerwaarde in dit proces die ook een goede basis biedt voor deze samenwerking in de komende jaren en de RES-sen. Op 20 november 2019 hebben PS ingestemd met de inhoud van het Klimaatakkoord.

Ondertussen hebben we in deze periode ook verdere uitvoering gegeven aan het 'Regioplan Wind', de 'Structuurvisie Zon op Land' en het actieplan 'Het Goede Voorbeeld'. Ten aanzien van de warmte opgave hebben we het convenant 'Exploratieprogramma aardwarmte Metropoolregio Amsterdam (MRA)' getekend en is in 2019 een eerste aardwarmte project in de provincie (Luttelgeest) operationeel geworden. DE-on, energieloket Flevoland en het Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF) hebben zich energiek ingezet voor de versnelling van de energietransitie en er is flink gebruik gemaakt van de diverse subsidieregelingen.

Goede milieukwaliteiten koesteren

Provincie Flevoland kan zich nog steeds gelukkig prijzen met zijn goede milieu. Dat maakt dat het in provincie Flevoland prettig wonen, werken en recreëren is. Die goede uitgangspositie verdient bescherming. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij hebben we ingezet op kwaliteitsniveaus die ruimte creëren voor het versterken van de economie, die gekoppeld zijn aan een goed vestigingsklimaat en waarbij minimaal wordt voldaan aan de wet- en regelgeving.

Maatschappelijk effect

De bewoners en bedrijven van provincie Flevoland profiteren van de energietransitie, de CO2-uitstoot vermindert en de Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Provincie Flevoland produceert in 2020 evenveel hernieuwbare energie als door bewoners, bedrijven en instellingen exclusief transport aan energie wordt gebruikt, initiatiefnemers hebben de eerste stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 inclusief transport en de leefomgevingskwaliteit is goed afgewogen bij nieuwe ontwikkelingen in de ruimte.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef-cijfer 2019	Rekening 2019
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	41,1%	48,7%	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Verbruikte energie totaal in terawattuur en petajoule (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	9,94 (35,8)	10,03 (36,1)	n.n.b.	n.b.	n.n.b.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
	Verbruik warmte en elektriciteit in terawattuur en petajoule <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	5,83 (21,0)	5,94 (21,4)	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terawattuur en petajoule (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit)	2,44 (8,8)	2,89 (10,4)	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW) <i>Bron: Monitor Wind op Land (WOL)</i>	1.186,4	1185,4	1189,5	n.b.	n.n.b.
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan = 0) <i>Bron: Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)</i>	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen zonder maatregelen <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	n.b.	1.072	1.072

*Getallen behorend bij de bovenstaande provinciale indicatoren m.b.t. tot energie zijn gewijzigd sinds de Programmabegroting 2020. Zo wordt energie niet langer uitgedrukt in petajoule maar in terawattuur om aansluiting te vinden bij het Klimaatakkoord en in het bijzonder de Regionale Energiestrategieën. Om de vergelijkbaarheid met de Programmabegroting 2019 te behouden zijn de getallen hierboven omgerekend naar petajoule (tussen haakjes).

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen)	2.704.153	2.642.300	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
Energie-neutraliteit*	Totale productie van hernieuwbare energie uitgedrukt in petajoule (PJ) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	8,8	10,4	n.n.b.	n.b.	n.n.b.

*Voor getallen bij de indicatoren m.b.t. energie maakt de provincie gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastream. Het verzamelen en bewerken van data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achter lopen. De meeste cijfers voor 2018 en 2019 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor de periodes 2019 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.).

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, milieu en klimaat	5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten	Behoud van goede uitgangspositie omgevingskwaliteit (inclusief geluid en stikstofdepositie)
	5.2 Energie en klimaat	De doelstelling voor het beleid van opschalen en saneren van windenergie is bereikt
		Er zijn stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 (inclusief mobiliteit)
		De ondergrond is duurzaam beschermd en benut

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Zij droeg daarmee bij aan het behoud van een goede uitgangspositie van de omgevingskwaliteit.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland beheert de financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee droeg zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Afvalzorg Holding N.V. beheert de stortplaatsen in Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in Afvalzorg. Twee maal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Alliander is het energienetwerkbedrijf dat verantwoordelijk is voor de levering van gas en elektriciteit naar inwoners en bedrijven in een groot deel van Nederland. Alliander is het netwerkbedrijf van het vroegere Nuon. Het is in 2009 afgesplitst van Nuon. De aandelen worden gehouden door provincies en gemeenten.

Stichting DE-on heeft, met behulp van een lening van de provincie, duurzame-energieprojecten mede mogelijk gemaakt. Daarmee heeft zij bijgedragen aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

5.1 Milieu inclusief omgevingsdiensten

Portefeuillehouder

C. Smelik

Doel (2015-2019)

Behoud van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid zodat het prettig wonen en werken blijft in provincie Flevoland. Hierbij wordt ingezet op die kwaliteitsniveaus die ruimte creëren voor het versterken van de economie, die gekoppeld zijn aan een goed vestigingsklimaat en waarbij wordt voldaan aan de wetten en regels.

Doelrealisatie

De goede uitgangspositie op de diverse milieugebieden is behouden en versterkt ter verbetering en bescherming van de fysieke leefomgeving.

Activiteiten 2019

- We hebben in 2019 opdracht verstrekt aan de Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek (OFGV) en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG) voor de uitvoering van onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Bij de jaaropdracht voor 2019 aan de OFGV hebben we aanvullend opdracht gegeven voor structurele uitbreiding van het groene toezicht door de OFGV.
- Er is een subsidieregeling 'Verbeteren van de geluidwering van woningen 2019-2023' van kracht geworden.
- Ten behoeve van een goede inpassing van de uitbreiding van de luchthaven zijn er in 2019 acht geluidmeetpunten geplaatst en is gestart met het uitvoeren van een nulmeting.

- In 2019 zijn er afspraken gemaakt over de wijze van behandeling van klachten over vliegtuigen van en naar Amsterdam Lelystad Airport.
- Door de OFGV is er een inventarisatie uitgevoerd naar de wijze waarop de wettelijke energiebesparingsverplichtingen zijn geborgd in de vergunningen voor die bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.
- Voor de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken door de omgevingsdiensten is regionaal beleid vastgesteld. Daarmee zijn duidelijke kaders vastgesteld voor deze taak en is er een gelijk speelveld in de regio geborgd.
- We hebben ons actief aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord (SLA). Het SLA is de vervanger/opvolger van het Nationaal Actieplan Luchtkwaliteit en gaat zorgen voor een permanent schonere lucht.
- We hebben stappen gemaakt in het verduurzamen van de mobiliteitssector (verkleinen CO2 footprint) door het verlenen van een concessie voor Zero Emissie OV (duurzaam regionaal busvervoer), in samenwerking met IJssel-Vechtdregio (provincies Flevoland, Overijssel en Gelderland) en we hebben de realisatie van minimaal 100 laadpalen voor elektrische voertuigen in de publieke ruimte van Flevoland gefaciliteerd. Daarnaast is in samenwerking met de Metropoolregio Amsterdam Elektrisch (MRA-E) een concessie verleend voor het plaatsen van 20.000 laadpalen in komende jaren in de MRA-E regio (provincies Flevoland, Noord-Holland en Utrecht).

Middelen

5.1 Milieu inclusief omgevingsdiensten	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	5.220	4.955	5.315	4.917	398
Baten	-504	-473	-583	-509	-74
Saldo	4.716	4.482	4.733	4.409	324

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Nazorg Friese pad	106	0	106
2. Subsidieregeling Actieplan Geluid	167	0	167
3. Omgevingsdiensten	117	0	117
Overige kleine verschillen	8	0	8
Totaal lasten	398	0	398
Baten			
1. Nazorg Friese pad	-106	0	-106
Overige kleine verschillen	32	0	32
Totaal baten	-74	0	-74

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Nazorg Friese pad

De voormalige stortplaats Het Friese Pad te Emmeloord is voorzien van een bovenafdichting met folie en een lekdetectiesysteem Geologger. In de begroting zijn middelen beschikbaar gesteld voor het onderzoek naar de levensduur van het lekdetectiesysteem Geologger. Door vertraging in het onderzoek zijn niet alle middelen besteed en is het onderzoek over het jaar heen getild. De lasten voor de uitvoering van het onderzoek worden gefinancierd uit het Provinciaal Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Flevoland.

2. Subsidieregeling Actieplan Geluid

In 2019 is de subsidieregeling 'Verbeteren van de geluidwering van woningen 2019-2023' vastgesteld. Bewoners die hinder ondervinden van het geluid van verkeer op de provinciale weg worden met deze subsidieregeling geholpen om de geluidbelasting in hun woning te verlagen. In 2019 is geen subsidie verstrekt. Naast de voorbereidingskosten waren er geen andere lasten.

3. Omgevingsdiensten

Het rekeningresultaat van OFGV over 2018 is gestort naar de partners. Het Flevolandse deel in het resultaat is € 0,07 mln. De opdracht van de provincie aan de ODNZKG is met ingang van 2019 op regiebasis aangeboden en afgerekend. Over 2019 zijn de werkelijk ingezette uren lager dan begroot.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Milieu	926	-509	417
5.1.2 Omgevingsdiensten	3.992	0	3.992
Totaal	4.917	-509	4.409

x € 1.000

5.2 Energie en klimaat

Portefeuillehouder

J. Fackeldey

C. Smelik (Duurzaam Gebruik Ondergrond)

Doel (2015-2019)

De doelstelling voor het beleid van opschalen en saneren van windenergie is bereikt en de uitvoering ligt op schema om het doel voor 2020 te behalen, namelijk 1.390 MW aan opgesteld (windenergie) vermogen.

Doelrealisatie

In provincie Flevoland stond in 2018 voor 1189,5 MW opgesteld vermogen aan windmolens. Om de doelstelling 2020 te behalen is nog 201 MW benodigd.

Activiteiten 2019

- We hebben het opstellen van rijksinpassingsplannen voor de realisatie van de windparken uit het 'Regioplan Windenergie' gerealiseerd. In 2019 betroffen dit de inpassingsplannen voor windplan Blauw (projectgebied Noord) en windplan Groen (projectgebied Oost). Windplan Blauw is in het najaar onherroepelijk geworden en voor windplan Groen is het inpassingsplan (en bijbehorende vergunningen) verleend. De behandeling van de beroepen bij de Raad van State is in 2020 beoogd.
- Voor projectgebied West hebben we met gebiedspartijen gewerkt aan het versterken van de onderlinge samenwerking.
- Voor windpark Zeewolde is het saneringsfonds ingericht en is het onteigeningsproces ten behoeve van de sanering vervolgd.
- Ten slotte is samen met de windparken uit de hele provincie een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om obstakelverlichting van de huidige en toekomstige windparken zo veel mogelijk te beperken. De resultaten worden in 2020 verwacht.

Doel (2015-2019)

Er zijn stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 (inclusief mobiliteit) en de stimuleringsregeling voor hernieuwbare energie voorziet aantoonbaar in een behoefte.

Doelrealisatie

- Provincie Flevoland was voor 49% energieneutraal exclusief mobiliteit (volgens de laatst bekende cijfers in 2017);
- Provincie Flevoland was voor 29% energieneutraal inclusief mobiliteit (volgens de laatst bekende cijfers in 2017).

Met onderstaande activiteiten hebben we, samen met onze regionale partners, stappen gezet op weg naar energieneutraliteit.

Activiteiten 2019

- We hebben de dialoog met PS gevoerd waarbij keuzes werden voorgelegd op het moment dat het nodig was. Op 20 november 2019 hebben PS ingestemd met de inhoud van het Klimaatakkoord. Op 15 december

vond een presentatie en informatiesessie plaats met PS over de RES op basis van de bouwstenen en de procesorganisatie.

- De opgaven vanuit de twee (van de vijf) tafels uit het Klimaatakkoord zijn vertaald naar de concept-RES. De RES-regio Flevoland heeft een bod opgesteld dat onderdeel uitmaakt van het totaal dat alle 30 regio's dienen in te brengen in de landelijke doelstelling van 35 TWh duurzame energiewinning in 2030. In goede samenwerking met diverse partijen, vertegenwoordigers en de Flevolandse Energieagenda (FEA) is gewerkt vanuit de Flevolandse waarden. De samenwerking tussen de acht overheidspartners (gemeenten, waterschap en provincie) is een aantoonbare meerwaarde in dit proces die ook een goede basis biedt voor deze samenwerking in de komende jaren en de RES-sen.
- De regelingen voor 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' lopen. Het gereserveerde bedrag voor Asbest is inmiddels aan subsidies verstrekt. Vanuit de regeling 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn 4 projecten geheel of deels gesubsidieerd.
- We geven invulling aan de in de Omgevingsvisie vastgestelde koerslijnen, te weten:
 - Energieneutrale steden en dorpen; via de FEA werken we samen met gebiedspartners aan de energietransitie. Er is in 2019 door middel van een aantal inspiratiereizen en -sessies kennis gedeeld met de partners. Daarnaast is er in 2019 een coalitie gesmeed van FEA-partners en anderen rondom de bewustwordingscampagne. Het gezamenlijke doel is om de boodschap van de campagne in 2020 zo breed mogelijk te verspreiden. Onder andere is Hogeschool Windesheim aangehaakt om zowel het onderwijs te betrekken bij de campagne, als de denkkraft en enthousiasme van de studenten in te zetten als inspiratie. Dit heeft geresulteerd in twee comaker-onderzoeken.
 - Ruimte voor energie; via uitvoering van 'Regioplan Wind', 'Structuurvisie Zon op land' en 'aardwarmte-projecten geothermie'; de activiteiten in het kader van het 'Regioplan Wind' zijn hierboven beschreven.
 - Op basis van de 'Structuurvisie Zon op land', die in juli 2018 in werking is getreden, was eind 2019 circa 170 hectare 'Zon op land' vergund in het buitengebied. In het laatste kwartaal van 2019 is opdracht gegeven aan het Kadaster voor een onderzoek naar de potentie van Zon op dak, waarvan de resultaten begin 2020 worden verwacht.
 - Begin maart is het convenant Exploratieprogramma aardwarmte MRA getekend, met het ministerie van EZK, Energiebeheer Nederland (EBN) en de provincies Noord-Holland en Flevoland. Doel van het convenant is het gezamenlijk meer kennis opdoen over de diepe ondergrond in de MRA. Dit samenwerkingsproject is voor de gemeente Almere van belang, vanwege de mogelijke omschakeling van restwarmte naar aardwarmte (ultra diepe geothermie) als bron voor de stadsverwarming. Verder is in het glastuinbouwgebied bij Luttelgeest sinds begin van het jaar het eerste aardwarmteproject operationeel. Van het tweede project is de vergunningsprocedure afgerond en daarmee is financial close bereikt. Daarnaast is de gemeente Urk ondersteund met het vaststellen van beleid en regels voor het toepassen van warmte-koude-opslag (WKO). Hiermee wordt het gebruik van bodemenergie en restwarmte van de visverwerkingsbedrijven geoptimaliseerd.
 - Actieplan 'Het goede voorbeeld'; ambitieus veranderen naar een energieneutrale provinciale organisatie: in januari 2019 is actieplan 'Het goede voorbeeld' vastgesteld in GS, inclusief financiële paragraaf. Daarna is de capaciteit georganiseerd om concrete maatregelen van het plan uit te voeren. Binnen de verschillende afdelingen zijn projecten opgepakt; zo is een nieuw inkoopcontract duurzame energie aanbesteed (met 7 andere provincies). Er is een aantal lichtbesparende maatregelen doorgevoerd in het provinciehuis. Er is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om (verdere) verduurzaming te realiseren in alle vastgoed (5 objecten) van de provincie. In meerdere aanbestedingen is energie (-besparing) als minimale eis c.q. gunningscriterium meegenomen. Er is een werkgroep gestart die een duurzaam mobiliteitsregeling voorbereidt voor woon-werkverkeer en er is deelgenomen aan het 'Low Car Diet'. Ook bij de afdeling Infra, die een eigen duurzaamheidsprogramma heeft opgesteld als inbreng op 'Het Goede Voorbeeld', is in 2019 de capaciteit geregeld om een aantal maatregelen uit dat programma in te voeren, dan wel te sturen op implementatie en borging. Er is in 2019 actief gestuurd op opname van energiebesparende maatregelen binnen infra-projecten.
- De landelijke ontwikkelingen gerelateerd aan het klimaatakkoord worden gevolgd en zijn daar waar relevant vertaald naar de Flevolandse situatie.
- We hebben in het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) de afspraak gemaakt om het regionale mobiliteitsprogramma te integreren in het Rijksregio programma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' (SBAB). Ook is een onderzoek verricht naar de bestaande CO2-uitstoot (door mobiliteit) en effectiviteit van mogelijke maatregelen om deze te verminderen.

Doel (2015-2019)

De ondergrond is duurzaam beschermd en benut.

Doelrealisatie

De duurzame bescherming en benutting van de ondergrond is verbeterd op basis van het beleid in de Omgevingsvisie, -programma en -verordening.

Activiteiten 2019

- We hebben de gemeenten ondersteund bij het maken van lokaal beleid voor de achtergrondwaarden voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) en we hebben een regionale werkconferentie PFAS georganiseerd om de bestaande ruimte in de regelgeving te communiceren om een bijdrage te leveren aan het vlot trekken van het grondverzet.
- We hebben de tussenevaluatie van het uitvoeringsprogramma Duurzaam Gebruik Ondergrond (DGO) uitgevoerd. Met als belangrijke conclusie dat de verbinding met en versterking van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks gevonden wordt in "Bodem als basis"; kennis inzetten bij ruimtelijk economische ontwikkelingen.
- We hebben samen met de regionale partners een beleidsverkenning uitgevoerd en marsroute opgesteld in verband met het vervallen van de Wet Bodembescherming bij het in werking treden van de Omgevingswet. De gemeenten worden verantwoordelijk voor het gronddeel en de provincie blijft verantwoordelijk voor het grondwater (Kaderrichtlijn Water (KRW)/waterprogramma).
- We hebben beleidsondersteuning gegeven aan de gemeente Urk voor doelmatig gebruik van de ondergrond voor bodemenergie. Dit heeft geresulteerd in een gemeentelijke en provinciale beleidsregel voor het gebied in gemeente Urk.
- We hebben, in samenwerking met gemeenten en waterschap, diverse adviezen over aardwarmte-projecten (met name rond Luttelgeest) verstrekt aan het ministerie van EZK over ruimtelijke inpassing en provinciale belangen.
- De bodemsaneringsoperatie wordt onder het landelijke bodemconvenant 2016-2020 tot een einde gebracht. In provincie Flevoland zijn we goed op schema met het afronden van de spoedlocaties. Voor de locatie Lange Nering 24-69 te Emmeloord (voormalige chemische wasserij) is een aanbesteding gedaan voor een duurzame monitoring (vooruitlopend op de Omgevingswet). Het project wordt in 2020 uitgevoerd.

Risico

In het najaar is duidelijk geworden dat de PFAS-problematiek tot vertragingen in de realisatie van projecten leidt. Voor de PFAS-problematiek heeft de provincie en haar gemeenten tijdig informatie aan het rijk verstrekt om tot een werkbare norm te komen. De nieuwe norm is voor ruim 80% van de uitvoeringsprojecten bruikbaar.

Middelen

5.2 Energie en klimaat	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	3.222	2.490	5.642	5.092	550
Baten	-307	-87	-391	-220	-171
Saldo	2.916	2.403	5.251	4.872	379

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. DE-on	-525	-525	0
2. Opgave Duurzame energie	569	569	0
3. Energietransitie	120	60	60
4. Programma Duurzaam Gebruik Ondergrond	174	174	0
5. Duurzaam Door	83	0	83
Overige kleine verschillen	129	0	129
Totaal lasten	550	278	272
Baten			
3. Energietransitie	-60	0	-60
5. Duurzaam Door	-83	0	-83
Overige kleine verschillen	-28	-7	-21
Totaal baten	-171	-7	-164

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Voorziening getroffen voor de lening DE-on

De huidige prestaties en financiële positie van DE-on liggen in belangrijke mate in lijn met de meerjarenprognoses. De-on heeft in 2018 een voorziening getroffen voor een oninbare lening ter grootte van € 0,5 mln. waardoor het verlies hoger was dan begroot. Als gevolg van het negatieve eigen vermogen van DE-on is de voorziening oninbare leningen verhoogd met € 0,5 mln. ten laste van het oormerk 'achtervang lening De-on' in de Brede bestemmingsreserve. De hoogte van de voorziening is gelijk aan het negatieve eigen vermogen van DE-on op balansdatum 31 december 2018 van € 0,7 mln.

2. Lagere aanvragen subsidies Opgave Duurzame energie

De geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn niet geheel uitgenut in 2019. De regeling heeft een looptijd van twee jaar. Deze middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

3. Lagere lasten energietransitie

De lasten voor inhuur van kennis en het doen van onderzoek om te komen tot een RES in 2019 vielen lager uit dan begroot. Daarnaast is er een onderbesteding op de Projectorganisatie Versnelling Aardwarmte MRA, omdat deze later in het jaar is gestart dan gepland.

4. Lagere lasten programma Duurzaam Gebruik Ondergrond door vertraging

In 2016 is een start gemaakt met de uitvoering van het programma 'Duurzaam Gebruik' van de Flevolandse Ondergrond 2016-2020. Binnen het programma is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van € 0,2 mln. door vertraging van projecten zoals 'Bodemsanering', 'Aardkundige & Archeologische Waarden' en maatregelen gericht op duurzaam agrarisch bodemgebruik (o.a. cofinanciering POP3-projecten). Daarnaast hebben een aantal projecten niet geleid tot uitgaven, waaronder 'Gebiedsontwikkeling', 'Geothermie' en 'Warmte-koude opslag (WKO)'. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Bodem'.

5. Bijdrage van derden voor DuurzaamDoor

Het Rijk, de gemeenten en maatschappelijke organisaties hebben voor het programma 'DuurzaamDoor/Jong Leren Eten', financieel bijgedragen ten behoeve van gezamenlijke projecten in provincie Flevoland. Enkele projecten zijn later in het jaar gestart waardoor de bijdragen niet volledig zijn besteed (zie ook onder 5 bij 'baten').

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.2 Duurzaamheid, incl. duurzaam bodemgebruik en DE-on	5.092	-220	4.872
Totaal	5.092	-220	4.872

x € 1.000

5.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten	Lasten	5.220	4.955	5.315	4.917	398
	Baten	-504	-473	-583	-509	-74
	Saldo	4.716	4.482	4.733	4.409	324
5.2 Energie en klimaat	Lasten	3.222	2.490	5.642	5.092	550
	Baten	-307	-87	-391	-220	-171
	Saldo	2.916	2.403	5.251	4.872	379
Totaal programma 5	Lasten	8.442	7.445	10.957	10.009	948
	Baten	-811	-559	-973	-729	-245
	Saldo	7.631	6.885	9.984	9.281	703

x € 1.000

6 MOBILITEIT

6.0 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die hebben bijgedragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van provincie Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het programma 'Mobiliteit en Ruimte 2018-2022' uitgewerkt, inclusief de opgaven vanuit het coalitieakkoord. Extra aandacht is in 2019 uitgegaan naar landelijke regelgeving en ons provinciaal beleid op het vlak van duurzame energie en circulaire economie. Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur hebben we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uitgevoerd, zoals verdubbeling van de Gooiseweg tussen de A27 en de Nijkerkerweg en de voorbereiding van de reconstructie van de Hanzeweg in samenhang met de Roggebotsluis. We hebben de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil gehouden.

Innovatie openbaar vervoer

Met de OV-visie die PS in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor het verbeteren van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer binnen de financiële kaders. In 2019 is hieraan verder invulling gegeven door met de gemeenten tijdens werksessies na te denken over de wijze waarop de bereikbaarheid van het landelijke gebied per openbaar vervoer op een toekomstvaste, vraaggerichte manier vormgegeven kan worden. Daarnaast is in samenwerking met de provincies Gelderland en Overijssel in 2019 het openbaar busvervoer in een groot deel van de drie provincies aanbesteed voor de periode 2020 - 2030. De winnende vervoerder heeft een op de toekomst gerichte aanbieding gedaan die goed aansluit bij de provinciale doelen met het openbaar vervoer: een ruim, op de vraag gericht vervoeraanbod dat op een duurzame manier wordt uitgevoerd en veel aandacht voor comfort en reisgemak.

Circulair

Bij beheer en onderhoud van infrastructuur is, waar mogelijk, gebruik gemaakt van duurzame materialen en hergebruik van materialen (toepassen hergebruikte materialen in asfalt onder- en tussenlagen, hergebruikt betongranulaat als grintvervanger bij betonnen verhardingen, toepassing van brandstof met minimaal 40% lagere CO₂-uitstoot dan conventionele diesel).

Maatschappelijk effect

Provincie Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van provincie Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode. Tot 2017 is het Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer</i>	92,1%	92,1%	86,7	$\geq 85\%$	86,5%

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
	<i>(MIPOV) als bron gebruikt vanuit de vervoerder; vanaf 2018 is gebruik gemaakt van de gegevens vanuit de opdrachtgever, OV-Oost Bron: OV-Oost/MIPOV</i>					
Doorstroomtijden provinciale wegen	<p>De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in provincie Flevoland:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stadsautowegen van gemeente Almere: <ul style="list-style-type: none"> o Hogering o Tussenring o Buitenring • Waterlandseweg • Gooiseweg (N305) • Nijkerkerweg (N301) • Larserweg (N302) • Ganzenweg • Hanzeweg (Roggebotsluis) <p><i>Toelichting:</i> In het jaar 2019 is gebruik gemaakt van de maximale reistijd in de ochtend- of avondspits. Voorheen werd gebruikt gemaakt van een gemiddelde. Het cijfer van 2019 kan zodoende afwijken van voorgaande jaren. <i>Bron: Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW)</i></p>	1,50	1,16	1,12	< 1,25	1,15*
		1,09	1,04	1,11	< 1,25	1,07*
		1,05	1,12	1,03	< 1,25	1,13*
		1,20	1,20	1,06	< 1,25	1,05*
			1,08	1,08	< 1,25	1,28*
		1,17	1,15	1,09	< 1,25	1,12*
		1,12	1,04	1,03	< 1,25	1,08*
			1,31	1,27	< 1,25	1,53*
		1,36	1,13	1,13	< 1,25	1,55*
Ernstige verkeersslachtoffers	<p>Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen) • Aantal verkeersdoden <p><i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen, echter is de doelstelling een neerwaartse spiraal op het langjarig gemiddelde. Bron: ViaStat</i></p>	93	57	59	< 57	58
		3	3	3	< 3	5
Onderhoudstoestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door PS vastgestelde onderhoudsniveau	97%	98%	100%	98%	100%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door PS vastgestelde onderhoudsniveau	92%	98%	98%	98%	97%

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door PS vastgestelde onderhoudsniveau <i>Toelichting: in 2019 heeft een herinspectie plaatsgevonden. Een aantal kunstwerken dat bij de vorige inspectie nog niveau B had, heeft inmiddels niveau C en is geprogrammeerd in het onderhoudsprogramma om de komende jaren te worden opgeknapt. Bron: provincie Flevoland</i>	91,3%	95%	94%	98%	91%
Doorstroming op vaarwegen	Het aantal sluizen waar de schuttijd meer dan 1,25 keer de normtijd bedraagt. <i>Toelichting: bij de Urkersluis wordt de normtijd structureel overschreden, omdat deze in de praktijk trager geschut (getrapt) wordt in verband met veiligheid voor de recreatievaart. In 2019 worden de kwaliteitsniveaus geactualiseerd. Bron: provincie Flevoland</i>	1	1	1	1	1
Verkeers- veiligheid	De provinciale wegen zijn voorzien van verkeersveiligheid bevorderende maatregelen	75%	80%	79%	85%	86%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid binnen 4,5 uur gestrooid. In 2019 zijn 22 preventieve strooiacties uitgevoerd. <i>Bron: provincie Flevoland</i>	98%	98%	100%	98%	100%

*In 2019 zijn de reistijden op een andere wijze weergegeven. Voorheen betrof dit een gemiddelde van de ochtend,- en avondspits en een gemiddelde van twee richtingen. Zodoende heeft dit voor enkele wegvakken (zoals o.a. Hanzeweg en Ganzenweg) een vertekend beeld gegeven. De weergave betreft de reistijd in het tijdvak waar dagelijks de meeste filevorming optreedt. Afhankelijk van het wegvak is dit de ochtend, of avondspits. De wegen waar structureel de reistijdnorm van 1,25 sterk overschreden wordt (Hanzeweg en Ganzenweg) worden de komende jaren aangepast om de doorstroming te verbeteren.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Rekening 2019
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies (concessie IJsselmond-Overijssel/Flevoland) <i>Toelichting: In 2017 was het landelijk gemiddelde (LG) 7,6 Bron: KPPV/CROW</i>	7,5	7,5	7,6	LG	7,7

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Het openbaar vervoer is goed toegankelijk en betaalbaar voor alle doelgroepen
		Bedrijventerreinen zijn ook via openbaar vervoer goed ontsloten
	6.2 Mobiliteitsbeleid	De oplossingen van knelpunten in de bereikbaarheid van provincie Flevoland zijn gerealiseerd of in voorbereiding
		De bereikbaarheid van Flevokust Haven, de luchthaven, de oostrand en de maritieme servicehavens is verbeterd
		De bediening van bruggen en sluisen veroorzaken zo min mogelijk files
		De verkeersveiligheid is verbeterd
		Het provinciale fietspadennetwerk is compleet en van goede kwaliteit
	6.3 Nieuwe infrastructuur	De oplossingen van knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland zijn gerealiseerd of in voorbereiding
	6.4 Bestaande infrastructuur	Kostenefficiënte instandhouding infrastructuur, zodat vlot en veilig verkeer op (vaar-)wegen mogelijk is

Verbonden partij(en)

Door de 15 leden, waaronder provincie Flevoland, is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. te Utrecht opgericht. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2015-2019)

Het openbaar vervoer is goed toegankelijk en betaalbaar voor alle doelgroepen. Door bij de reële mobiliteitsvraag aan te sluiten moet 40% kostendekking gehaald worden.

Doelrealisatie

De toegankelijkheid van het openbaar vervoer is op peil gebleven. In 2019 bedroeg de kostendekkingsgraad 44,5%. Dit is een voorlopig cijfer. Het definitieve cijfer is rond de zomer van 2021 bekend.

Activiteiten 2019

- We hebben gezorgd voor de instandhouding, het beheer en de ontwikkeling van het regulier OV, waarbij we hebben toegezien op een goede uitvoering van het OV door de vervoerders.
- In 2019 is met de gemeenten nagedacht over de wijze waarop de bereikbaarheid van het landelijke gebied per openbaar vervoer op een toekomstvast, vraaggerichte manier vormgegeven kan worden. Op deze wijze is verdere invulling gegeven aan de implementatie van de OV-visie 2014-2024 en is een start gemaakt met de ontwikkeling van alternatieve, meer op de vervoervraag afgestemde, vervoersconcepten met behoud van werkgelegenheid in de vervoerssector.

- Per 1 juli 2019 is het nieuwe contract voor de mobiliteitscentrale en Regiotaxi ingegaan. Hiermee wordt het WMO-vervoer van de deelnemende Flevolandse gemeenten én het ‘vangnet’ voor OV-reizigers op momenten en locaties waarop de bus niet rijdt, voortgezet en blijft Flevoland voor alle inwoners goed bereikbaar.
- In de eerste helft van 2019 heeft de aanbesteding van de nieuwe openbaar-vervoerconcessie IJssel-Vecht plaatsgevonden, waarin het busvervoer in de huidige concessies IJsselmond en Lelystad worden opgenomen. In het najaar heeft de gunning plaatsgevonden. De winnende vervoerder heeft een op de toekomstgerichte aanbieding gedaan die goed aansluit bij de provinciale doelen met het openbaar vervoer: een ruim, op de vraag gericht vervoeraanbod dat op een duurzame manier wordt uitgevoerd en veel aandacht voor comfort en reisgemak.
- Eind 2019 is met het Rijk en Lelystad Airport afgesproken om in 2020 te onderzoeken op welke wijze het openbaar vervoer verbeterd kan worden zodat luchtpassagiers van Lelystad Airport ook bij vroege of late vluchten de luchthaven per openbaar vervoer kunnen bereiken.
- Provincie Flevoland is met de Noordelijke provincies, het Rijk, NS en Flevolandse gemeenten in gesprek om gezamenlijk te onderzoeken hoe de openbaar-vervoerverbinding tussen Randstad, Flevoland en Noord-Nederland verbeterd kan worden.
- In 2019 heeft provincie Flevoland samen met provincie Noord-Holland en Vervoerregio Amsterdam de regionale uitwerking van het Toekomstbeeld OV 2040 voor Noord-Holland en Flevoland vastgesteld. Dit vormt een belangrijk vertrekpunt voor het Flevolandse openbaar-vervoerbeleid in de komende 20 jaar.

Doel (2015-2019)

Bedrijventerreinen zijn ook via openbaar vervoer goed ontsloten.

Doelrealisatie

De bereikbaarheid van bedrijven via het openbaar vervoer is op peil gebleven.

Activiteiten 2019

- Naar aanleiding van de komst van nieuwe bedrijven zoals Inditex naar Lelystad Airport Businesspark (LAB) is met de gemeente Lelystad en Arriva afgesproken dat begin 2020 de busdienstregeling tussen station Lelystad en LAB wordt uitgebreid;
- In nauwe samenwerking met de gemeente Lelystad, Lelystad Airport en Arriva is begin 2019 gestart met voorbereidingen voor de nieuwe, hoogwaardige busverbinding tussen station Lelystad en Lelystad Airport (de “Airport Express”).

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	32.651	35.383	35.435	35.084	351
Baten	-8.697	-8.239	-8.034	-8.147	113
Saldo	23.954	27.144	27.402	26.937	465

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Streekvervoer OV IJsselmond	129	129	0
2. Busverbinding Lelystad Airport	186	4	182
Overige kleine verschillen	36	36	0
Totaal lasten	351	169	182

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
3. Regiotaxi Flevoland	122	122	0
Overige kleine verschillen	-9	-9	0
Totaal baten	113	113	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere lasten openbaar vervoerconcessie OV IJsselmond

Het samenwerkingsverband van de veertien decentrale OV-autoriteiten (DOVA) heeft eind december 2019 de definitieve Landelijke Bijdrage-Index 2019 (LBI) vastgesteld en gecommuniceerd. Als gevolg hiervan is het tarief per dienstregelingsuur (DRU) in 2019 gedaald ten opzichte van het beschikte tarief. Het financieel effect van deze niet begrote prijsontwikkeling (€ 0,1mln.) is op basis van de meest recente gegevens in de jaarrekening 2019 verwerkt. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de begroting met € 0,1 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

2. Lagere lasten busverbinding Lelystad Airport

De start van de openbaar vervoerconcessie Airport Express is verbonden aan het moment van opening van de luchthaven Lelystad Airport. Zolang die wordt uitgesteld, worden de voor de uitvoering begrote exploitatielasten niet gerealiseerd. In 2019 zijn slechts de implementatielasten om te komen tot de nieuwe Hoogwaardig Openbaar Vervoer-verbinding gerealiseerd. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de begroting met € 0,2 mln. Deze onderschrijding komt ten gunste van het provinciaal rekeningssaldo 2019, omdat enkel een bedrag ter hoogte van de gerealiseerde lasten ter dekking hiervan wordt gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit' (lagere dan begrote storting).

3. Hogere baten Regiotaxi Flevoland

Ten tijde van de budgettaire actualisatie van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT) in december 2019 zijn per abuis de voor 2019 begrote baten uit hoofde van door de vervoerder(s) geïnde provinciale eigen bijdragen volledig afgeraamd (€ 0,1 mln.). Deze baten komen de provincie toe en zijn ook ontvangen. Als gevolg van deze ontbrekende batenraming ontstaat een totale overschrijding van de begroting met € 0,1 mln. Deze middelen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	35.084	-8.147	26.937
Totaal	35.084	-8.147	26.937

x € 1.000

6.2 Mobiliteitsbeleid

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2015-2019)

De knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland zijn in 2019 alle opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Doelrealisatie

We zijn gestart met het aanpakken van de urgente knelpunten die staan in het p-MIRT(2020-2023) en gaan daar de komende jaren mee verder.

Activiteiten 2019

- We hebben de activiteiten behorende bij de 'Mobiliteitsvisie Flevoland 2016-2030' en zoals opgenomen in het programma 'Mobiliteit en Ruimte' uitgevoerd.

- We hebben de uit het onderzoek en de analyse voortkomende doorstromingsknelpunten op provinciale wegen geprogrammeerd. De aanpak van doorstromingsknelpunten is zoveel mogelijk gelijkgeschakeld met het onderhoudsprogramma.
- Naar aanleiding van een motie van PS over de realisatie van afmeervoorzieningen hebben we een bredere inventarisatie gedaan gericht op de kansen en mogelijkheden voor het verbeteren van de waterrecreatie in en langs de Flevolandse vaarten en de verbinding met de randmeren. Hieruit bleek dat de focus zou moeten liggen op het verbinden van het Gooi/randmeren met gemeenten Almere/Zeevolde, mogelijkheden voor een vaarknooppuntennetwerk en het gebied Zwolsevaart/Waterloopbos. In 2019 is besloten om in het kader van groot onderhoud aan passantensteigers de steigerlocatie 'Spiek' in de Hogevaart te verplaatsen naar een locatie bij de Knardijk in verband met een betere aansluiting op het fietsknooppuntennetwerk en wordt de steigerlocatie 'Lemmerseveert' in de Larservaart verplaatst naar de overzijde van de vaart wat een betere aansluiting op het natuurpark en het Larserplein oplevert.
- We hebben samen met de provincies Noord-Holland en Utrecht en de Vervoerregio Amsterdam het programma 'MRA-e 2017-2020' uitgevoerd. Het aantal gerealiseerde publieke laadpalen in de provincie is hiermee uitgekomen op circa 100.
- Rijk en regio hebben afgesproken om gezamenlijk een MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area te starten, waar de IJmeerverbinding onderdeel van uit maakt.
- Rijk en regio hebben afgesproken om gezamenlijk de mogelijkheden om de openbaar vervoerverbinding tussen de Randstad en Noord Nederland te versnellen, te onderzoeken.

Doel (2015-2019)

De verbeteringen in de bereikbaarheid van Flevokust Haven, de luchthaven en de maritieme servicehaven zijn gerealiseerd en/of voorbereid.

Doelrealisatie

Een goede verkeersverbinding met Flevokust Haven is gerealiseerd en de bereikbaarheid van de maritieme servicehaven is verkend. Daarnaast is uitvoering gegeven aan het convenant 'Bereikbaarheid Lelystad Airport' en is afgesproken om te onderzoeken hoe het openbaar vervoer aldaar verbeterd kan worden.

Activiteiten 2019

- We hebben een goede verkeersverbinding met Flevokust Haven gerealiseerd.
- We hebben het convenant 'Bereikbaarheid Lelystad Airport' (MOBLA) uit samen met het Rijk en gemeente Lelystad uitgevoerd. Eind 2019 is met het Rijk en Lelystad Airport afgesproken om in 2020 te onderzoeken op welke wijze het openbaar vervoer verbeterd kan worden, zodat luchtpassagiers van Lelystad Airport ook bij vroege of late vluchten de luchthaven per openbaar vervoer kunnen bereiken.
- We hebben samen met de gemeenten Urk en Noordoostpolder verkend hoe de bereikbaarheid van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) op lange termijn verder verbeterd kan worden.
- We hebben uitvoering gegeven aan Smart Mobility volgens het actieplan 'Smart Mobility 2017-2020'.

Doel (2015-2019)

De bediening van bruggen en sluizen veroorzaakt zo min mogelijk files.

Doelrealisatie

Dit doel is deels behaald.

Activiteiten 2019

We hebben afspraken gemaakt met Rijkswaterstaat over het zoveel mogelijk beperken van het aantal brugopeningen bij Roggebotsluis (met name in middagspits) door buffering van recreatievaartuigen. Er zijn ook gesprekken opgestart door Rijkswaterstaat voor het verruimen van de venstertijden wat ook een positief effect heeft op met name het passeren van beroepsvaart in de spits. Met de realisatie van de nieuwe (hogere) brug bij Roggebot neemt het aantal brugopeningen substantieel af.

Doel (2015-2019)

De verkeersveiligheid is verbeterd.

Doelrealisatie

De onderstaande activiteiten zijn ingezet ter verbetering van de verkeersveiligheid. Ondanks deze maatregelen zijn meer slachtoffers in het verkeer gevallen, een beeld dat past binnen de landelijke trend. We blijven ons inzetten om van de 'nul (verkeersslachtoffers) een punt' te maken.

Activiteiten 2019

- We hebben uitvoering gegeven aan het programma 'Mobiliteit en Ruimte' (PMR).
- We hebben diverse gedragsbeïnvloedende campagnes en projecten uitgevoerd.
- We hebben invulling gegeven aan het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) door het opstellen van een verkeersveiligheidsbeeld van de provincie Flevoland. Aan de hand van dit beeld is samen met gemeenten en overige verkeersveiligheidspartners gestart met het opstellen van een uitvoeringsplan.
- We hebben de samenwerking met de politie Midden-Nederland over de verkeershandhaving op provinciale wegen geïntensiveerd.
- We hebben gecommuniceerd over de aanleg en het onderhoud van wegen en fietspaden en brengen waar nodig verkeersveilig gedrag onder de aandacht van de weggebruikers.
- We hebben het groot onderhoud aanvullende verkeersveiligheidsmaatregelen uitgevoerd. Bijvoorbeeld met de aanleg van rammelstroken en rotondes (o.a. rotonde Kuinderweg/Muntweg).
- We hebben bij communicatie over onderhoud en aanleg van wegen, verkeersveilig gedrag onder de aandacht van weggebruikers gebracht.

Risico

Minder prioriteit voor verkeersveiligheid bij de politie kan leiden tot daling van de handavingsdruk.

Doel (2015-2019)

Het provinciale fietspadennetwerk is compleet en van goede kwaliteit.

Doelrealisatie

Het doel is deels gerealiseerd.

Activiteiten 2019

- Er zijn diverse asfaltfietspaden langs provinciale fietspaden vervangen door betonpaden die standaard op 3 meter breedte worden aangelegd. Langs de Gooimeerdijk Oost wordt een ontbrekend fietspad gerealiseerd. Bij een aantal brugovergangen van provinciale wegen is afscherming aangebracht tussen de rijbaan en het fietspad. De nieuwe fietsverbinding 'Grote Trap' is gerealiseerd.
- We zijn samen met de gemeenten en andere fietspartners het project gestart om te komen tot een programma voor de aanpak van zwakke en ontbrekende schakels.
- Gezien de grotere ambitie benoemd in het coalitieakkoord is dit project inmiddels opgeschaald en uitgebreid met het recreatieve fietspadennet en wordt op korte termijn gestart met een onderzoek naar realisatie van een snelfietsverbinding tussen gemeenten Almere en Lelystad.

Middelen

6.2 Mobiliteitsbeleid	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	1.312	3.739	1.326	1.108	218
Baten	-63	0	0	0	0
Saldo	1.249	3.739	1.326	1.108	218

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Vervoersmanagement	114	114	0
Overige kleine verschillen	104	104	0
Totaal lasten	218	218	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Vervoersmanagement

Als gevolg van de lagere dan begrote realisatie van algemene proceskosten in het kader van het programma 'Mobiliteit en Ruimte' is de begrotingspost Vervoersmanagement met € 0,1 mln. onderschreden. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeersmanagement	596	0	596
6.2.2 Verkeersveiligheid en verkeershinder	511	0	511
Totaal	1.108	0	1.108

x € 1.000

6.3 Nieuwe infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2015-2019)

De oplossing van de knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland wordt voorbereid, zodanig dat in 2019 alle knelpunten opgelost zijn of de voorbereidingen voor het oplossen ervan zijn afgerond.

Doelrealisatie

Oplossingen van de knelpunten in de bereikbaarheid van provincie Flevoland zijn voorbereid.

Activiteiten 2019

- We hebben de investeringsprojecten van het addendum p-MIRT jaarschijf 2019 uitgevoerd:
 - Het project 'de halve aansluiting Verbindingsweg met A6' is aanbesteed.
 - Realisatie fietsbrug Waterlandseweg: Gedurende de uitwerking is gebleken dat het unieke ontwerp van de stalen fiets- en voetgangersbrug complexer is dan in eerste instantie door de aannemer was ingeschat. De aannemer haalt daardoor de beoogde opleverdatum van eind december 2019 niet. Er wordt door de aannemer uitgegaan van een forse vertraging.
 - Capaciteitsuitbreiding Hogering Almere: Er is een contractwijziging doorgevoerd waardoor de oorspronkelijk in het contract voorziene tunnelbakken op basis van een folieconstructie zijn aangepast naar twee tunnelbakken van onderwaterbeton. Deze contractwijziging heeft geleid tot een verschuiving in de planning.
 - Verdubbeling Gooiseweg 3e fase: de werkzaamheden voor de voorbelasting en aan de duikers zijn afgerond, de werkzaamheden voor de groenstrook zijn getart.
- We hebben de werkzaamheden voor van de volgende jaarschijven (2020 t/m 2023) voorbereid:
 - Voorbereiding reconstructie Hanzeweg (N307): de documenten voor de Ruimtelijke Ordeningsbesluiten ten behoeve van besluitvorming door de bevoegde gezagen zijn opgesteld. De aanbesteding van het werk is gestart.
 - Voorbereiding reconstructie Kruispunt Ganzenweg-Knardijk: het project is definitief gegund.

Risico

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's. De stikstof problematiek is een nieuw risico. Er is nu nog niet te zeggen of dit risico zich gaat voordoen en kan gaan leiden tot mogelijke vertraging, hogere lasten en/of de noodzaak tot een aangepaste uitvoering.

Middelen

6.3 Nieuwe infrastructuur	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	9.306	11.470	6.636	6.759	-123
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	9.306	11.470	6.636	6.759	-123

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Kapitaallasten	-156	-156	0
Overige kleine verschillen	33	33	0
Totaal lasten	-123	-123	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Kapitaallasten

Bij de Zomernota 2019 zijn de kapitaallasten op basis van voorlopige inzichten met € 0,2 mln. naar beneden gecorrigeerd. Uit nadere analyse nadien bleek dat dit niet juist was, waardoor een overschrijding van € 0,2 mln. is opgetreden bij de kapitaallasten. Dit verschil is verrekend met de reserve 'Dekking afschrijvingslasten'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	6.759	0	6.759
Totaal	6.759	0	6.759

x € 1.000

6.4 Bestaande infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2015-2019)

De instandhouding van de bestaande provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus, zodanig dat vlot en veilig verkeer op alle provinciale wegen en vaarwegen mogelijk is.

Doelrealisatie

De bestaande provinciale infrastructuur is in stand gehouden op de met de met PS afgesproken kwaliteitsniveaus, zodanig dat vlot en veilig verkeer op alle provinciale wegen en vaarwegen mogelijk was.

Activiteiten 2019

- We hebben reguliere onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd (onder andere jaarlijks onderhoud, gladheidbestrijding, calamiteitendienst, maaien bermen, bediening bruggen en sluisen).
- We hebben jaarschijf 2019 van het Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur (MBVI) uitgevoerd. Een greep uit de projecten:
 - programma 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluisen': er is een ontwerp gemaakt voor het hele bedieningssysteem en voor de renovatie van de Urkersluis. De remmingwerken bij de Elburgerbrug en de remmingwerken en wachtsteigers bij de Marknessersluis zijn opgeleverd. Bij de Urkersluis is asbest verwijderd;

- o onderhoud verharding rijbaan en aanbrengen verkeersveiligheidsmaatregelen is uitgevoerd bij de Repelweg, Zuidwesterringweg, Noorderringweg, Biddingringweg, Hanzeweg, Oldebroekerweg, Larserweg, Slingerweg, Spiekweg en Vogelweg;
- o onderhoud verharding fietspaden is uitgevoerd bij de Muntweg en de Dronterweg;
- o vervangen diverse trajecten oeverbeschoeiing is uitgevoerd bij de Urkervaart, Lage Vaart (deels) en Oostervaart (deels);
- o er is gestart met diverse boomvervangingen bij de Gemaalweg, Biddingringweg, Spiekweg en Buitenring (2019 rooien, 2020 herplant);
- o aanleg faunavoorzieningen zijn aangelegd bij de Repelweg en Spiekweg;
- o de verkeersregelinstallaties (verkeerslichten) op de kruising Hogering -Markerdreef is vervangen;
- o de verkeersveiligheid is verbeterd onder andere door scheiding weg en fietsstrook op enkele bruggen en door afscherming van pijlers van viaducten op enkele risicolocaties;
- o diverse kruisingslocaties zijn verkeersveiliger gemaakt: rotonde Muntweg-Kuinderweg, aansluiting Buitenring-A6, Aansluiting Vogelweg-A27, verbindingsboog Tussenring - Buitenring, en kruising Houtribweg.
- We hebben bijgedragen aan de verduurzaming van de provinciale infrastructuur en de vermindering van CO₂-uitstoot, door uitvoering te geven aan een maatregelenpakket duurzame infrastructuur waaronder:
 - o minimaal 75% hergebruikte materialen in asfalt onder- en tussenlagen;
 - o minimaal 20% secundair materiaal (hergebruikt betongranulaat) als grintvervanger bij betonnen verhardingen;
 - o toepassing van brandstof met minimaal 40% lagere CO₂-uitstoot dan conventionele diesel.
- We hebben een kadernota opgesteld over veiligheid en gezondheid voor eigen mensen en personeel van de aannemer voor de uitvoering van regulier werk (toezicht, schouwen) en uitvoering van projecten.
- We hebben de werkzaamheden van de volgende jaarschijven (2020-2023) voorbereid.

Middelen

6.4 Bestaande infrastructuur	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	20.533	19.493	20.407	21.470	-1.062
Baten	-1.351	-474	-794	-1.307	513
Saldo	19.182	19.019	19.613	20.163	-550

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Werkzaamheden jaarlijks onderhoud	-1.014	-1.014	0
Overige kleine verschillen	-48	-48	0
Totaal lasten	-1.062	-1.062	0
Baten			
2. Werkzaamheden jaarlijks onderhoud	392	392	0
Overige kleine verschillen	121	121	0
Totaal baten	513	513	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Werkzaamheden jaarlijks onderhoud(lasten)

De werkzaamheden jaarlijks onderhoud bestaat enerzijds uit:

a. jaarlijks onderhoud wegen. De overschrijding bedraagt hierbij € 0,7 mln.

Een belangrijk deel van deze lasten wordt veroorzaakt doordat meer werkzaamheden zijn uitgevoerd aan de fietspaden en verhardingen door meer schades aan het wegdek. Ook zijn werkzaamheden uit 2018

doorgeschoven naar 2019 als gevolg van slechte weersomstandigheden. Daarnaast zijn extra lasten gemaakt ten behoeve van de bestrijding van de eikenprocessierups en schade door de (zomer)storm.

b. jaarlijks onderhoud vaarwegen. De overschrijding bedraagt hierbij € 0,2 mln.

Deze overschrijding komt hoofdzakelijk door niet voorziene lasten voor de monitoring en beveiliging van de burgklep van de Friese sluisbrug bij Lemmer en verder door herstellkosten als gevolg van schade aan de Arie de Witbrug bij Urk.

c. Als gevolg van veranderende regelgeving in het BBV zijn abonnementskosten ad. € 0,2 mln. met betrekking tot het glasvezelnetwerk ten behoeve van de bediening van bruggen en sluizen ten laste van het jaarlijks onderhoud gebracht. Voorheen werden deze kosten geactiveerd.

2. Werkzaamheden jaarlijks onderhoud (baten)

Het verschil van € 0,4 mln. wordt met name veroorzaakt doordat schade-uitkeringen hoger waren dan voorzien werd.

Het nadelige effect ten aanzien van de werkzaamheden jaarlijks onderhoud wordt onttrokken uit de reserve 'Jaarlijks onderhoud infrastructuur'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.4.1 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	21.470	-1.307	20.163
Totaal	21.470	-1.307	20.163

x € 1.000

6.5 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	32.651	35.383	35.435	35.084	351
	Baten	-8.697	-8.239	-8.034	-8.147	113
	Saldo	23.954	27.144	27.402	26.937	465
6.2 Mobiliteitsbeleid	Lasten	1.312	3.739	1.326	1.108	218
	Baten	-63	0	0	0	0
	Saldo	1.249	3.739	1.326	1.108	218
6.3 Nieuwe infrastructuur	Lasten	9.306	11.470	6.636	6.759	-123
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	9.306	11.470	6.636	6.759	-123
6.4 Bestaande infrastructuur	Lasten	20.533	19.493	20.407	21.470	-1.062
	Baten	-1.351	-474	-794	-1.307	513
	Saldo	19.182	19.019	19.613	20.163	-550
Totaal programma 6	Lasten	63.801	70.084	63.805	64.421	-616
	Baten	-10.111	-8.713	-8.828	-9.454	626
	Saldo	53.690	61.372	54.977	54.967	10

x € 1.000

7 GEBIEDSONTWIKKELING

7.0 Inleiding

Gebiedsontwikkeling zit in het dna van provincie Flevoland. Daarbij werken we vanuit de grote maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, mobiliteit, economie en werkgelegenheid in provincie Flevoland. Vanuit onze gebiedsprogramma's hebben we dwarsverbanden tussen disciplines gelegd, omgevingspartners verbonden en hen uitgedaagd om met elkaar te werken aan oplossingen. We hebben hierbij optimaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de Europese stimuleringsprogramma's op het gebied van kennisontwikkeling en innovatie. In de programma's hebben we gewerkt volgens een integrale aanpak op het gebied van fysieke ontwikkeling, innovatie en talent. Deze aanpak vormt een vliegwiel voor de verdere ontwikkeling van provincie Flevoland. Hoe beter de regio samenwerkt als één samenhangend ruimtelijk-economisch systeem, hoe groter de economische kansen: voor brede welvaart in provincie Flevoland.

Noordelijk Flevoland

In 2019 is voor Noordelijk Flevoland een Regio Deal gesloten tussen het Rijk en regiopartijen om de brede welvaart van Noordelijk Flevoland te versterken. Hiertoe wordt een impuls gegeven aan het Cluster Urk Maritime, het Mobiliteits en Infrastructuur Testcentrum (MITC) gerealiseerd en de IJsselmeervisserij verduurzaamd.

Samen met het Rijk en regiopartijen zijn in de Regio Deal Noordelijk Flevoland afspraken gemaakt over concrete projecten en initiatieven langs de pijlers fysieke ontwikkeling, innovatie en talentontwikkeling. Daarmee hebben we gewerkt aan de economische structuurversterking voor verbreding van de welvaart.

De Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) zal een belangrijke bijdrage aan de economische structuurversterking leveren. Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden maken we de ontwikkeling van deze nieuwe haven mogelijk.

Met de vaststelling van de Regio Deal hebben we met betrokken bedrijven en de gemeente Noordoostpolder de ambitie opgepakt om het MITC te realiseren. Voor de ruimtelijke inpassing in Marknesse is de planologische procedure opgestart. Ook hebben de omgevingspartners samenwerkingsafspraken gemaakt voor de verhuizing van de RDW en voor verbreding van de welvaart, zoals campusvorming en het aantrekken van bedrijvigheid.

Midden Flevoland

In Midden Flevoland werken we aan twee gebiedsprogramma's: Flevokust Haven en Amsterdam Lelystad Airport/OMALA. De overslaghaven, de luchthaven en het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio.

Flevokust Haven is medio 2018 in gebruik genomen en in 2019 is de realisatiefase zo goed als afgerond. Eind 2019 is het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente geopend en zijn de eerste intentieovereenkomsten voor bedrijfsvestiging getekend. Samen met de gemeente Lelystad is gestart met de verkenning naar de oprichting van een professioneel havenbedrijf Flevokust op afstand van de overheid.

Wat betreft de luchthaven Amsterdam Lelystad Airport hebben we met de regionale partners, het Rijk en Luchtverkeersleiding Nederland volgens afspraak verder gewerkt aan de beoogde openstelling van de luchthaven in 2020. De luchthaven en de routes zijn operationeel. De benodigde provinciale infrastructuur tot aan de terminal is klaar en de voorbereidingen voor een extra afslag van de A6 liggen op schema. De verbinding tussen station Lelystad Centraal en de terminal wordt duurzaam gerealiseerd met elektrische bussen van Arriva. Samen met omgevingspartners hebben we verder gewerkt aan de realisatie van een geluidinformatienetwerk met professionele meetapparatuur en het door de luchthaven te exploiteren klachtenmeldpunt.

Voor een goede inpassing en duurzame en innovatieve ontwikkeling van de luchthaven en het bedrijventerrein LAB zijn diverse initiatieven gefinancierd door het Luchthavenfonds, waaronder de planvorming voor een duurzaam energiesysteem. Ook zijn met gemeente Lelystad, onderzoeksinstituten en onderwijspartners stappen gezet voor de vormgeving van het 'Onderzoeks- en innovatieprogramma luchthavenomgeving Lelystad toekomstbestendig'. Dit programma draagt bij aan toekomstige kansen en aanpak van knelpunten op het gebied van duurzame energie, klimaat, gezondheid, ecologie en economie. LAB is bij uitstek een geschikt gebied voor pilots en onderzoek voor duurzame verbeteringen van de luchthaven(omgeving).

Zuidelijk Flevoland

In de Bestuursvereenkomst Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer (RRAAM) staan afspraken over de uitvoering van drie ambities met in grote lijnen de volgende resultaten in 2019:

1. Verdere verstedelijking

Voor de inzet van het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) hebben we gewerkt op basis van het door PS vastgestelde Jaarprogramma 2019. De evaluatie van de eerste fase in Oosterwold hebben we in gang gezet en mede op basis daarvan moet een besluit volgen over de openstelling van de tweede fase van Oosterwold (het Zeewolder grondgebied).

2. Verbetering bereikbaarheid

Binnen de uitvoering van het Jaarprogramma 2019 is een van de meest spraakmakende activiteiten de voorbereiding van de kwaliteitsimpuls van station Almere Centrum. Verder heeft het BO MIRT besloten een MIRT-onderzoek te starten naar Amsterdam Bay Area, waarin we onder meer de IJmeerlijn onderzoeken. Zie ook paragraaf 6.2.1.

3. Uitbreiding natuur- en recreatiemogelijkheden in het Markermeer en IJmeer.

De eilanden voor de eerste fase Marker Wadden zijn bijna klaar en het hoofdeiland is open voor bezoekers. Daarnaast zijn we samen met gebiedspartners gestart met het project Oostvaardersoevers om te komen tot een verbinding tussen Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Binnen de verkenningsfase volgens de MIRT-procedure werken de gebiedspartners samen aan de uitwerking van dit project.

Het project 'Floriade Werkt!' heeft als doel om de economische spin-off voor de regio zo groot mogelijk te maken. De bouw van het Innovatiepaviljoen is voorbereid en start begin 2020. De programmering in het paviljoen is in voorbereiding, waarbij de Landbouw Meerdere Smaken, proeftuinen, Korte Ketens en Plantaardige Eiwitten centraal staan. De Floriade Challenge onder de naam 'Eet als een Pionier' is uitgevoerd. Aeres heeft de bouw van een nieuwe school naast het Innovatiepaviljoen voorbereid.

Nieuwe Natuur

Het programma 'Nieuwe Natuur' verbetert de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in heel provincie Flevoland, met een maximale benutting van de ecologische en economische potenties. Het programma is via een adaptief proces ontstaan en resulteert in nieuwe natuur voor en door Flevolandse.

Binnen vier jaar zijn de 17 resterende Nieuwe Natuur-projecten in uitvoering gekomen. Afspraken over de uitvoering, het beheer en de verantwoording staan in realisatieovereenkomsten. Daarbij is het beschikbare programmavermogen niet overschreden, zijn de beschikbare gronden ingezet en de natuurcompensaties vastgelegd. Verder zijn de inrichtingswerkzaamheden in het project 'Kop op het Horsterwold' afgerond.

Maatschappelijk effect

De ruimtelijke economische structuur is versterkt door integrale grootschalige gebiedsprogramma's.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Noordelijk Flevoland	Besluiten over besteding ZuiderZeeLijn Noordelijk Flevoland (ZZL/NF)-gelden <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte van de beschikbare middelen.</i>	0%	42%	85%	100%	97%

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
	De MSNF is planologisch mogelijk en aanbesteed. <i>Toelichting: In december 2019 heeft de Raad van State het inpassingsplan voor de MSNF vernietigd vanwege stikstof. Hiermee moet:</i> - het inpassingsplan op onderdelen worden geactualiseerd (hernieuwen onderzoeken); - er een juridisch houdbare oplossing voor het stikstofvraagstuk komen; - de procedure van vaststelling opnieuw worden doorlopen.	n.v.t.	90%	90%	100%	25%
Midden Flevoland	Operationele luchthaven <i>Toelichting: Operationeel betekent dat de faciliteiten en de benodigde infrastructuur gereed zijn.</i>	n.v.t.	0%	100%	100%	100%
	Uitgifte LAB <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein.</i>	n.v.t.	n.v.t.	35%	35%	35%
	Operationele multimodale overslaghaven Flevokust Haven	n.v.t.	75%	100%	100%	100%
	Een gedragen samenwerkingsagenda voor de Rijksvastgoedstrategie Lelystad	n.v.t.	100%	100%	100%	100%
Zuidelijk Flevoland	Een vastgesteld jaarprogramma Almere 2.0 op basis van het meerjarenprogramma	100%	100%	100%	100%	100%
	Het Innovatiepaviljoen Floriade is gebouwd en in gebruik.	n.v.t.	20%	40%	100%	60%
	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd.	30%	75%	95%	99%	99%
Nieuwe Natuur	Met de initiatiefnemers van de gehonoreerde projecten zijn overeenkomsten afgesloten. <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	45%	100%	100%	100%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7. Gebieds-ontwikkeling	7.1 Noordelijk Flevoland	De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt
		De maritieme servicehaven is operationeel
	7.2 Midden Flevoland	De luchthaven is operationeel
		De overslaghaven is operationeel
		Rijksvastgoed in Lelystad is optimaal ingezet
	7.3 Zuidelijk Flevoland	Realiseren ambities RRAAM m.b.t. de ontwikkeling van Almere
		Floriade Werkt! benut de kansen die zich voordoen met de komst van de Floriade
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur en recreatiemogelijkheden ontwikkeld

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
	7.4 Nieuwe Natuur	Toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld

Verbonden partij(en)

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

7.1 Noordelijk Flevoland

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman
J. de Reus (MITC)

Zuiderzeelijngelden Noordelijk Flevoland

Doel (2015-2019)

Versterken van de economische structuur van Noordelijk Flevoland.

Doelrealisatie

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt door de uitvoering van diverse projecten.

Activiteiten 2019

- We hebben met de ZZL/NF-gelden bijgedragen aan de financiering van majeure projecten in de gemeenten Noordoostpolder en Urk:
 - Pijplijn: MITC;
 - Aanvraag: Geen;
 - Toegekend: Geen;
 - Lopend: Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland, De Parel van Flevoland, Versterking Urk Maritiem, Waardevol Waterloopbos, MSNF en Ontsluitingsweg Port of Urk;
 - Afgerond: Agrofoodcluster.
- We hebben de uitvoering van projecten gemonitord:
 - We hebben de projecten op voortgang en financiële uitputting gemonitord aan de hand van de door de projectinitiatiefnemers aangeleverde voortgangsrapportages en definitief afgerekend na afronding;
 - We hebben drie keer bestuurlijk en ambtelijk overleg gehad met de gemeenten Noordoostpolder en Urk, waarin de voortgang en financiële uitputting van de projecten is besproken en over structuurversterkende opgaven met betreffende middelen is besloten.

Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC)

De Regio Deal Noordelijk Flevoland is in de zomer van 2019 vastgesteld, waarmee de gezamenlijke ambitie om het MITC te realiseren, is opgepakt.

- In samenspraak met gemeente Noordoostpolder en RDW hebben we de planologische procedure opgestart waarmee het MITC ruimtelijk kan worden ingepast in Marknesse. De planning is erop gericht om voor de zomer van 2020 het ontwerpbestemmingsplan ter inzage te leggen.
- We zijn met RDW, Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR), DNW (German-Dutch Windtunnels) en gemeente Noordoostpolder een Letter of Intent (LOI) overeengekomen, met afspraken om RDW naar Marknesse te verhuizen en om de doelstellingen van de Regio Deal (brede welvaart) te concretiseren in een samenwerking gericht op campusvorming, aantrekken van bedrijvigheid en gezamenlijke positionering en samenwerking op het gebied van producten en diensten.
- We hebben structureel (ook bestuurlijk) afgestemd met betrokken bedrijven en gemeente Noordoostpolder.

Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland

Doel (2015-2019)

De Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland is operationeel.

Doelrealisatie

Vervolgstappen zijn gezet in de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF).

Activiteiten 2019

- Naar aanleiding van het beroep van de IJsselmeervereniging op het inpassingsplan (september 2017) heeft de Raad van State in december 2019 het inpassingsplan vernietigd vanwege de stikstofproblematiek. Direct daarna zijn we gestart met de voorbereidingen voor een nieuw inpassingsplan.
- De aanbestedingsdocumenten zijn voor 95% gereed. De aanbestedingsprocedure is vanwege het vernietigen van het inpassingsplan echter stopgezet. Met het Rijk is bestuurlijke overeenstemming over het gebruik van de rijksgronden die benodigd zijn voor de realisatie van de MSNF. Juridische uitwerking en verankering is in een vergevorderd stadium.
- De MSNF en Flevokust Haven hebben ieder een duidelijk en complementair profiel volgens het concept '1 port - 2 locations'. Onder de naam 'Port of Urk' hebben we een goede samenwerking tot stand gebracht met gemeente Urk over synergie tussen ontwikkeling buitendijkse servicehaven (ontwikkelaar provincie) en binnendijsk bedrijventerrein (ontwikkelaar Urk).
- Met het Rijk en met regiopartijen hebben we onder de vlag van de Regio Deal Noordelijk Flevoland een gezamenlijke strategische agenda uitgewerkt om langs de pijlers van fysieke ontwikkeling, innovatie en talentontwikkeling te werken aan de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector. Hiermee krijgt het Cluster Urk Maritime een krachtige impuls.

Middelen

7.1 Noordelijk Flevoland	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	902	2.275	2.275	2.520	-245
Baten	-92	-50	-50	-374	324
Saldo	810	2.225	2.225	2.146	79

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Programma ZZL-gelden Noordelijk Flevoland	-223	-223	0
2. Procesgelden Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)	65	65	0
3. Procesgelden Noordelijk Flevoland	-87	-87	0
Totaal lasten	-245	-245	0
Baten			
1. Programma ZZL-gelden Noordelijk Flevoland	324	324	0
Totaal baten	324	324	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Projectbijdragen programma Zuiderzeelijngelden Noordelijk Flevoland

De bijdragen aan projecten zijn jaarlijks gemiddeld geraamd op € 2,1 mln. Dit is bepaald op basis van de afgegeven beschikkingen en de lopende aanvragen, omdat de projecten door derden worden uitgevoerd, is de besteding van de ZZL-gelden afhankelijk van de voortgang van die projecten. In 2019 is er voor € 2,2 mln. aan bijdragen verstrekt. In samenhang met de hogere bijdragen zijn er ook meer baten uit cofinanciering, namelijk € 0,2 mln. Het saldo van € 1,9 mln. is onttrokken aan de reserve 'ZuiderZeeLijngelden' (ZZL).

2. Procesgelden Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

De besteding van de procesgelden MSNF is lager dan begroot omdat de werkzaamheden voor het inpassingsplan en de aanbesteding in eerste instantie nagenoeg waren afgerond. Door de uitspraak van de Raad van State waarbij het inpassingsplan werd vernietigd, worden in 2020 toch nog kosten gemaakt om onderzoeken te

actualiseren en een nieuw inpassingsplan op te stellen. De niet bestede middelen blijven beschikbaar binnen de reserve 'Procesgeld en gebiedsontwikkeling'.

3. Procesgeld en Noordelijk Flevoland

In 2019 is de Regio Deal Noordelijk Flevoland tot stand gekomen. Vanwege de diverse activiteiten die daarvoor zijn uitgevoerd, is er € 0,1 mln. meer besteed dan was begroot. De procesgeld en komen ten laste van de reserve 'Procesgeld en Gebiedsontwikkeling'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Noordelijk Flevoland	2.520	-374	2.146
Totaal	2.520	-374	2.146

x € 1.000

7.2 Midden Flevoland

Portefeuillehouder

J. de Reus (Amsterdam Lelystad Airport/OMALA, Rijksvastgoed)

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, OMALA)

H.J. Hofstra (Rijksvastgoed)

Amsterdam Lelystad Airport/OMALA

Doel (2015-2019)

De luchthaven Amsterdam Lelystad Airport is operationeel; de faciliteiten en de benodigde infrastructuur zijn gereed.

Doelrealisatie

De faciliteiten en de benodigde infrastructuur op het luchthaventerrein zijn gereed.

Activiteiten 2019

- We hebben deelgenomen aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad.
- Via Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA) hebben we het bedrijfsleven gestimuleerd zich te vestigen op Lelystad Airport Businesspark (LAB).
- We hebben ingezet op verdere verkenning en ontplooiing van economische kansen, onder meer door deelname aan bovenregionale netwerken zoals de Amsterdam Airport Area (AAA).
- We hebben gebruik gemaakt van Europese fondsen (EFRO, INTERREG) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en LAB via het project 'PowerParking' en deelname aan project 'EV Energy'.
- We hebben samengewerkt met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling via het project 'Toekomstbestendige Luchthavenomgeving' en het Luchthavenfonds.
- We hebben bijgedragen aan het opstellen van het Integraal Monitoring en Evaluatie Programma Lelystad Airport.
- We hebben inbreng geleverd vanuit de regio bij de luchtvaartnota en de herziening van het Nederlandse luchtruim door het Rijk.

Risico

Uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft gemeld dat een openstelling op 1 april 2020 niet haalbaar is. Er wordt gewerkt aan een zo spoedig mogelijke openstelling daarna. Dit heeft effect gehad op de ontwikkeling van LAB en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, opleidingen en kennisontwikkeling.

Flevokust Haven

Doel (2015-2019)

De buitendijkse multimodale haven met containerterminal is operationeel.

Doelrealisatie

De buitendijkse multimodale haven met containerterminal is operationeel.

Activiteiten 2019

- Het tweede terreindeel is succesvol in de markt gezet. Er zijn verhuurovereenkomsten aangegaan met twee partijen, waardoor de gehele haven tot het derde kwartaal van 2021 verhuurd is.
- De infrastructurele ontsluiting van Flevokust Haven is verbeterd door optimalisatie van de aansluiting van de IJsselmeerdijk op de Houtribdijk. Deze aansluiting is voorzien van een verkeersregelininstallatie waardoor er een veiliger en snellere verkeersafwikkeling plaats kan vinden.
- De gemeente Lelystad heeft het binnendijks bedrijventerrein in het vierde kwartaal van 2019 geopend.
- Via deelname aan logistieke netwerken op MRA-niveau is Flevokust Haven in het binnenvaartnetwerk goed gepositioneerd. Daarmee heeft de terminalexploitant ook een goede positie in de samenwerking met de regio Amsterdam.
- We hebben samen met de gemeente Lelystad een kwartiermaker aangesteld om de mogelijke beheer- en organisatiemodellen voor de doorontwikkeling van Flevokust Haven te onderzoeken en vervolgens vorm te geven.
- Door marketing en communicatie, actief te zijn in het logistieke netwerk en goede resultaten te boeken is Flevokust Haven samen met Amsterdam Lelystad Airport gestegen op de 'lijstjes' van aantrekkelijke logistieke hotspots.

Rijksvastgoed

Doel (2015-2019)

Het leeggekomen Rijksvastgoed in Lelystad is gevuld met nieuwe activiteiten die passen binnen gezamenlijk (Rijk, provincie, gemeente) geformuleerde voorkeursscenario's.

Doelrealisatie

Het gezamenlijke MIRT-traject met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de gemeente Lelystad is in 2017 afgerond. Voor elk van de drie deelgebieden in Lelystad zijn voorkeursscenario's vastgesteld. De implementatie van deze scenario's ligt in handen van Lelystad en het RVB.

Activiteiten 2019

De provinciale betrokkenheid is beëindigd. Het resterende budget is afgeboekt.

Middelen

7.2 Midden Flevoland	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	8.065	825	621	1.315	-694
Baten	-272	-358	-358	-587	229
Saldo	7.794	468	263	729	-465

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Luchthavenfonds	50	50	0
3. Voorziening afwaardering Flevokust Haven	-802	0	-802
Overige kleine verschillen	58	60	-2
Totaal lasten	-694	110	-804

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Baten			
1. Luchthavenfonds	74	74	0
2. Exploitatie Flevokust	151	0	151
Overige kleine verschillen	4	0	4
Totaal baten	229	74	155

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Luchthavenfonds

Het financiële verloop van het Luchthavenfonds (Nadere regels stimuleren leefbaarheid en economische en duurzame kansen op en rondom Lelystad Airport) is afhankelijk van declaraties door de subsidieontvangers. Vanuit het Luchthavenfonds is in 2019 voor € 0,1 mln. aan subsidies en bijdragen verstrekt, € 0,05 mln. minder dan begroot. Daarnaast is van de verstrekkingen € 0,1 mln. in rekening gebracht (baten) bij de overige twee fondshouders, gemeente Lelystad en Amsterdam Lelystad Airport. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Zuiderzeelijngelden'.

2. Exploitatie Flevokust

Doordat ook het tweede deel van de haven in 2019 gedeeltelijk is verhuurd, zijn de baten € 0,05 mln. hoger dan begroot.

3. Voorziening afwaardering Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde, gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen, eind 2018 lager was dan de vervaardigingsprijs (de totale investering) is een voorziening duurzame waardevermindering getroffen. In overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften is ook in 2019 getoetst of de boekwaarde hoger is dan de marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde, gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen, eind 2019 lager is dan de boekwaarde (de totale investering) is de voorziening duurzame waardevermindering verhoogd. Hierdoor zijn de lasten € 0,8 mln. hoger dan begroot. De hogere lasten komen ten laste van het rekeningssaldo. Het verschil wordt met name veroorzaakt door de investeringen die nog in 2019 zijn gedaan. Zie ook de toelichting op de balans. De getroffen voorziening heeft overigens geen negatief effect op de feitelijke exploitatie van de haven, daarop is in 2019 juist een positief resultaat geboekt.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	269	-74	196
7.2.2 Concentratie Rijksvastgoed Lelystad	0	0	0
7.2.3 Flevokust Haven	1.046	-513	533
Totaal	1.315	-587	729

x € 1.000

7.3 Zuidelijk Flevoland

Portefeuillehouder

J. de Reus (RRAAM/Almere 2.0)

M.A. Rijsberman (Markermeer-IJmeer)

J.N.J. Appelman (Floriade Werkt!)

Almere 2.0

Doel (2015-2019)

Samen met het Rijk en de gemeente Almere realiseren van de ambities uit de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer over de verdere ontwikkeling van Almere, conform de uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0.

Doelrealisatie

Het Meerjarenprogramma 2017-2021 van het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is in uitvoering. Elk jaar wordt op basis van dit meerjarenprogramma door PS en de gemeenteraad van Almere een jaarprogramma vastgesteld. In november 2018 is het Jaarprogramma 2019 vastgesteld en in november 2019 is het Jaarprogramma 2020 vastgesteld. Eind 2018 is besloten een nieuw Handelingsperspectief Oostflank MRA op te starten waarin de uitvoering voor de periode 2020-2030 beschreven staat. Daarnaast is de voorbereiding gestart van een nieuw Meerjarenprogramma 2021-2025.

Activiteiten 2019

- Voor het FVA werken we vanuit een meerjarenprogramma en jaarlijks vastgestelde jaarprogramma's. In 2019 is het Jaarprogramma 2019 uitgevoerd en het Jaarprogramma 2020 vastgesteld. Een van de meest spraakmakende activiteiten in 2019 betrof de voorbereiding van de kwaliteitsimpuls van station Almere Centrum.
- We hebben met gemeente Almere, gemeente Amsterdam en het Rijk een procesvoorstel gemaakt om te komen tot een Handelingsperspectief Oostflank MRA en in het BO MIRT is in het najaar besloten een MIRT-onderzoek te starten naar Amsterdam Bay Area, waarin we onder meer de IJmeerlijn onderzoeken.
- We zijn gestart met de voorbereiding van een nieuw Meerjarenprogramma FVA 2021-2025.
- De grondverkopen in Oosterwold gaan sneller dan verwacht. Dit leidt tot extra inkomsten in het FVA. De evaluatie van de eerste fase in Oosterwold hebben we in gang gezet en mede op basis daarvan moet een besluit worden genomen of de tweede fase van Oosterwold (het Zeewolder grondgebied) wordt opengesteld.
- We zijn gestart met het WaterLab Flevoland: een proeftuin met decentrale waterzuiveringen. Dat vormt mede de input voor de evaluatie van de eerste fase Oosterwold en besluitvorming over afvalwaterinzameling en -behandeling.

Floriade Werkt!

Doel (2015-2019)

De kansen die de Floriade biedt voor het versterken van de Flevolandse kenniseconomie op het gebied van AgroFood & Tuinbouw zijn benut.

Doelrealisatie

De voorbereiding van de bouw van het Innovatiepaviljoen is vrijwel afgerond en de bouw start begin 2020. De programmering in het paviljoen is in voorbereiding, waarbij de Landbouw Meerdere Smaken-proeftuinen, Korte Ketens en Plantaardige Eiwitten centraal staan. De tweede Floriade Challenge onder de naam 'Eet als een Pionier' is uitgevoerd. Aeres heeft de bouw van een nieuwe school naast het Innovatiepaviljoen voorbereid.

Activiteiten 2019

- We hebben met Strukton een realisatieovereenkomst gesloten over de bouw van het Innovatiepaviljoen.
- Aeres bereidt de bouw van een nieuwe school naast het paviljoen voor. Daarnaast wordt een tijdelijke village voor startende ondernemers op het gebied van stedelijke voedselvoorziening voorbereid. Daarmee krijgt de Flevo Campus nu ook fysiek vorm.
- De tweede Floriade Challenge 'Eet als een Pionier' had betrekking op Flevolandse horeca en het maken van nieuwe gerechten waarin plantaardige eiwitten centraal staan. De teelt van verse soja voor humane consumptie leidt tot een nieuwe onderneming Dutch Edamame. Het project 'Paddenstoelenteelt op agrarische reststromen' is uitgevoerd. Een project veldbonenteelt is in voorbereiding.
- De Vereniging Flevo Food bereidt een doorontwikkeling voor van netwerkorganisatie naar een bedrijf dat Flevolandse producten verkoopt. Het Interreg-project 'FoodChains4EU' heeft de kennisuitwisselingsfase afgesloten en op basis daarvan hebben we een Flevolands Action Plan vastgesteld.
- Het project 'Circulaire Bruggen' heeft geresulteerd in de selectie van Reimert dat twee bruggen op de Floriade gaat bouwen. Daarnaast is een bruggencampus in voorbereiding waarin kennis over circulariteit in bruggenbouw wordt gebundeld. Daarbij wordt ook verkend of bruggen een tweede leven kunnen krijgen.
- In het Jaarprogramma FVA 2020 zijn de bestedingsdoelen vastgelegd van de provinciale cofinanciering van max. € 10 mln. aan de Floriade.

Markermeer-IJmeer

Doel (2015-2019)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem.

Doelrealisatie

Vervolgstappen zijn gezet om in het Markermeer-IJmeer natuur- en recreatiemogelijkheden te ontwikkelen als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem. Zo zijn de eilanden voor de eerste fase Marker Wadden bijna klaar en is het hoofdeiland open voor bezoekers. Daarnaast zijn we samen met gebiedspartners gestart met het project 'Oostvaardersoevers' om te komen tot een verbinding tussen Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De minister heeft in november besloten te starten met de verkenningsfase volgens de MIRT-procedure. Daarbij werken de gebiedspartners samen aan de uitwerking van het project 'Oostvaardersoevers'.

Activiteiten 2019

- We hebben een congres over het Markermeer-IJmeer georganiseerd.
- We hebben als gezamenlijk trekker met RWS van het project 'Oostvaardersoevers' bijgedragen aan het besluit van de Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Infrastructuur en Waterstaat (I&W) om de verkenningsfase van de MIRT-procedure Oostvaardersoevers te starten.
- We hebben met gebiedspartners gewerkt aan het gezamenlijk opzetten van de kaders en rolverdeling voor het project 'Oostvaardersoevers' en dit in een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd.
- De zogenaamde natuurthermometer is voor de tweede keer afgelezen. De resultaten zijn vergeleken met die van 3 jaar eerder, waardoor de ontwikkeling in het gebied zichtbaar is. Deze resultaten zijn gepresenteerd en gepubliceerd.
- We hebben cofinanciering voor de LEADER-aanvraag beschikbaar gesteld om te komen tot de nederzetting op Marker Wadden.
- Met gebiedspartners hebben we de totstandkoming en ingebruikname van de eerste fase Marker Wadden ondersteund.
- Mede namens de gebiedspartners hebben we voor de Stuurgroep Markermeer-IJmeer extra zorg besteed aan de samenhang tussen de ontwikkelingen in Markermeer-IJmeer en het Handlingsperspectief Westflank MRA (Almere 2.0).

Risico

De realisatie van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer worden daarom gemonitord.

Middelen

7.3 Zuidelijk Flevoland	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	8.246	7.118	10.310	7.914	2.396
Baten	-223	-200	-293	-423	130
Saldo	8.023	6.918	10.018	7.491	2.527

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Markermeer-IJmeer	600	600	0
2. Fonds Verstedelijking Almere	1.550	1.550	0
3. Onderdoorgang A6	323	323	0
4. Floriade Werkt!	-114	0	-114
Overige kleine verschillen	37	38	-1
Totaal lasten	2.396	2.511	-115

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan	effect op:
		Reserve	Rekening-saldo
Baten			
4. Floriade Werkt!	114	0	114
Overige kleine verschillen	16	0	16
Totaal baten	130	0	130

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Markermeer-IJmeer

In verband met de stikstofproblematiek is de uitvoering van Trintelzand B vertraagd. Hierdoor heeft de provinciale bijdrage van € 0,6 mln. aan Trintelzand B niet plaatsgevonden.

2. Fonds Verstedelijking Almere

In het jaarprogramma 2019 was een bijdrage aan het fonds opgenomen van € 6,2 mln. Gemeente Almere heeft als fondsbeheerder in 2019 om een betaling gevraagd van € 4,6 mln. De bijdrage is lager geworden in verband met de nog resterende middelen uit de bijdrage van 2018. Het verschil van € 1,6 mln. blijft beschikbaar in de provinciale reserve 'Almere 2.0'.

3. Onderdoorgang A6

Vanuit het Investerings Fonds Almere (IFA) was een bijdrage toegezegd van € 2,5 mln. inclusief een jaarlijkse indexerings. Bij de opheffing van het fonds is het begrote bedrag gestort in de reserve 'Almere 2.0'. In 2019 is het project afgerekend waarbij € 0,3 mln. minder in rekening is gebracht doordat de indexeringspercentages lager waren dan begroot. Het restant blijft beschikbaar in de reserve.

4. Floriade Werkt!

Vanuit het (provinciaal aandeel in het) Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is totaal € 2,0 mln. beschikbaar gesteld voor het project Floriade Werkt!, waarvan de uitvoeringsperiode loopt tot en met 2022. In 2019 is de tweede Floriade Challenge uitgevoerd, waarbij in de begroting rekening was gehouden met eerdere uitvoering (in 2018) van die activiteiten. In 2018 was er nog een onderschrijding van € 0,2 mln., in 2019 is juist € 0,1 mln. meer besteed. De lasten worden volledig gefinancierd vanuit het FVA, waardoor de baten gelijk zijn aan de lasten (budgetneutraal).

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Zuidelijk Flevoland	7.432	-402	7.030
7.3.2 Markermeer/IJmeer	482	-21	461
Totaal	7.914	-423	7.491

x € 1.000

7.4 Nieuwe Natuur

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

H.J. Hofstra

Doel (2015-2019)

Toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld.

Doelrealisatie

Binnen vier jaar zijn de 17 resterende Nieuwe Natuur-projecten in uitvoering gekomen. Afspraken over de uitvoering als ook over het beheer en de verantwoording staan in realisatieovereenkomsten. Daarbij is het beschikbare programmavermogen niet overschreden, worden de beschikbare gronden ingezet en zijn de natuurcompensaties vastgelegd. In 2019 zijn de inrichtingswerkzaamheden in het project 'Kop op het Horsterwold' afgerond. Eindverantwoording van dit project vindt plaats in 2020.

Activiteiten 2019

- Alle provinciale eigendommen in het voormalig plangebied OostvaardersWold zijn beheerd en ingezet voor het programma.
- De compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden zijn in de gesloten realisatieovereenkomsten opgenomen waarbij een deel inmiddels gerealiseerd is in het project 'Kop op het Horsterwold'. In de andere projecten vindt uitvoering plaats.
- We hebben de projecteigenaren gefaciliteerd bij het verder concretiseren van de planuitwerkingen Nieuwe Natuur-projecten.
- We hebben de dynamiek in het programma 'Nieuwe Natuur' gefaciliteerd en hebben ingespeeld op ontwikkelingen binnen de projecten.
- Via voortgangsrapportages en periodieke overleggen hebben we de criteria die aan de projecten zijn gesteld, gemonitord evenals de uitvoering van de gehonoreerde Nieuwe Natuur-projecten.
- In diverse gremia zijn presentaties verzorgd over het programma 'Nieuwe Natuur' en de sturingsfilosofie.

Risico

In 2019 is de uitvoering verder opgepakt door de initiatiefnemers. Hierbij hebben zich kleine wijzigingen in de projectuitvoering voorgedaan zoals aanscherping van de plannen en planningen. Dit heeft binnen de kaders van de gesloten realisatieovereenkomsten plaatsgevonden. De planuitwerking van de grotere projecten ('Schokland', 'Noorderwold-Eemvallei', 'Eemvallei-Zuid' en 'Oostkant Dronten') zijn nog niet afgerond. Hieruit kunnen nog risico's voor het programma komen.

Voor het project Dronten-Oostkant wordt de grondrouting in 2020 verder uitgewerkt waaronder een taxatie van het toegewezen ruilbedrijf en de benodigde gronden in het projectgebied. Conform de realisatieovereenkomst faciliteert de provincie de grondrouting. Er wordt voor 2020 rekening gehouden met een eventuele aanvullende bijdrage aan het project Oostkant Dronten, binnen de kaders van het programma. De risicobuffer binnen het programma bevat nog voldoende middelen, er is derhalve geen aanleiding om de buffer aan te passen.

Middelen

7.4 Nieuwe Natuur	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	6.757	3.783	4.033	2.821	1.211
Baten	-4.787	-1.429	-1.429	-1.726	296
Saldo	1.970	2.353	2.603	1.096	1.508

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Verstrekte bijdragen aan projecten	1.567	1.567	0
2. Procesgelden	72	72	0
3. Grondverkopen	-420	-420	0
Overige kleine verschillen	-8	-8	0
Totaal lasten	1.211	1.211	0
Baten			
3. Grondverkopen	1.725	1.725	0
4. Compensatiebijdragen	-1.300	-1.300	0
5. Pacht gronden	-129	-129	0
Totaal baten	296	296	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Verstrekte bijdragen aan projecten

Op het budget voor bijdragen aan projecten is € 1,6 mln. minder uitgegeven dan begroot, doordat de fysieke werkzaamheden nog niet in alle projecten zijn gestart. De bijdragen worden verstrekt aan de hand van de voortgang van de projecten. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Nieuwe Natuur'. Die middelen zijn nodig voor de uitstaande verplichtingen voor betaling van bijdragen aan grondverwerving, inrichting en beheer.

2. Lagere last voor uitvoering van proces

Het programma is in 2019 een nieuwe fase ingegaan, doordat voor alle projecten een realisatieovereenkomst is gesloten, doordat de projecten zijn afgerond of omdat de uitvoerende organisatie zich heeft teruggetrokken. Er is daardoor uiteindelijk € 0,1 mln. minder procesgeld nodig geweest dan was begroot namelijk € 0,5 mln. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Nieuwe Natuur'.

3. Grondverkopen

In 2019 zijn drie percelen van de provincie voor het programma 'Nieuwe Natuur' verkocht. De hiermee samenhangende lasten van € 0,4 mln. (zoals het afboeken van de resterende boekwaarde, wat inherent is aan het verkopen van dergelijke gronden) waren niet begroot. De bruto opbrengst van de verkopen is € 1,7 mln. De netto opbrengst is onderdeel van het programmakapitaal Nieuwe Natuur en wordt ingezet voor het beschikbaar stellen van de toegekende bijdragen aan de Nieuwe Natuur-projecten.

4. Compensatiegelden

De boscompensatie voor twee projecten is nog niet afgerond, waardoor de begrote compensatiebijdragen (als onderdeel van de projectbijdragen) niet zijn betaald. De compensatiegelden zijn in het verleden door de provincie vooruit ontvangen van Rijkswaterstaat en zijn op de balans opgenomen. Er was een bedrag van € 1,3 mln. begroot als vrijval van de vooruitontvangen middelen, wat in 2019 niet nodig is geweest. De per saldo niet bestede en vrijgevallen middelen blijven beschikbaar op de balans, namelijk in totaal voor € 3,3 mln. onder de overlopende passiva (EHS compensatie).

5. Pacht gronden

Door het verkopen van de gronden zijn er geen inkomsten meer uit pacht geweest, wat nog wel voor een bedrag van € 0,1 mln. was begroot.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Nieuwe Natuur	2.821	-1.726	1.096
Totaal	2.821	-1.726	1.096

x € 1.000

7.5 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
7.1 Noordelijk Flevoland	Lasten	902	2.275	2.275	2.520	-245
	Baten	-92	-50	-50	-374	324
	Saldo	810	2.225	2.225	2.146	79
7.2 Midden Flevoland	Lasten	8.065	825	621	1.315	-694
	Baten	-272	-358	-358	-587	229
	Saldo	7.794	468	263	729	-465
7.3 Zuidelijk Flevoland	Lasten	8.246	7.118	10.310	7.914	2.396
	Baten	-223	-200	-293	-423	130
	Saldo	8.023	6.918	10.018	7.491	2.527
7.4 Nieuwe Natuur	Lasten	6.757	3.783	4.033	2.821	1.211
	Baten	-4.787	-1.429	-1.429	-1.726	296
	Saldo	1.970	2.353	2.603	1.096	1.508
Totaal programma 7	Lasten	23.971	14.000	17.239	14.571	2.668
	Baten	-5.374	-2.037	-2.129	-3.110	981
	Saldo	18.597	11.964	15.110	11.461	3.649

x € 1.000

8 KWALITEIT OPENBAAR BESTUUR

8.0 Inleiding

Algemeen

De afgelopen jaren hebben we gemerkt dat de provincies een belangrijke schakelfunctie in het bestuur van ons land hebben ingenomen. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen samen op het niveau van deze overheden. Bijna nooit staan provincies als enige aan de lat; de opgaven worden steeds in verbinding met andere overheden, instanties en inwoners opgepakt. De komende bestuursperiode investeren we in de ontwikkeling van het bestuur van deze provincie. In geval van grote vraagstukken en crisis heeft de provincie als regionale overheid of als gebiedsregisseur een belangrijke rol te nemen om het probleem samen met betrokken partners op te pakken.

Bestuurlijke vernieuwing

Na de verkiezingen van maart 2019 zijn nieuwe PS gekozen. Deze staten brengen nieuwe accenten aan. Één daarvan is de beoogde verbetering van de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid. In de werkwijze van de staten zelf moet dan ook plaats zijn voor de rol van volksvertegenwoordiger. Zo zijn om de ontwikkelingen op het gebied van zorg en gezondheidszorg door PS informanten aangewezen. Dergelijke initiatieven en andere voorstellen moeten er toe leiden dat de betrokkenheid van de Flevolander in deze periode meer aandacht krijgt. De intentie is bestuurlijke vernieuwing langs verschillende lijnen mogelijk te maken. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Het college heeft PS gevraagd hierin mee te denken. Het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer (RRK) dat eind 2019 is gepubliceerd en de voorstellen van de Statenwerkgroep over de vergaderstructuur bieden aanknopingspunten om de staten in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming, in positie te brengen. Daarbij kunnen initiatieven, alternatieven en de afweging van diverse belangen mogelijk worden gemaakt.

Regionale opgaven

Onze focus is steeds gericht op onze bijdrage aan de ontwikkeling en bloei van het eigen gebied. En we willen helpen bij het oplossen van vraagstukken in onze omgeving. Voor de opgaven waar we voor staan zijn de bestuurlijke grenzen zijn betrekkelijk: we hebben elkaar nodig. Deze wederzijdse afhankelijkheid en wederkerigheid zorgt er voor dat de provincie zich profileert als een regionale speler, als samenwerkingspartner, als een medeoverheid die bij uitstek geschikt is om de regionale belangen te behartigen en verbindingen te leggen tussen lokale, regionale en (inter)nationale opgaven. Het denken in dergelijke opgaven stimuleert de regionale samenwerking tussen provincie en gemeenten. Opgaven en ambities pakken we dan ook verbindend en grensoverschrijdend op, samen met betrokken partners. De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemt Flevoland met de partners af over de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied. Er is een nauwe wisselwerking tussen de MRA-regio en provincie Flevoland. De economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de MRA-regio zijn van grote invloed op de ontwikkelingen in provincie Flevoland. De provincie trekt zoveel mogelijk samen op met Almere en Lelystad. De provincie Flevoland participeert ook in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. In dit samenwerkingsverband staat de economische ontwikkeling voorop. In het verlengde hiervan zijn ook thema's als mobiliteit, human capital en duurzaamheid aan de orde.

Provincie Flevoland vormt de schakel tussen het westen en het noordoosten van het land. Het is de ambitie van het college om deze verbindende positie van meerwaarde te laten zijn voor de ontwikkeling in onze provincie.

Samen werken

Provincie Flevoland is in een nieuwe fase van haar ontwikkeling aangekomen. De afgelopen jaren is de jongste provincie veel in de publieke belangstelling geweest. Het heeft ons als provincie zelfbewuster gemaakt. De Omgevingsvisie uit 2017 is een rode draad voor PS en verwoordt dat provincie Flevoland meer dan voorheen door de inwoners zal worden ontwikkeld. Dat is een uitdaging aan ons en onze inwoners. Samen met inwoners en andere belanghebbenden en overheden hebben we de opgaven voor deze regio uitgewerkt in samenwerkingsagenda's en een uitwerkingsagenda. De grote opgaven uit deze Omgevingsvisie FlevolandStraks komen uitvoerig in het gesloten coalitieakkoord aan bod. De komende bestuursperiodes zijn dat de leidende opgaven die naar 2030 en verder kijken. Ook het afgelopen jaar hebben wij de ontwikkeling van onze regio in samenspraak met de maatschappelijke partners en onze gebiedspartners ter hand genomen in de uitvoering van onze uitwerkingsagenda.

Europa

Europa is voor provincie Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen. Het blijkt effectief om de belangen van provincie Flevoland in Brussel goed onder de aandacht te brengen en ook het afgelopen jaar is provincie Flevoland er in geslaagd een bijdrage te leveren aan onderwerpen die voor onze regio van groot belang zijn. Daarom hebben wij ons actief gericht op de belangenbehartiging voor Europese Fondsen in de volgende programmaperiode 2020-2027. We hebben aandacht gevraagd en middelen gekregen voor concrete programma's en projecten in provincie Flevoland. We hebben ons ingezet rond ontwikkelingen rond de Brexit en de gevolgen daarvan voor onze regio. Provincie Flevoland is niet alleen in EU-verband actief, maar ook in de Raad van Europa. Daarin is de commissaris van de Koning lid van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, voorzitter van de Monitoring Committee en woordvoerder voorkoming radicalisering.

Provinciale Staten/Statengriffie

Voor Provinciale Staten en de Statengriffie, stond 2019 in het teken van de provinciale statenverkiezingen, de verkiezingen voor de Eerste Kamer en de start van een nieuwe statenperiode.

Er is fors geïnvesteerd in het inwerkprogramma en de nieuwe Staten hebben het vergadermodel en werkwijze bepaald met behulp van diverse werkgroepen.

Maatschappelijk effect

Flevoland wordt goed bestuurd.

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale positie van Flevoland.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Rekening 2019
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ Provinciale Staten/ gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/ stemgerechtigden <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.v.t.	79,3% (TK)	51,1% (GR)	> 45,6% (PS)	53,6% (PS)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
8. Kwaliteit openbaar bestuur	8.1a Provinciale Staten / Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in haar verschillende rollen
		Optimaal ondersteunde besluitvorming
		Kwalitatief goed functionerende Statengriffie
	8.1b (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	De belangenbehartiging van de provincie Flevoland is versterkt
		Flevoland is een actieve regionale partner in de EU
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen
Provinciale Staten zijn intensiever betrokken bij onze Europese activiteiten		

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
	8.2 Bestuurszaken	Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
		Een adequaat functionerend interbestuurlijk toezicht
	8.3 Algemene dekkingsmiddelen	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting
	8.4 Onvoorzien en stelposten	
	8.5 Bedrijfsvoering	Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	8.6 Reserves	

Verbonden partij(en)

Het Flevolands Archief heeft de belangen behartigd van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voerde de archief wettelijke taken uit.

In dit bestuurlijk programma zijn enkele verbonden partijen te noemen die bijdragen aan het doel 'kwaliteit van het openbaar bestuur'. De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is als belangenbehartiger actief geweest op een groot aantal dossiers van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. Het afgelopen jaar heeft het IPO een relevante positie ingenomen in het overleg met het kabinet over de uitvoering van het regeerakkoord, met name op de onderdelen energie en klimaat. Verder heeft het IPO de nodige inbreng gehad in wetgevingsprocessen en de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau ter tafel gebracht. Daarnaast zorgde het IPO ervoor dat de eigen sturing (P&C) en governance wordt 81geactualiseerd, waarbij de grote opgaven meer leidend zijn. Gezamenlijke informatievoorziening is eveneens verbeterd.

De provincie is aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering

A. Provinciale Staten / Statengriffie

Beoogd effect:

- Optimaal gefaciliteerde Staten: kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten.
- De Statengriffie garandeert haar going concern taken op benodigd kwaliteitsniveau.

Doel (a)

- Faciliteren van de provinciale verkiezingen en verkiezingen Eerste Kamer.
- Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- Positioneren Provinciale Staten op majeure dossiers.

Doelrealisatie

Het jaar 2019 stond in het teken van de Provinciale Staten verkiezingen. De verkiezingen zijn gefaciliteerd met onder andere de Stemwijzer, verschillende verkiezingenshows en diverse media uitingen om de opkomst te bevorderen. De opkomst was 53,59% (in 2015 47,76%, bron: Kiesraad). Na de hertelling van alle stemmen op 11 april 2019 werden de Statenleden op 17 april 2019 geïnstalleerd. Tijdens de Statenconferentie van 4 & 5 april zijn de eerste aanzetten tot afspraken voor de werkwijze van de nieuwe Staten gemaakt. Het uitgebreide inwerkprogramma tot aan het zomerreces was gericht op de diverse vaardigheden voor het uitvoeren van de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol van statenleden. De Staten zijn gestart met

verschillende werkgroepen rond de thema's nieuw vergadermodel, provinciale werkgroepen, omgaan met inwoners, lange termijn agenda en stagegating. Deze hebben in 2019 geresulteerd in diverse statenbesluiten en nieuwe werkwijzen.

Activiteiten 2019

De Statengriffie heeft:

- Uitvoering gegeven aan het project Verkiezingen, bestaande uit 6 deelprojecten.
- Strategisch inhoudelijk geadviseerd op majeure dossiers zoals het IPO (vertegenwoordigers in Algemene Vergadering), Metropoolregio Amsterdam (rapporteur), Regio Zwolle, Zorg in Regio Flevoland (informanten), Omgevingsdienst Flevoland en Gooi- en Vechtstreek (rapporteur) en stikstofdepositie.
- Eerdere Statenbesluiten en activiteiten (rapporteurs, scenaristen, omgaan met inwoners etc.) geïmplementeerd en/of geïntegreerd in de statenvoorstellen van de nieuwe Statenwerkgroepen.
- Geadviseerd over de door Provinciale Staten in te zetten (vergader)instrumenten.
- Een inwerkprogramma, beeldvormende sessies, statenacademies en werkbezoeken gefaciliteerd.
- Een eerste aanzet voor een dialoog, professioneel gefaciliteerde ontmoetingen tussen PS, GS en griffie/ambtelijke organisatie, gemaakt in het kader van de vernieuwing van de samenwerkingscultuur.
- Ambities t.a.v. regionalisering gestimuleerd, bijvoorbeeld door een bijeenkomst over de mogelijkheden binnen de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De ambities zullen in 2020 verder vorm krijgen, bijvoorbeeld door de MRA (de nieuwe agenda), regio Zwolle (de bestuurlijke agenda) en Zorg in de Regio Flevoland (de projecten die door de Zorgtafel worden opgezet) op te nemen in de strategische agendering die PS voornemens is te gaan formuleren.

Risico

N.v.t.

Doel (b)

Stateninstrumenten digitaal ondersteund, daar waar dit meerwaarde heeft in efficiency en voor de eindgebruiker.

Doelrealisatie

In 2019 is het digitaal stemmen in de Statenvergaderingen mogelijk geworden. Hierdoor wordt de stemverhouding in de Statenzaal direct zichtbaar en real time gepubliceerd op de website van Provinciale Staten.

Activiteiten 2019

- De audiovisuele infrastructuur in de Statenzaal en de Commissiekamer is vernieuwd en verbeterd.
- Het digitaal stemmen tijdens een Statenvergadering is geïmplementeerd. Er is hiertoe een aparte module digitaal stemmen toegevoegd aan de vergaderapp.
- De geplande aanbesteding van de webcast voor commissie- en statenvergaderingen is verplaatst naar 2020.
- De website stateninformatie.flevoland.nl is en wordt blijvend geactualiseerd, zodat Statenleden relevante verordeningen, reglementen en mandaten digitaal tot hun beschikking hebben.
- Binnen het project Digitale Ondersteuning Staten (DOS), waaronder digitale indienen van moties, amendementen en toezeggingen, zijn stappen gezet. De implementatie van het onderdeel digitaal indienen van moties en amendementen heeft vertraging opgelopen in de technische ontwikkeling. De verwachting is dat op korte termijn met deze module kan worden getest. Over de stand van zaken van dit project wordt separaat aan Provinciale Staten gerapporteerd.

Risico

N.v.t.

Doel (c)

Formatie, taakverdeling en competenties afgestemd op going concern en behoefte Provinciale Staten.

Doelrealisatie

De formatie van de griffie was per 1 april 2019 volledig ingevuld. Hierdoor heeft de nieuwe Statenperiode een vliegende start gekregen. Door ziekte zijn echter niet alle ambities en activiteiten tot uitvoering gekomen.

Activiteiten 2019

- De griffie heeft een verder gaande professionalisering doorgemaakt, onder meer op het gebied van het vastleggen en borgen van werkprocessen en doorontwikkeling van eigen vakkennis.
- Door middel van de wekelijkse nieuwsbrief heeft de griffie de staten over praktische & strategische onderwerpen, vakkennis en achtergrondinformatie geïnformeerd en blijft dit verder door ontwikkelen.
- De herijking van de dienstverlening, in overleg met en in opdracht van de nieuwe staten heeft nog niet plaatsgevonden en wordt voorzien in 2020.

Risico

Middels inhuur is een tekort aan capaciteit door ziekte gedeeltelijk opgelost.

B. (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering

Doel (2015-2019)

De mogelijkheden om via samenwerking met andere overheden de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Doelrealisatie

Provincie Flevoland heeft zich - waar zich mogelijkheden voordeden - ingezet om haar belangen in Brussel en Den Haag te behartigen samen met andere provincies in het Huis van de Nederlandse provincies en in Randstadverband, maar ook met buitenlandse regionale overheden.

Activiteiten 2019

- Zowel in Den Haag als in Brussel heeft het college zich ingezet voor prioritaire thema's van de provincie Flevoland. Voorbeelden zijn de lobby die provincie Flevoland namens de 12 provincies uitvoert voor de voortzetting van Europese economische investeringsfondsen vanaf 2021, de inventarisatie van Europese kansen voor het Mobiliteit & Infrastructuur Testcentrum (MITC) en de provinciale implementatie van Sustainable Development Goals (SDG's), voor de visserijsector in het geval van Brexit en op het gebied van duurzame energie (werkbezoek Europarlementariër).
- In de Haagse lobby zijn de lobbyinspanningen vermeldenswaard rond het ziekenhuisdossier en het dossier van de Justitiële Jeugdinstelling Intermetzo, maar ook die binnen de domeinen van cultuur en natuur. Daarnaast had de Europese lobby rond het cohesiebeleid een stevig Haags component, mede via de combi IPO/HNP. Vermeldenswaard is verder het Flevoland-event begin september 2019 in Nieuwspoor/Den Haag, waarbij de provincie naast de initiatiefrol ook de regie had over de gezamenlijke presentatie met de Flevolandse gemeenten en andere Flevolandse gebiedspartners.
- In onze Europese belangenbehartiging hebben we ons samen met de Randstad-provincies gericht op signalering en de communicatie over mobiliteit en regionale investeringsfondsen na 2020. De lobby voor het cohesiebeleid voert provincie Flevoland (mede) uit namens het Huis Nederlandse Provincies (HNP) en het IPO in Den Haag. Hoewel de huidige stand van zaken gunstig is - namelijk behoud van het budget en gunstige voorwaarden - zal het uiteindelijke resultaat afhangen van de onderhandelingsresultaten over het Meerjarig Financieel Kader van de EU (MFK).
- In IPO-verband hebben we samengewerkt aan actuele dossiers die landelijk en regionaal spelen en aan thema's die voortvloeiën uit het Interbestuurlijk Programma, digitale ontwikkelingen, stikstof en dergelijke.
- We hebben inzet gepleegd op de uitvoeringsagenda van de MRA, de evaluatie van dit samenwerkingsplatform en haar governancestructuur. Daarnaast zijn we bestuurlijk en ambtelijk vertegenwoordigd geweest op bijeenkomsten van de Regio Zwolle.
- Op 5 mei 2019 hebben wij succesvol de Nationale viering van de Bevrijding georganiseerd. Samen met het Nationaal Comité 4 en 5 mei is een programma rond het thema 'In vrijheid kiezen' samengesteld. In het programma is ruimschoots aandacht geweest voor de bijzondere geschiedenis van provincie Flevoland. In aanloop naar de viering zijn samen met maatschappelijke en culturele organisaties en de Flevolandse gemeenten verschillende activiteiten georganiseerd. Op 5 mei 2019 waren de belangrijkste onderdelen het inhoudelijk-cultureel programma in Almere in aanwezigheid van onder andere de Minister-president en het ontsteken van het Nationaal Bevrijdingsvuur bij het Bevrijdingsfestival. Op de nationale televisie en Omroep Flevoland was een registratie van het 5 mei-programma te zien.

Doel (2015-2019)

Flevoland is een actieve regionale partner in de Europese Unie.

Doelrealisatie

Provincie Flevoland heeft zich in 2019 als een actieve partner in de EU doen gelden. In de lobby die Flevoland uitvoert namens andere provincies zijn (tussen-)doelen behaald; in het EU voorstel voor investeringsfondsen zijn gunstigere voorwaarden, passende thema's en budgetbehoud vastgelegd. In samenwerking met gemeente Urk is bijgedragen aan het jubileum van het Europees Comité van de Regio's.

Activiteiten 2019

- Met onze permanente vertegenwoordiging in Brussel en bestuurlijke en ambtelijk participatie aan Brusselse overleggen, signaleren we vroegtijdig EU-beleidsinitiatieven en waar nodig beïnvloeden we wetgeving. Als kader daarvoor gelden de thema's uit de Europa-strategie.
- Als gevolg van de provinciale en de Europese verkiezingen en de vorming van een college respectievelijk nieuwe Europese Commissie was 2019 een overgangsjaar. In deze tijd was de lobby gericht op doorlopende dossiers zoals Brexit, het Cohesiebeleid en het Meerjarig Financieel Kader (MFK), visserij en mobiliteit. Eind december heeft de nieuwe Commissie haar eerste nieuwe beleidsplan, de Green Deal, gepresenteerd met interessante aanknopingspunten voor provincie Flevoland op het gebied van circulaire economie, klimaat, energie, voedselbeleid, bouwen en renoveren, biodiversiteit, nul-vervuiling ambitie en Duurzame en slimme mobiliteit. De uitwerking en vertaling hiervan in een jaarlijks werkplan voor de Europese belangenbehartiging (Actieplan Europa) is in voorbereiding.
- We hebben onder andere actief gelobbyd via het Comité van de Regio's en het Flevolandse voorzitterschap van de AER-taskforce (Assembly of European Regions) voor de toekomstige investeringsfondsen bij het Europees Parlement, de Europese Commissie en vertegenwoordigers van de Raad. Het Europees netwerk CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) heeft provincie Flevoland een platform geboden voor de lobby voor visserijbelangen, het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), mobiliteit en Brexit. Provincie Flevoland is voorzitter geworden van de CPMR Noordzee Brexit Taskforce. In het Comité van de Regio's is provincie Flevoland lid van de commissie waar de Investeringsfondsen onder vallen en Transport (zie onderstaande tekst) en is provincie Flevoland vice voorzitter van de Brexit Group.
- De rapporteurschappen namens het Comité van de Regio's over EFRO en de Financiële Verordening (Omnibus-regeling) hebben verschillende keren gelegenheid geboden om standpunten over de Europese investeringsfondsen over het voetlicht te brengen bij de relevante Europese instellingen.
- In 2019 zijn met partners in de regio verkennende gesprekken gevoerd om te onderzoeken of er genoeg draagvlak is om de uitvoering van het programma 'Eurodyssey' mogelijk te maken. Daarom is de uitvoering van het programma vertraagd en zijn de gereserveerde middelen niet gebruikt. Besluitvorming zal in 2020 plaatsvinden.
- Onze lobbyinspanningen voor de Europese investeringsfondsen in de volgende programmaperiode na 2021 zijn gericht geweest op a) behoud van budget en b) gunstige voorwaarden voor Nederland en provincie Flevoland in het bijzonder. Beiden zijn volgens de huidige stand gunstig, maar de uitkomsten zullen afhangen van de onderhandelingen in 2020 over het Meerjarig Financieel Kader van de EU (MFK);
- Uit een studie die provincie Flevoland heeft laten uitvoeren blijkt dat in de afgelopen collegeperiode in totaal € 62 mln. Europese subsidies aan Flevolandse partijen is toegekend. Dit betreft zowel structuurfondsen als thematische fondsen.
- Het college heeft tijdens de Europese Week van Regio's en Steden met een integraal lobbyprogramma gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het Europees Parlement, Europese Commissie en andere Europese netwerken.

Doel (2015-2019)

Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen.

Doelrealisatie

Flevoland heeft waar dat mogelijk was, een beroep gedaan op de Europese structuurfondsen.

Activiteiten 2019

- We hebben de thematische fondsen en structuurfondsen optimaal benut en zodanig dat met name aanvragen op het gebied van de zes topsectoren en MKB zijn ingediend.

- We hebben EFRO/Kansen voor Flevoland-projecten gesteund, waarmee we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen. Acht projecten zijn beschikt, waarvan vier ook provinciale cofinanciering ontvangen.
- We hebben aan INTERREG-projecten gewerkt, waarmee we grensoverschrijdende (INTERREG A Deutschland-Nederland), transnationale (INTERREG B North Sea Region en North West Europe) en internationale samenwerking (INTERREG EUROPE) bevorderen. Zo cofinancieren we in het kader van INTERREG A twaalf projecten en is de provincie Leadpartner van het project 'FoodChains4Europe' en partner in het project 'EV4CityNRG' in het kader van INTERREG EUROPE.
- We hebben het gebruik van POP3-gelden gestimuleerd en POP3-subsidies verstrekt, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de water- en bodemkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken. Er zijn zes POP3-maatregelen opengesteld en 98 aanvragen ontvangen.

Doel (2015-2019)

Provinciale Staten zijn intensiever betrokken bij onze Europese activiteiten.

Doelrealisatie

Ten opzichte van de vorige Statenperiode zijn de activiteiten om PS te betrekken bij de EU belangenbehartiging op een lager niveau voortgezet.

Activiteiten 2019

- Tot de start van de nieuwe Staten is er via de Statenwerkgroep Europa periodiek afstemmingsoverleg geweest. In de eerste helft van 2019 is een voortgangsrapportage aan PS gestuurd. In afwachting van het nieuwe vergadermodel is de Statenwerkgroep Europa opgeschort. Tegelijkertijd is het, als gevolg van de Europese verkiezingen en het aantreden van de nieuwe Europese Commissie, wachten op de nieuwe programma's en nieuw beleid vanuit Europa.
- In goed overleg is besloten een werkbezoek aan de EU-instellingen tot nader order uit te stellen;
- We hebben op de provinciale site basisinformatie geplaatst over de Europese belangenbehartiging en zullen deze periodiek actualiseren.
- In het kader van de Randstadsamenwerking is op 15 januari 2019 in Utrecht het jaarlijkse Europa Forum voor de PS-en van de vier Randstad provincies georganiseerd over het thema luchtkwaliteit.

Middelen

8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	10.641	9.165	9.185	6.893	2.292
Baten	-1.112	-1.117	-1.272	-1.100	-173
Saldo	9.528	8.048	7.912	5.793	2.119

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Wachtgeld APPA	-1.034	0	-1.034
2. Detachering DLG N-H	280	280	0
3. Top-up Waterprogramma	535	535	0
4. Uitvoeringskosten en cofinanciering POP3	1.370	1.370	0
5. Cofinanciering OP West 14-20 en Interreg	613	685	-72
Overige kleine verschillen	528	198	330
Totaal lasten	2.292	3.068	-776

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Baten			
4. Uitvoeringskosten en cofinanciering POP3	78	78	0
5. Cofinanciering OP West 14-20 en Interreg	-51	-51	0
6. Technische bijstand OP West Regio	-214	-214	0
Overige kleine verschillen	14	14	0
Totaal baten	-173	-173	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Wachtgeld APPA

Jaarlijks wordt een storting aan de pensioenvoorziening (APPA) voor (oud-) gedeputeerden geraamd. In 2019 is een hogere storting nodig dan begroot.

2. Detachering DLG N-H

Er heeft minder inhuur plaatsgevonden vanuit de samenwerkingsovereenkomst met provincie Noord-Holland (voormalig DLG-medewerkers). Het aantal ingehuurd fte's is afgenomen tot 2,2 waardoor de lasten € 0,3 mln. lager zijn.

3. Top-up Waterprogramma

Het Top-up Waterprogramma omvat de regionale cofinanciering gerelateerd aan het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) - pijler 1. Het programma financiert projecten met het doel de waterkwaliteit en waterkwaliteit in provincie Flevoland te verhogen. Voor de omvang en het tempo van de besteding van de middelen zijn wij afhankelijk van de voortgang van het meerjarige programma. Een deel van de bijdragen aan projecten is bekostigd uit het programma 'Duurzaam Gebruik Ondergrond' (DGO). Per saldo is in 2019 totaal € 0,5 mln. minder besteed. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve'.

4. Uitvoeringskosten en cofinanciering POP3

In 2019 zijn de uitvoeringskosten € 0,82 mln. lager dan begroot, wat voornamelijk wordt veroorzaakt door een lagere definitieve afrekening van de uitvoeringskosten over 2018 en 2019 (RVO). Er is in 2019 minder subsidie gedeclareerd door de subsidieontvangers, waardoor de provincie € 0,55 mln. minder cofinanciering hoefde te betalen. In totaal zijn de lasten € 1,37 mln. lager.

Daarnaast hebben wij een deel van de uitvoeringskosten over 2017 kunnen declareren, wat een bijdrage voor 'Technische Bijstand Europa' opleverde van € 0,1 mln. (hogere baten).

5. OP West 2014-2020 en Interreg

In 2019 is er voor 'Kansen voor West' € 0,7 mln. minder aan cofinancieringsbijdragen verstrekt dan begroot. Voor het Interreg-programma juist € 0,1 mln. meer. Deze verschillen worden veroorzaakt door afwijkingen in de voortgang van projecten en de omvang van de ingediende declaraties door de uitvoerende organisaties. De projecten kenmerken zich als meerjarig, waardoor een afwijking in tijd niet direct een indicatie is dat de uiteindelijke uitgaven lager zullen uitvallen of niet binnen de begroting passen. De per saldo niet bestede middelen (€ 0,6 mln.) blijven beschikbaar in de reserve 'Cofinanciering EU-projecten 14-20'.

De baten voor de eigen projecten van de provincie zijn € 0,05 mln. lager doordat de gemaakte projectkosten nog in 2020 gedeclareerd en afgerekend moeten worden. Vanwege het voorzichtigheidsprincipe worden die baten pas genomen als de gedeclareerde lasten zijn goedgekeurd.

6. Technische bijstand OP West Regio

De provincie voert administratie en controlerende werkzaamheden uit voor het operationele programma van 'West Regio' (EU programma's). Voor deze technische bijstand wordt een bijdrage ontvangen, op basis van gedeclareerde uren en gemaakte externe kosten. In 2019 zijn minder uren besteed aan deze werkzaamheden dan begroot, waardoor de bijdrage € 0,2 mln. lager is. Het verschil wordt onttrokken aan de egaliseringsreserve 'Technische Bijstand Europa'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.1.1 Provinciale Staten	1.874	-1	1.873
8.1.2 Gedeputeerde Staten	1.924	-37	1.887
8.1.3 (Inter)nationale bestuurlijke samenwerking	1.003	-2	1.000
8.1.4 Europees programma: POP3 Flevoland	1.540	-78	1.462
8.1.5 Europees programma: Kansen voor West	283	-863	-580
8.1.6 Europees programma: Interreg	268	-117	151
Totaal	6.893	-1.100	5.793

x € 1.000

8.2 Bestuurszaken

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman (Bestuurlijke zaken)

L. Verbeek (Kwaliteit openbaar bestuur - rijkstaak)

Doel (2015-2019)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Doelrealisatie

De kwaliteit, integriteit en transparantie van het openbaar bestuur is verbeterd en ondermijning is geagendeerd.

Activiteiten 2019

- Op bestuurlijk niveau is regelmatig overlegd en afgestemd tussen lokale bestuurders en leden van GS. Bestuurlijke duo's zijn ingezet om gezamenlijk projecten op te pakken. Ook zijn er diverse regionale overleggen waarin provincie Flevolandse bestuurders elkaar ontmoeten.
- Voor de aangekondigde Wet open overheid (Woo) is een aanpak in voorbereiding. We zijn gestart met een verkenning van de consequenties daarvan en hebben inbreng geleverd in de landelijke afstemming daarover. We hebben een website 'Feitelijk Flevoland' gemaakt, waarin relevante data worden gepresenteerd.
- In de aanloop naar de verkiezingen heeft de commissaris van de Koning met alle deelnemende partijen aan de verkiezingen gesproken over integriteit en de toetsing van de kandidaat-statenleden. Ook heeft de commissaris na de verkiezingen de Handreiking Coalitiebesprekingen 2019-2023 beschikbaar gesteld met een actueel overzicht van de belangrijkste opgaven voor provincie Flevoland in de komende bestuursperiode. Van dit overzicht hebben de fracties bij de informatiegesprekken gebruik kunnen maken.
- De commissaris van de Koning heeft voorafgaand aan de benoeming de kandidaat-gedeputeerden gescreend op integriteit. Daarbij is gebruik gemaakt van de Handreiking integriteitstoetsing van kandidaten voor decentrale politieke partijen. Verder heeft hij aandacht besteed aan nevenfuncties en wachtgeld en binnen GS en PS integriteit geagendeerd. De vermelding van nevenfuncties op de website van de provincie is aangevuld. Verder zijn de bestuurlijke verhoudingen en bestuurlijke integriteit regelmatig onderwerp van gesprek geweest. Daarnaast heeft hij actief opgetreden op onderwerpen als fractievergoedingen en bestuurlijke verhoudingen binnen gemeenten. Ook heeft de commissaris een aantal werkbezoeken gebracht en periodiek overlegd met de burgemeesters.
- Het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Midden-Nederland heeft een weerbaarheidsscan opgesteld voor de provinciale organisatie. Daarin zijn de risico's op ondermijning geïnventariseerd. Op basis van deze scan worden voorstellen uitgewerkt.
- We hebben als provincie een rampen- en crisisplan voorbereid in afstemming met de veiligheidsregio. Vanuit de toezichtsrol van de commissaris van de Koning hebben we regelmatig deelgenomen aan het veiligheidsbestuur. Dit jaar is extra aandacht besteed aan het op orde brengen van de veiligheidsregio om de paraatheid en slagkracht in de toekomst te kunnen garanderen. Dit heeft gevolgen voor de bijdrage van gemeenten en heeft geleid tot een nieuwe verdeelsystematiek van de kosten. Ook de vergaande

samenwerking met de regio Gooi en Vechtstreek was een belangrijk onderwerp dat uiteindelijk is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

- De risico's op ondermijning in onze provinciale organisatie zijn geïnventariseerd. Het RIEC Midden-Nederland heeft een weerbaarheidsscan opgesteld en uitgevoerd voor de provinciale organisatie. Op basis van deze scan zijn aanbevelingen gedaan om de weerbaarheid van de organisatie te vergroten. Deze worden verder uitgewerkt.
- In het kader van bestuurlijk overleg en samenwerking op het gebied van ondermijning in onze regio lopen enkele initiatieven. Er is een consultatieronde geweest bij de gemeenten in het kader van de landelijke aanpak van vakantieparken. Verder heeft de commissaris het initiatief genomen om te komen tot een Flevolandse norm om ondermijning tegen te gaan. Hierover zijn verkennende gesprekken met de burgemeesters gevoerd in het bijzijn van hoogleraar Tops. Daarnaast is gewerkt aan een netwerk ondermijning door contacten en overleg, zowel interprovinciaal als met gemeenten.

Middelen

8.2 Bestuurszaken	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	47	148	148	66	82
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	47	148	148	66	82

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	82	0	82
Totaal lasten	82	0	82

x € 1.000, - = nadeel

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.2.1 Kabinet, openbare orde en veiligheid, rechtsbescherming	66	0	66
8.2.2 Interbestuurlijk toezicht	0	0	0
Totaal	66	0	66

x € 1.000

8.3 Algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2015-2019)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Doelrealisatie

We hebben een degelijk en solide financieel beleid gevoerd waardoor we een sluitende meerjarenbegroting hebben kunnen aanbieden. De weerstandsratio valt binnen de daarvoor vastgestelde bandbreedte.

Activiteiten 2019

- We hebben de zeventien 'Financiële uitgangspunten provincie Flevoland' die zijn opgenomen in het 'Coalitieakkoord Innovatief en Ondernemend 2015-2019' als uitgangspunt toegepast.

Middelen

8.3 Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	-415	34	636	18	617
Baten	-162.483	-165.470	-169.145	-172.827	3.681
Saldo	-162.898	-165.436	-168.510	-172.808	4.299

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Begrotingssaldo	602	0	602
Overige kleine verschillen	15	0	15
Totaal lasten	617	0	617
Baten			
2. Provinciefondsuitkering	2.495	0	2.495
3. Opcenten motorrijtuigenbelasting	1.166	0	1.166
Overige kleine verschillen	20	0	20
Totaal baten	3.681	0	3.681

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Begrotingssaldo

Conform vastgesteld beleid vallen bedragen in de reserve 'Doorgeschoven activiteiten' vrij ten gunste van het rekeningresultaat indien deze het jaar ná storting niet zijn ingezet. Eind 2019 is gebleken dat een bedrag van € 0,6 mln. kon vrijvallen binnen deze reserve, hetgeen bijdraagt aan het rekeningresultaat 2019.

2. Provinciefondsuitkering

De geraamde provinciefondsuitkering was gebaseerd op de Meicirculaire 2019. Nadien zijn de september- en decembercirculaire verschenen. De effecten van deze circulaires zijn niet meer in de begroting verwerkt. Uiteindelijk is de uitkering circa € 2,5 mln. hoger uitgevallen dan de raming. Deze toename wordt voor circa € 1,3 mln. veroorzaakt door (met name) bijstellingen van accessen en inwonertallen en voor circa € 1,2 mln. door nieuwe decentralisatie-uitkeringen.

3. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

De begrotingsraming was gebaseerd op het voertuigenoverzicht van 1 januari 2019, aangevuld met een inschatting van de effecten van het gegeven dat op 1 mei 2019 een leasebedrijf de hoofdvestiging (administratief) had verplaatst, waardoor de opcenten over dat deel van het wagenpark wegvielen. Uiteindelijk is gebleken dat de opbrengst € 1,2 mln. hoger is uitgevallen, door mutaties in omvang en samenstelling van het resterende wagenpark in 2019.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	18	-172.827	-172.808
Totaal	18	-172.827	-172.808

x € 1.000

8.4 Onvoorzien en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

8.4 Onvoorzien en stelposten	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
Lasten	0	13.263	2.240	0	2.240
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	0	13.263	2.240	0	2.240

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Stelpost Onvoorziene uitgaven	115	0	115
2. Stelpost Nieuw Beleid	1.275	0	1.275
3. Stelpost Onzekerheden Perspectiefnota	800	0	800
Overige kleine verschillen	68	0	68
Totaal lasten	2.240	0	2.240
Baten			
Overige kleine verschillen	0	0	0
Totaal baten	0	0	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Stelpost Onvoorziene uitgaven

Op de stelpost voor onvoorziene uitgaven is één keer een beroep gedaan door PS, voor het initiatiefvoorstel educatieprogramma Democratie en Rechtsstaat. Het restantbedrag is niet nodig gebleken en komt ten gunste van het rekeningresultaat.

2. Stelpost Nieuw Beleid

In de Programmabegroting 2019 was een stelpost Nieuw Beleid opgenomen, waar in de loop van het jaar via besluiten van PS beslag op is gelegd. Uiteindelijk is op een bedrag van bijna € 1,3 mln. geen beroep gedaan. Dit bedrag is conform het nieuwe coalitieakkoord vrijgevallen in het rekeningresultaat.

3. Onzekerheden Perspectiefnota

In de Programmabegroting 2019 was op deze stelpost € 0,8 mln. ruimte gereserveerd voor eventuele tegenvallers die zich voordoen ten opzichte van de rekenkundige aannames in de begroting. Voorbeelden hiervan zijn eventuele tegenvallende opbrengsten uit het provinciefonds of de opcenten motorrijtuigenbelasting. Uiteindelijk is op deze post geen beroep gedaan, waardoor deze is vrijgevallen in het rekeningresultaat.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.4.1 Onvoorzien en stelposten	0	0	0
Totaal	0	0	0

x € 1.000

8.5 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra (Financiën)

J.N.J. Appelman (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)

M.A. Rijsberman (Effectiviteit openbaar bestuur)

J. de Reus (HRM)

In het programmaonderdeel Bedrijfsvoering zijn de genoemde doelen en activiteiten opgenomen uit het College Uitvoeringsprogramma 2015-2019 en is een overzicht gegeven van de begrote middelen en bijhorende verschillenanalyse. Meer informatie over de bedrijfsvoering is terug te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf Bedrijfsvoering.

Doel (2015-2019)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Doelrealisatie

In de uitvoering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid voor onze provinciale organisatie is CO2-reductie en duurzaamheid toegepast.

Activiteiten 2019

- In het kader van het meerjarige Actieplan Het goede voorbeeld hebben we de voorgenomen activiteiten 2019 uitgevoerd. Voorbeelden zijn de interprovinciale aanbesteding van het energiecontract en diverse duurzaamheidsmaatregelen bij de herinrichting van het provinciehuis.
- We hebben in MRA-verband afspraken gemaakt over circulair inkopen, onder andere op het gebied van infrastructurele inkoop- en aanbestedingsprocedures en passen waar mogelijk in onze aanbestedingen hergebruik en reductie van materialen en energieverbruik toe.
- In onze aanbestedingen hanteren we waar mogelijk eisen op het gebied van duurzaamheid, hernieuwbare energie en grondstoffen, vermindering van energieverbruik en belasting van het milieu toe.
- De afspraken over de uitvoering van de Participatiewet hebben we gerealiseerd.

Middelen

8.5 Bedrijfsvoering	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	46.153	47.896	57.241	51.836	5.405
Baten	-3.556	-3.074	-3.461	-3.312	-149
Saldo	42.597	44.822	53.780	48.523	5.257

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Personele lasten	2.347	0	2.347
2. Stelposten	823	741	82
3. Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit	117	117	0
4. Mutatie vz spaarverlof	209	0	209
5. Medewerkerontwikkeling	255	237	18
6. Traffic management	168	0	168
7. IenA plan	417	0	417
8. Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	517	0	517
Overige kleine verschillen	552	112	440
Totaal lasten	5.405	1.207	4.198
Baten			
1. Personele lasten	-125	0	-125
Overige kleine verschillen	-24	-1	-23
Totaal baten	-149	-1	-148

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere personele lasten dan begroot

Binnen de provincie Flevoland zijn in 2019 87 vacatures opengesteld geweest. Dit komt neer op circa 20% van alle totale functies. Ondanks grote inspanningen om tijdig te werven kan niet worden voorkomen dat functies enige tijd niet worden ingevuld. Daarnaast is er, mede omdat het beleid binnen de provincie 'vaste formatie voor vaste werkzaamheden' luidt, voor een aantal bedrijfsvoeringsprojecten ingehuurd in 2019.

2. Een aantal stelposten is niet (volledig) ingezet

De stelpost Versterking organisatie is bedoeld om de organisatie daar waar nodig te versterken en kent een structureel en een incidenteel deel. Het structurele deel is volledig ingezet, maar op het incidentele deel resteert € 0,8 mln. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve 'Personeel'.

3. Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit

Dit budget wordt onder andere gebruikt voor mobiliteitsdienstverbanden of werk-naar-werk begeleiding van vertrekkende medewerkers. In 2019 is hier minder behoefte aan geweest dan in de voorgaande jaren. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve 'Personeel'.

4. Lagere storting voorziening spaarverlof

Naar raming, op basis van historische cijfers voor aangekocht verlof, was ingeschat dat een hogere storting in de voorziening benodigd was dan daadwerkelijk gerealiseerd is.

5. Medewerkerontwikkeling

In 2019 zijn de beschikbare afdelingsbudgetten voor wettelijke opleidingen en medewerkerontwikkeling vrijwel volledig benut (€ 0,08 mln.). Medewerkers hebben daarnaast echter ook een persoonlijk ontwikkelbudget die zij in vijf jaar naar eigen inzicht en eigen tempo in mogen zetten. Op begrotingsbasis is aangenomen dat dit in gelijke jaren wordt uitgegeven. Echter, in 2019 is € 0,3 mln. minder uitgegeven dan geraamd. Om een tekort in de toekomst te voorkomen is de reserve 'Personeel' voor dit onderdeel gebruikt als egaliseringsreserve.

6. Traffic management

De lasten voor drukwerk, repro, traffic management en postkamer zijn lager dan begroot (€ 0,2 mln.). Een deel van de lasten voor repro en traffic management wordt doorbelast naar de gebruiker/besteller. Dit is mede gedaan om medewerkers kostenbewust te maken. Dit kan op zijn beurt tot gevolg hebben dat er minder wordt uitgegeven aan deze zaken.

7. IenA plan

Ieder jaar wordt een IV-portfolio opgesteld met daarin alle IV-projecten die geraamd zijn voor het betreffend boekjaar. In 2019 zijn een aantal (deel)projecten volledig uitgevoerd, zoals de werkplekvernieuwing en de vernieuwing van de test- en acceptatieomgeving. Daarnaast zijn een aantal projecten gestart die een doorloop kennen in 2020, zoals het vernieuwen van de CRM en de aanbesteding van het Cloud Datacenter.

8. Meerjaren aanpak bedrijfsvoering (MAB)

Het laatste plateau van het MAB is in 2019 voor het grootste gedeelte afgerond. Voor een aantal projecten geldt dat deze nog een afronding kennen in 2020. Na afronding wordt het MAB in 2020 integraal verantwoord aan PS.

Baten

1. Lagere inkomsten door wijziging VAT-methodiek

Het verschil wordt veroorzaakt door enerzijds lagere inkomsten VAT (€ 0,4 mln.) en anderzijds hogere baten externe detacheringen (€ 0,2 mln.). In 2019 is de zogenaamde VAT-methodiek gewijzigd. Op grond van deze wijziging is het aantal fte's dat drukte op het zogenaamde VAT-krediet (salariskosten ten laste van projecten) teruggebracht van 13 naar 9 fte's. Omdat minder fte's op projecten drukten dan aanvankelijk voorzien was, is de bijdrage Infra eveneens lager geworden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.5.1 Personeel en organisatie	40.995	-2.418	38.577
8.5.2 Financiën	48	0	48
8.5.3 Communicatie	45	0	45
8.5.4 Bestuurlijk-juridische zaken	53	0	53
8.5.5 Facilitaire zaken en financiële administratie	5.179	-895	4.285
8.5.6 Informatievoorziening	5.516	0	5.516
Totaal	51.836	-3.312	48.523

x € 1.000

8.6 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

8.6 Reserves	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
Baten	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
Saldo	-11.077	-7.593	-7.763	6.458	-14.221

x € 1.000

Stortingen in reserves	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	421	421	0	0
Personeel	900	2.108	-1.208	0
Grootschalige kunstprojecten	0	268	-268	0
Monumentenzorg	157	156	0	0
Brede Bestemmingsreserve	8.113	8.113	0	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	0	0
Bodem	0	167	-167	0

Stortingen in reserves	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Waarvan effect op rekening-saldo
Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	0	0
P-MJP/POP	3.430	3.430	0	0
Egal. activ. vervangingsinv.	420	451	-31	0
Almere 2.0	4.200	4.200	0	0
Mobiliteit	42.685	42.433	252	0
Beheer en ontwikkeling natuur	850	2.629	-1.779	0
Doorgeschoven activiteiten	128	128	0	0
Dekking afschrijvingslasten	32.117	8.043	24.074	0
Economisch Programma	61	550	-489	0
Duurzame energie	3.592	3.592	0	0
Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.000	5.000	0	0
Artistieke experimenten	33	490	-457	0
Krachtige samenleving	0	1.090	-1.090	0
Totaal stortingen	104.007	85.170	18.836	0

x € 1.000, - = *nadeel*

Toelichting stortingen

Een aantal reserves kent een overschrijding ten opzichte van de begroting na wijziging. De hogere stortingen passen binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 of nadien genomen (instellings-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Personeel

Bij de Zomernota 2017 is door Provinciale Staten besloten dat de onderuitputting op diverse personeelsbudgetten per jaareinde gestort wordt in de (aan Gedeputeerde Staten gedelegeerde) reserve 'Personeel'. Dit betreft onder andere de niet bestede middelen voor medewerkersontwikkeling (persoonlijk ontwikkelbudget), duurzame inzetbaarheid en de versterking van de organisatie (incidenteel deel). Deze onderbestedingen kunnen niet op voorhand worden geraamd, en veroorzaken het verschil van € 1,2 mln. (zie programmaonderdeel 8.5).

2. Grootchalige kunstprojecten

De reserve is gedurende 2019 opgeheven. Het resterende saldo van, en de toekomstige stortingen in, de bestemmingsreserve "Grootchalige kunstprojecten" is gestort in de bestemmingsreserve "Artistieke Experimenten".

3. Bodem

Door vertraging in de uitvoering van een aantal projecten binnen het programma 'Duurzaam Gebruik Ondergrond' zijn de gerealiseerde kosten en daarmee ook de onttrekkingen aan deze reserve, lager dan begroot (zie programmaonderdeel 5.2).

4. Mobiliteit

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor mobiliteit (die via het Provinciefonds worden ontvangen) en de daaruit te dekken kosten en investeringen wordt geëgaliseerd via deze reserve. De hogere storting dan begroot wordt dan ook veroorzaakt door de onderbesteding op een aantal mobiliteitsbudgetten (zie programma 6).

5. Beheer en ontwikkeling natuur

De storting is € 1,7 mln. hoger dan geraamd doordat de niet bestede middelen voor natuurbeheer conform bestaand beleid zijn toegevoegd aan deze reserve (zie programmaonderdeel 2.2).

6. Dekking afschrijvingslasten

Als gevolg van het in 2017 gewijzigde BBV mogen bijdragen uit reserves niet meer direct in mindering gebracht worden op het te activeren bedrag, hetgeen leidt tot hogere kapitaallasten. Op basis van het geactualiseerde p-MIRT worden incidentele bijdragen aan infraprojecten uit de reserves 'Brede Bestemmingsreserve' en 'Mobiliteit' gestort in de reserve 'Dekking afschrijvingslasten', zodat hieruit in de toekomst deze hogere kapitaallasten gedekt kunnen worden. De nieuwe investeringen zijn lager uitgevallen dan begroot, waardoor

ook minder in de reserve gestort is dan begroot (en dus minder onttrokken uit de reserves 'Brede Bestemmingsreserve' en 'Mobiliteit').

7. Economisch programma

De niet bestede middelen voor het Economisch Programma zijn conform bestaand beleid toegevoegd aan deze reserve (zie programmaonderdeel 3.1).

8. Artistieke experimenten

De reserve 'Grootschalige kunstprojecten' is gedurende 2019 opgeheven. In de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 is besloten het resterende saldo van, en de toekomstige stortingen in, de bestemmingsreserve "Grootschalige kunstprojecten" te storten in de bestemmingsreserve "Artistieke Experimenten".

9. Krachtige samenleving

In de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 is besloten het resterende saldo ultimo 2019 uit de "Brede Bestemmingsreserve" met het oormerk 'Krachtige Samenleving' te storten in de bestemmingsreserve 'Krachtige samenleving'.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 Overzicht reserves en voorzieningen.

Onttrekkingen aan reserves	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	-2.257	-2.257	0	0
Personeel	-1.047	-957	-90	0
Grootschalige kunstprojecten	0	-456	456	0
Brede bestemmingsreserve	-19.750	-12.363	-7.387	0
Technische bijstand Europa	0	-171	171	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	-938	-411	-527	0
Bodem	-590	-590	0	0
Cofinanciering EU-projecten 14-20	-918	-283	-635	0
Zuiderzeelijngelden	-2.181	-1.956	-225	0
p-MJP/POP	-2.176	-448	-1.728	0
Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen	-834	-834	0	0
Nieuwe Natuur	-2.603	-1.096	-1.507	0
Egalisatie gladheidsbestrijding	0	-41	41	0
Almere 2.0	-8.700	-6.827	-1.873	0
Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	-2.317	-2.318	0	0
Mobiliteit	-56.434	-38.452	-17.982	0
Beheer en ontwikkeling Natuur	-1.299	-160	-1.138	0
Egalisatie jaarl. onderhoud infra	0	-539	539	0
Doorgeschoven activiteiten	-2.612	-2.612	0	0
Dekking afschrijvingslasten	-1.012	-1.168	155	0
Economisch programma	-2.368	-1.405	-963	0
Duurzame energie	-3.579	-2.945	-634	0
Artistieke experimenten	-154	-423	269	0
Totaal onttrekkingen	-111.769	-78.711	-33.057	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting onttrekkingen

De aanwending van bestemmingsreserves is veelal afhankelijk van projectvoortgang en de daarmee gemoeide uitgaven. Hierdoor ontstaan verschillen in de onttrekkingen aan de reserves (indien minder is uitgegeven hoeft minder onttrokken te worden aan de reserves). De verklaringen zijn opgenomen bij de desbetreffende programmaonderdelen in deze jaarstukken. Een aantal reserves kent een overschrijding ten opzichte van de

begroting na wijziging (meer onttrokken dan begroot). Deze hogere onttrekkingen passen binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 of nadien genomen (instelling-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Grootschalige kunstprojecten

De reserve is gedurende 2019 opgeheven. Het resterende saldo van, en de toekomstige stortingen in, de bestemmingsreserve "Grootschalige kunstprojecten" is gestort in de bestemmingsreserve "Artistieke Experimenten".

2. Brede bestemmingsreserve

De onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve' is lager dan geraamd doordat de voortgang van een aantal projecten lager was dan vooraf verwacht. Voor een gedetailleerd overzicht van de gerealiseerde onttrekkingen wordt verwezen naar de toelichting op de reserve 'Brede bestemmingsreserve' zoals opgenomen in bijlage 1.

3. Technische bijstand Europa

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn middelen beschikbaar gesteld, genaamd 'technische bijstand'. Dit betreft salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egaliseringsreserve worden de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in 2019 opgevangen. De onttrekking aan deze reserve betreft de dekking van de werkelijke uitvoeringskosten 2019.

4. Procesgeld en gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgeld en gebiedsontwikkeling voor Noordelijk Flevoland, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (oormerk), Amsterdam Lelystad Airport en Markermeer/IJmeer. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door een lagere besteding op de genoemde onderdelen (zie programma 7).

5. Cofinanciering EU-projecten 14-20

Voor de realisatie van het programma 'OP-West' zijn wij afhankelijk van de voortgang van de door de indieners uitgevoerde projecten. Doordat de voortgang lager was dan geraamd is er sprake van onderbesteding, waardoor de onttrekking aan de reserve eveneens lager is dan geraamd (zie programmaonderdeel 8.1).

6. Zuiderzeelijngelden

De begrote onttrekking is gebaseerd op de uitvoering van het programma Zuiderzeelijngelden Noordelijk Flevoland (zie programmaonderdeel 7.1) en het Luchthavenfonds (zie programmaonderdeel 7.2). De besteding in 2019 van het programma 'ZZL-noord' is € 0,1 mln. lager uitgekomen en van het Luchthavenfonds € 0,1 mln. lager. Daardoor is de onttrekking aan de reserve ook lager.

7. p-MJP/POP

Het saldo van de uitvoeringskosten POP en de provinciale cofinanciering is € 1,0 mln. lager dan begroot. De onderbesteding wordt verrekend met de reserve 'p-MJP/POP', waardoor er per saldo minder is onttrokken.

8. Nieuwe natuur

Het saldo van het programmaonderdeel 7.4 Nieuwe Natuur (pNN) wordt verrekend met deze reserve, in overeenstemming met de vastgestelde uitgangspunten voor pNN. De lagere onttrekking aan de reserve van € 1,5 mln. komt met name doordat de fysieke werkzaamheden nog niet in alle projecten zijn gestart. De niet bestede middelen zijn nodig voor de uitstaande verplichtingen voor betaling van bijdragen aan grondverwerving, inrichting en beheer.

9. Egaliseringsreserve gladheidsbestrijding

De extra kosten voor gladheidsbestrijding zijn onttrokken aan deze egaliseringsreserve.

10. Almere 2.0

In het jaarprogramma 2019 was een bijdrage aan het fonds opgenomen van € 6,2 mln. Gemeente Almere heeft als fondsbeheerder in 2019 om een betaling gevraagd van € 4,6 mln. De bijdrage is lager geworden in verband met de nog resterende middelen uit de bijdrage van 2018. Het verschil van € 1,6 mln. blijft beschikbaar in deze reserve. Vanuit het Investerings Fonds Almere (IFA) was een bijdrage toegezegd van € 2,5 mln. inclusief een jaarlijkse indexeringspercentage. Bij de opheffing van het fonds is het begrote bedrag gestort in de reserve 'Almere 2.0'. In 2019 is het project afgerekend waarbij € 0,3 mln. minder in rekening is gebracht doordat de indexeringspercentages lager waren dan begroot.

11. Mobiliteit

De geraamde onttrekking aan de reserve 'Mobiliteit' had onder meer betrekking op de geraamde bijdrage voor de investeringsprojecten uit het geactualiseerde p-MIRT. Op basis van de werkelijk gerealiseerde investeringen vindt een onttrekking plaats aan de reserve 'Mobiliteit', welke vervolgens gestort wordt in de reserve 'Dekking afschrijvingslasten'. Doordat de gerealiseerde investeringen 2019 lager zijn dan begroot is de onttrekking aan

de reserve 'Mobiliteit' (en de storting in de reserve 'Dekking afschrijvingslasten') eveneens lager dan begroot. Per saldo heeft dit geen effect op het rekeningresultaat.

12. *Beheer en ontwikkeling Natuur*

De lagere onttrekking houdt verband met lagere uitgaven voor het beheerplan Natura 2000 Oostvaardersplassen. In 2019 is volop gewerkt aan de voorbereiding van de uitvoering. Het gaat dan om de moeras-reset en maatregelen in het grazige deel. De daadwerkelijke uitvoering is vertraagd; in 2019 na het broedseizoen starten de vervolgwerkzaamheden. Voor de Lepelaarplassen is de huidige N2000 beheerplanperiode bijna afgelopen. De bedoeling was om in 2019 te starten met de evaluatie en herijking van dit beheerplan. In samenspraak met het Flevo-landschap is er voor gekozen dit door te schuiven naar 2020 (zie programmaonderdeel 2.2).

13. *Egalisatie jaarl. onderhoud Infra*

Aangezien de lasten voor beheer en onderhoud infrastructuur hoger waren dan de raming is het verschil onttrokken aan deze egalisatiereserve.

14. *Dekking afschrijvingslasten*

Doordat de gerealiseerde investeringen in mobiliteitsprojecten (P-MIRT) lager zijn dan begroot, hoeft er minder gestort te worden in de reserve Dekking afschrijvingslasten. Dit heeft zowel betrekking op de Brede bestemmingsreserve (Grote Trap, MOBLA en SBA) als op de reserve Mobiliteit.

15. *Economisch programma*

De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door een aantal onderbestedingen op de budgetten voor de uitvoering van het Economisch Programma. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de reserve voor uitvoering in latere jaren.

16. *Duurzame energie*

De geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn niet geheel uitgenut in 2019. De regeling heeft een looptijd van twee jaar. Deze middelen blijven beschikbaar in deze reserve.

17. *Artistieke experimenten*

De werkelijke onttrekking betreft een bijdrage aan het 8e landschapskunstwerk van € 0,2 mln. en het restant van de reserve 'Grootschalige kunstprojecten' van € 0,3 mln.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 Overzicht reserves en voorzieningen.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.6.1 Mutaties reserves	85.170	-78.712	6.458
Totaal	85.170	-78.712	6.458

x € 1.000

8.7 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	Lasten	10.641	9.165	9.185	6.893	2.292
	Baten	-1.112	-1.117	-1.272	-1.100	-173
	Saldo	9.528	8.048	7.912	5.793	2.119
8.2 Bestuurszaken	Lasten	47	148	148	66	82
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	47	148	148	66	82
8.3 Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	-415	34	636	18	617
	Baten	-162.483	-165.470	-169.145	-172.827	3.681
	Saldo	-162.898	-165.436	-168.510	-172.808	4.299
8.4 Onvoorzien en stelposten	Lasten	0	13.263	2.240	0	2.240
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	0	13.263	2.240	0	2.240
8.5 Bedrijfsvoering	Lasten	46.153	47.896	57.241	51.836	5.405
	Baten	-3.556	-3.074	-3.461	-3.312	-149
	Saldo	42.597	44.822	53.780	48.523	5.257
8.6 Reserves	Lasten	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
	Baten	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
	Saldo	-11.077	-7.593	-7.763	6.458	-14.221
Totaal programma 8	Lasten	103.039	161.865	173.457	143.983	29.472
	Baten	-224.842	-268.614	-285.648	-255.951	-29.689
	Saldo	-121.803	-106.749	-112.191	-111.968	-224

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) inclusief een zevental verplichte paragrafen. In de paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kende in 2019 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de MRB. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2019 bedroeg 113,2 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. In 2019 bedroeg het tarief in Flevoland 79,8 opcenten. De werkelijke MRB-inkomsten bedroegen in 2019 totaal € 66,1 mln. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het feitelijke tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedroeg in 2019 circa € 27,7 mln. Voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement wordt voor de beschikbare belastingcapaciteit overigens uitgegaan van het verschil tussen het Flevolandse tarief en het landelijk gemiddelde en niet van het wettelijk maximum.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland 2016). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers.
- Bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), samenwerkingsverband BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, is het verschil toegevoegd of onttrokken aan de Voorziening grondwaterbeheer. In paragraaf 3.3.2 van de Toelichting op de balans (onderdeel IV Jaarrekening) is het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht. In Flevoland zijn drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

1. Het Friese Pad (Emmeloord);

2. Zeeasterweg (Lelystad), en
3. Braambergen (Almere).

Jaarlijks ontvangen de exploitanten van de stortplaatsen een aanslag voor nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten vormt het algemeen bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar Gedeputeerde Staten mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

De omvang van de nazorgheffing is gebaseerd op het doelvermogen. Dat doelvermogen wordt bepaald aan de hand van nazorgplannen. Voor Zeeasterweg en voor Braambergen hebben wij geactualiseerde nazorgplannen ontvangen van de exploitant (Afvalzorg). Gedeputeerde Staten hebben ingestemd met die nieuwe nazorgplannen. De controle op de doelvermogens door de OFGV en de financiële effecten daarvan is nog niet afgerond. De jaarlijkse nazorgheffing is in afwachting van de uitkomst daarom vooralsnog niet aangepast en bedroeg voor 2019 € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van Gedeputeerde Staten tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing	Tarief	2015	2016	2017	2018	2019
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	76,60	77,40	78,20	79,00	79,80
Grondwaterheffing	per 100 m3	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2019 weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2019
Noord-Holland	67,9
Friesland	71,1
Utrecht	72,6
Noord-Brabant	76,1
Limburg	77,9
Flevoland	79,8
Overijssel	79,9
Zeeland	89,1
Gelderland	89,2
Groningen	90,4
Zuid-Holland	90,4
Drenthe	92,0
Gemiddeld	81,4

Van laag naar hoog gerangschikt nam provincie Flevoland in 2019 de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. In 2019 bedroeg het landelijke gemiddelde tarief 81,4 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,24 per 100 m³. Het tarief in provincie Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee provincie Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In provincie Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Opcenten MRB	-73.519	-73.700	-64.955	-66.121	-1.166
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	-11	-14	-14	-12	2
Leges; heffing door provincie	-19	-24	-24	-26	-2
Grondwaterheffing	-451	-470	-470	-464	5
Nazorgheffing	-400	-400	-400	-400	0
Totaal	-74.400	-74.608	-65.863	-67.023	-1.161

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Als gevolg van de verplaatsing van de hoofdvestiging van een leasebedrijf op 1 mei 2019 zijn de opbrengsten in 2019 aanmerkelijk lager dan in 2018. Door overige mutaties in omvang en samenstelling van het wagenpark in de loop van 2019 is de uiteindelijke opbrengst over 2019 hoger dan ten tijde van de Zomernota was geraamd.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de gemeenschappelijke regelingen OFGV en BIJ12 een bijdrage verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2019

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de kostendekking van de geheven leges in 2019.

Tabel 1.4: Kostendekkendheid leges

	Opbrengsten 2019	Kosten 2019	Kosten- dekkendheid 2019
3.1 Ontgronden (heffing door OFGV)	-49.818	49.818	100%
5.1 Wet Natuurbescherming (heffing door BIJ12)	-6.900	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door RDW)	-12.130	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door provincie)	-609	609	100%
6.2 Fysieke leefomgeving (heffing door provincie)	-25.858	25.858	100%
Totaal (exclusief heffingen door BIJ12 en RDW)	-95.315	76.285	

x € 1

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de legestarieven die door de provincie worden bepaald kunnen in de praktijk jaarlijks afwijkingen optreden van de 100% kostendekking, omdat het volume en de complexiteit van vergunningen kan afwijken van de uitgangspunten bij de gehanteerde tarieven, die gebaseerd zijn op gemiddelden. Hiervan was in 2019 geen sprake.

Bij de nacalculatie van de tarieven voor de bepaling van de kostendekkendheid over 2019 is gerekend met de begrote gemiddelde kosten per eenheid (er vindt geen nacalculatie van de werkelijke kosten plaats).

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere lasten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze jaarrekening. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's, die de provincie loopt, op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Begroting 2020. Vergeleken met de Begroting 2020 is het risicoprofiel afgenomen van ca. € 10,8 mln. naar ca. € 9,7 mln. Deze afname wordt met name veroorzaakt door lagere risico's met betrekking tot het Nazorgfonds en Flevokust Haven. De weerstandscapaciteit is ook afgenomen (ca. € 0,5 mln.). Per saldo is de waarde van de weerstandsratio 1,2 (evenals bij de begroting 2020), waardoor deze zich aan de onderkant van de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (nota Risicomanagementbeleid 2017) bevindt.

Deze paragraaf is opgesteld voordat de coronacrisis zich in 2020 aftekende. Maar ook begin april 2020 waren duur van de opgelegde beperkingen en de intensiteit van de daaruit voortvloeiende effecten nog niet duidelijk. Voor de jaren 2020 en volgende zijn er uiteraard diverse onzekerheden, zowel aan de batenkant (accessen Provinciefonds, aantal voertuigen voor de opcenten MRB of lagere dividenden), als aan de lastenkant (meerkosten als gevolg van provinciale inzet om effecten van de coronacrisis in Flevoland te beperken, maar ook lagere of vertraagde lasten door stagnatie in werkzaamheden bij de provincie of bij opdrachten en subsidies aan derden. Wij zijn nog niet in staat de bewegingen te kwantificeren. We zien hierin wel redenen om in 2020 met voorstellen te komen ter versterking van de weerstandscapaciteit.

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota Risicomanagementbeleid 2017 vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomanagement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risicovolwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomanagement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomanagement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota Risicomanagementbeleid 2017 vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- Een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal.

- Een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen.
- Ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van deze weerstandsparagraaf;
- Afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van twee bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor twee.

Een plan van aanpak voor verdere implementatie van risicomanagement is in het najaar 2017 opgesteld en vanaf 2018 ter hand genomen. In 2020 vindt een evaluatie plaats.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Begroting 2020 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte-Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt in deze begroting 2020 tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, wordt van geval tot geval bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
			Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.		
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financieel e impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarverslag 2019	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2020	Opmerking
1.	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 4,0	€ 4,0	Monte Carlo simulatie
2.	Flevokust Haven	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 1,8	€ 2,1	Monte Carlo simulatie
3.	Grote INFRA projecten	n.v.t.	n.v.t.	Structureel	€ 1,4	€ 1,4	Monte Carlo simulatie
4.	Innovatie Paviljoen (Floriade)	€ 1,4	75%	Incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5.	Datalek (informatie voorziening)	€ 5,0	10%	Incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
6.	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	Incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarverslag 2019	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2020	Opmerking
7.	OMALA	€ 2,2	10%	Incidenteel	€ 0,2	€ 0,2	
8.	Nazorgfonds	€ 0,3	50%	Incidenteel	€ 0,2	€ 0,7	
9.	Persoonsgegevens (AVG)	€ 1,0	10%	Incidenteel	€ 0,1	€ 0,1	
10.	Overige risico's	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0,4	€ 0,6	
	Totaal				€ 9,7 (*)	€ 10,8 (*)	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is € 9,7 mln. De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die zijn gebaseerd op een Monte-Carlo-simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor drie, overeenkomstig de vastgestelde nota Risicomanagementbeleid 2017.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Programmabegroting 2020 betreffen:

- De Monte Carlo van Flevokust haven is geactualiseerd met als gevolg een lagere uitkomst (ca. € 0,3 mln.).
- Het risico Nazorgfonds is afgenomen (ca. € 0,5 mln.) door de gunstige beleggingsresultaten in 2019.
- De overige risico's zijn afgenomen met ca. € 0,2 mln.

In vergelijking met de Programmabegroting 2020 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland per saldo afgenomen van € 10,8 mln. tot € 9,7 mln.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de Algemene reserve (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV2016	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV 2019
Incidenteel							
Algemene reserve (vrij deel)	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	20,4	20,4
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	0	0	9,6	10,3
Incidentele weerstandscapaciteit	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	10,8	10,1
Structureel (jaarlijks)							
Belastingcapaciteit	2,0	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Structurele weerstandscapaciteit	2,2	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0
Totaal	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,6	12,1

x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Begroting 2020 afgenomen (ca. € 0,5 mln.) voornamelijk door een toename van het deel dat is geormerkt voor vertrek leasemaatschappijen (ca. € 0,7 mln.) op basis van recente gegevens met betrekking tot de belastingcapaciteit en het aantal voertuigen in Flevoland. Dit wordt deels gecompenseerd door een toename van de onbenutte belastingcapaciteit (ca. € 0,3 mln.)

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio in de Jaarstukken 2019 bedraagt 1,2.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	JV2016	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019
Risicoprofiel (A)	9,2	14,6	16,4	16,4	16,5	10,9	9,7
Weerstandscapaciteit (B)	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1
Weerstandsvermogen (=B-A)	7,7	3,2	6,4	6,8	6,5	2,0	2,4
Weerstandratio (=B/A)	1,8	1,2	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten (PS) hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de MSNF risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben PS de MSNF een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. In december 2019 heeft de Raad van State het provinciaal inpassingsplan vernietigd vanwege de nieuwe inzichten omtrent stikstofdepositie. Er moet daarom een nieuw inpassingsplan worden opgesteld. Voordat de opdracht tot realisatie aan een aannemer gegund kan worden moet het inpassingsplan onherroepelijk zijn. Daarnaast zijn de marktomstandigheden, mede door de stikstofcrisis, gewijzigd.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een geactualiseerde Monte-Carlo-risicoanalyse (januari 2020). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Een onherroepelijk inpassingsplan.
- Juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Er wordt niet gegund bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam;
- het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project MSNF aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

2. Flevokust Haven

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. De oplevering van de hoofdaannemer heeft in het vierde kwartaal 2019 plaatsgevonden.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase vanaf 2019. Die risico's hebben betrekking op de omvang van toekomstige onderhoudskosten en verwachte opbrengsten uit de exploitatie als gevolg van eventuele leegstand. De provincie en gemeente Lelystad zijn bezig met het verkennen van de mogelijkheden om een Havenbedrijf op te richten, waarin zowel de buitendijkse haven als het binnendijkse bedrijventerrein worden ondergebracht. In de eerste helft van 2020 wordt de uitkomst uit de verkenning over het oprichten van een havenbedrijf voor Flevokust gedeeld.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 1,8 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een in januari 2020 geactualiseerde Monte-Carlo-risicoanalyse.

Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's (met name leegstand), enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- Tot de eventuele oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven:
 - Het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten.
 - Samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen.
 - Het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie.
- Na het eventuele besluit tot oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven:
 - Samen met gemeente Lelystad het havenbedrijf op een professionele en slagvaardige manier vormgeven.
 - Het havenbedrijf krijgt - naast financiële kaders - doelstelling mee om economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren.

3. Grote infrastructurele projecten

In de Jaarstukken 2019 zijn de risico's van de programma's 'Hogering', 'Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport', 'Roggebot N307' en 'Groot Onderhoud Bruggen en sluisen' opgenomen.

Het risico van grote infrastructurele projecten (groter dan € 20,0 mln.) wordt van een probabilistische raming (Monte-Carlo-methode) voorzien. De uitkomst is een raming van de projectkosten die met een zekerheid van 85% niet worden overschreden en wordt vergeleken met het door PS beschikbaar gestelde krediet. Het verschil wordt meegewogen in de risicoberekening op concern niveau. Omdat dit risicobedrag, indien het zich eventueel manifesteert, over 40 jaar wordt afgeschreven, betreft het een structureel risico (ter hoogte van de extra jaarlijkse kapitaallast). Zoals in het risicomangementbeleid is bepaald, wordt dit structurele risico met een factor drie vermenigvuldigd om de vergelijking met de weerstandscapaciteit mogelijk te maken.

In het kader van de Jaarstukken 2019 betreft het drie infrastructurele programma's: 'Hogering', 'Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport' en 'Groot onderhoud Bruggen en sluisen'. In de loop van 2020 wordt bezien op basis van de uitvoeringsovereenkomst welk risico voor Roggebot/Kampen N307 wordt opgenomen.

Het verschil voor deze drie projecten tussen de verwachte maximale projectkosten op basis van 85% zekerheid en het krediet bedraagt ca. € 18,4 mln. De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,46 mln. Vermenigvuldigd met de factor drie (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,4 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 1,4 mln.

Beheersmaatregelen:

- Een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- Daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Inmiddels zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2019 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De start van de bouw van het Innovatiepaviljoen is voorzien in april 2020 en de opening eind 2020.

Wij onderkennen nog steeds enkele risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- Afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is wat tot een kostenverhoging leidt.
- Er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2020 t.o.v. 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig). Momenteel wordt verkend hoe de exploitatie het beste kan worden vormgegeven. De eerste gebruikers zijn bekend.
- Uitgangspunt in de exploitatie is dat het gebouw na afloop van de Floriade wordt verkocht. De verkoopwaarde van het pand is nu gebaseerd op een schatting. Afhankelijk van de uiteindelijke gebiedsontwikkeling en planvorming kan die waarde nog fluctueren.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Het risicobedrag is ten opzichte van de begroting 2020 ongewijzigd gebleven. De volgende actualisatie wordt uitgevoerd voor de start van exploitatiefase.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen zoals:

- Eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten. Zo zijn in het ontwerp op de eerste verdieping ramen toegevoegd.
- Er worden aanvullende financieringsconstructies gezocht, bijvoorbeeld uitbesteding (exploitatie / catering) en samenwerking met de naastgelegen Aeres Hogeschool.
- Wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma Floriade Werkt!.
- Regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd.
- Het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte.
- In de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand.
- Een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma Floriade Werkt!;
- Het voeren van verkennende gesprekken met Aeres Hogeschool en commerciële partijen over een overname na de Floriade.

5. Datalek (informatievoorziening)

In 2019 is het laatste (4^e) plateau van het programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering' (MAB) gerealiseerd. Alleen een aantal projecten/activiteiten lopen nog (kort) door in 2020. Het programma zal medio 2020 worden afgesloten en geëvalueerd. Voor het beheer van de nieuwe applicaties is eind 2019 extra formatieve ruimte gecreëerd (afdeling IV en deze formatie wordt thans ingevuld. Gedeeld beeld is dat de provincie Flevoland (met dit programma) haar informatievoorziening op orde heeft gebracht. Met de (naderende) afronding van het programma MAB kan dit risico worden afgewaardeerd tot nihil.

Een belangrijke stap in 2020 is de overgang van het eigen datacenter naar de cloud. De aanbesteding hiervoor is eind 2019 gestart en zal komend voorjaar worden afgerond. Daarmee neemt het risico van het 'in eigen huis', met een kleine staf beheren van de snel groeiende en bedrijfskritische IT-omgeving van de provincie (de borging van kennis en kunde op technisch gebied) af, maar neemt het risico en belang van een 'goede, betrouwbare leverancier' en 'goede regie' toe.

In 2019 zijn ook belangrijke stappen gezet op het gebied van dataficering en digitale innovatie. Dit zal in 2020 worden voortgezet (o.a. met verwerving van een eigen platform voor data-analyse). De risico's op dit gebied kunnen als beperkt worden beschouwd, gezien de (nog) relatief beperkte schaal waarop dit wordt toegepast en de beperkte inzet van diensten.

De visie van de provincie op de IT-ontwikkelingen ('Digitale transformatie 2020-2024') wordt thans uitgewerkt en verdiept in overleg met de andere afdelingen. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de nieuwe 'Interprovinciale Digitale Agenda' voor de komende jaren. De definitieve visie zal in het voorjaar van 2020 worden opgenomen in de planvorming van de provincie voor de komende jaren. Met dit alles komt digitalisering van de provincie Flevoland in een (verdere) stroomversnelling. Dit vraagt het nodige van de medewerkers, niet alleen bij de afdeling IV, maar ook bij de andere afdelingen. Het verwerven en verankeren van actuele kennis en vaardigheden vraagt voortdurende aandacht. Het niet tijdig en/of goed aansluiten op deze ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien, zoals gebrekkige dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), suboptimale beleidskeuzes door onvoldoende onderbouwing/evaluatie, verstoorde werkprocessen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen.

Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de basis nu beter op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming, gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Als de ambities en plannen voor de komende jaren zijn vastgesteld en de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen

- Zorgvuldige aanbesteding van en transitie naar het nieuwe cloud-datacenter.
- Goede regievoering op diensten (zowel cloud-diensten als dienstverlening).
- versterking van de afdeling IV door invulling van de extra formatie/medewerkers voor het beheer van de (nieuwe) applicaties.
- Verdere professionalisering van de afdeling IV door training en opleidingen.

6. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening APPA ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er eventueel een extra storting moet plaatsvinden in de jaarrekening in de voorziening APPA om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van het Programmabegroting 2020. Bij de Jaarstukken 2019 is de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw geactualiseerd.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

7. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- De verkoop van de gronden wordt niet, later of tegen een lagere prijs gerealiseerd.
- De kosten voor de ontwikkeling hoger blijken dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incurantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Als gevolg van verdere aflossing van de uitstaande lening is de financiële impact (beperkt) afgenomen ten opzichte van Programmabegroting 2020.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,2 mln.	€ 0,2 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.
- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken.
- Schiphol Real Estate heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

8. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dit vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

- Lange termijn (eeuwigdurend).
- Korte termijn ((meerjaren)begrotingshorizon).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragers voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn (2019 - 2022) kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. Voor het kwantificeren van dit risico wordt voor de jaren 2020-2023 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 2,0% (in plaats van het doelrendement van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van ca. € 0,3 mln. waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,3 mln.	€ 0,2 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van Jaarstukken 2018 (van € 0,7 mln. tot € 0,2 mln.). Dit heeft te maken met iets betere rendementen in 2019.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

9. Persoonsgegevens (AVG)

Met ingang van 25 mei 2018 is de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) van kracht geworden. Alle organisaties moeten aan deze verordening voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (APG). De maximale boete is 20 miljoen euro (of 4% van de jaarlijkse wereldwijde omzet in het geval van een onderneming), waarbij de hoogste variant geldt. De provincie houdt (als midden-bestuur) in beperkte mate persoonsgegevens bij. Deze hebben met name betrekking op medewerkers, aanvragers van provinciale diensten en relaties.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen ingevoerd:

- De in AVG genoemde processen (voor zover nu bekend) zijn geïmplementeerd binnen de provincie en de informatiehuishouding is in beeld gebracht; in geval van risicovolle processen wordt een risico analyse uitgevoerd.
- Er worden verwerkerovereenkomsten afgesloten met derden die in opdracht van de provincie taken uitvoeren waarbij persoonsgegevens worden verwerkt.
- De verwerkingen van persoonsgegevens zijn in beeld en vastgelegd in het (wettelijk voorgeschreven) register; dit wordt continu geactualiseerd.
- De rechtmatigheid van verwerkingen wordt gecontroleerd en wijzigingen bijgehouden.
- Tijdige melding en afhandeling van (potentiële) datalekken binnen de provincie is ingeregeld conform het protocol melding datalekken; de werkwijze wordt binnen de organisatie (voortdurend) gecommuniceerd.
- De provincie bevordert continu de bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens en de beveiliging daarvan.

10. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. € 0,4 mln. (Begroting 2020 ca. € 0,6 mln.).

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk), die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (o.a. vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. GS (en in een aantal gevallen het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten

kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn. In Flevoland raakt deze uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals vliegveld Amsterdam Lelystad Airport, Floriade, MITC, Glastuinbouw Marknesse en de ontwikkeling van bedrijfsterreinen. Inmiddels kunnen veel kleinere projecten wel doorgaan. Het rekenmodel is weer in gebruik en veel kleinere projecten blijken geen significante uitstoot te hebben op de verzuringgevoelige gebieden in de omliggende provincies. Eind 2019 is een beleidsregel vastgesteld die in- en extern salderen mogelijk maakt. Ook hiermee zijn initiatieven weer vlot getrokken. In 2020 zal er een gebiedsgericht aanpak worden vastgesteld waarin duidelijk zal worden hoe met de nog aanwezige knelpunten moet worden omgegaan. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schade-aspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

Provinciale belastingen

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat het Rijk een verkenning uitvoert naar andere vormen van bekostiging van mobiliteit. Dit kan betekenen dat de opcenten MRB als belastinggebied van provincies mogelijk ter discussie komt te staan. Dan komt de vraag aan de orde hoe een toekomstig provinciaal belastinggebied er dan zou moeten uitzien. De verkenningen zullen in 2020 worden uitgevoerd en moeten leiden tot een aantal beleidsalternatieven waar politieke partijen uit kunnen kiezen en die in een volgende kabinetsperiode kunnen worden ingevoerd. Over de uitkomsten van deze trajecten en eventuele budgettaire gevolgen voor Flevoland valt op dit moment nog niets te zeggen.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2020 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreserveaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreserveaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer van de grote grazers. Gedeputeerde Staten zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn in de Oostvaardersplassen en zien toe op de uitvoering van het beleid van de grote grazers door Staatsbosbeheer.

Gedeputeerde Staten voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door Provinciale Staten is vastgesteld. In 2018/2019 is - conform het beleidskader - de implementatie van de korte termijn maatregelen ter hand genomen: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Dit heeft geleid tot maatschappelijke onrust, zij het met een beperktere omvang en een geringere impact dan de voorgaande jaren, en tevens tot juridische procedures. Dit kan leiden tot imago schade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
40%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- De provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.

- Er in 2020 en 2021 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn.
- Er door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader wordt vastgesteld.
- Gedeputeerde Staten hebben een provinciale maatschappelijke klankbordgroep voor de Oostvaardersplassen ingesteld, gericht op inbreng uit en draagvlak in de samenleving.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel na 2020 van de ingebruikname van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot imagoschade voor de provincie Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische ontwikkeling in provincie Flevoland. Verwezen wordt verder naar programma 3 van het jaarverslag.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar paragraaf 1.3 Financiële kengetallen van onderdeel IV Jaarrekening.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

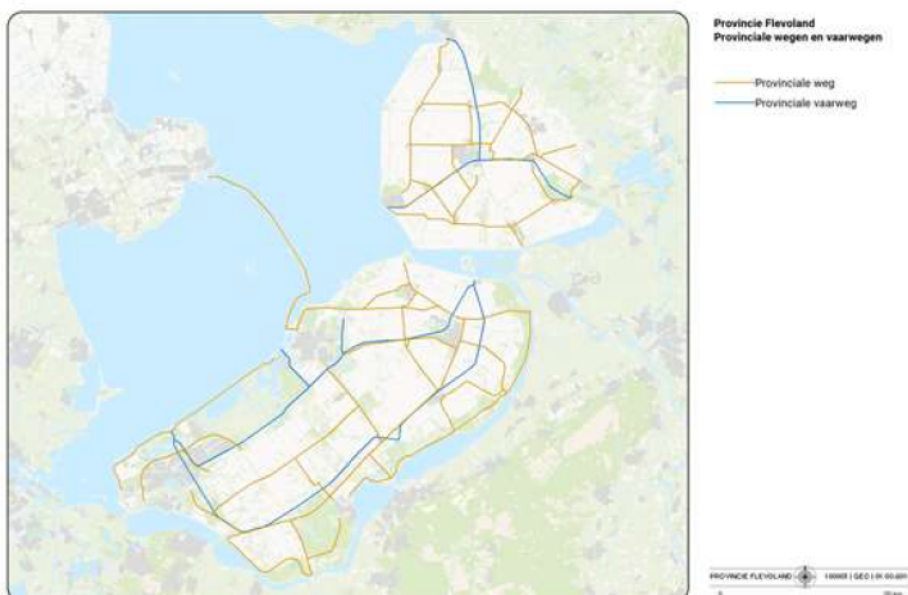
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstantaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: provinciaal areaal

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	371 km
	Rotondes	69 stuks
	Bruggen (civiele kunstwerken)	99 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeerslicht locaties	41 stuks
	Lichtmasten	2313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies	317 km
Groen	Natuurvriendelijke oevers	27 km
	Bermen, vlak en talud	1.119 ha
	Bos en sierbeplanting	113 ha
	Overige gronden	108 ha
	Bomen	34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

In 2019 is het SUP 2.0 beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland als bijlage bij de Programmabegroting 2019 door PS vastgesteld. De SUP 2.0 sluit aan op het vorige programma (2015 t/m 2019), waarbij opnieuw is gekozen voor kosten efficiënt beheer en onderhoud. Daarnaast heeft PS gekozen voor een plus wat betreft insect vriendelijk bermbeheer en beperking van de wachttijden voor bruggen en sluizen in de drukste periode van het vaarseizoen. Dit betreft daarmee vooral een technische actualisatie. Het SUP 2.0 beschrijft uniform per onderdeel van ons areaal het beleid, de omvang van het areaal, de functies, het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de daarbij behorende kosten.

Om het kwaliteitsniveau te bepalen hebben we in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut Stichting CROW gevolgd, die een vijfpuntsschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Aanpassing indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud infrastructuur

In de Programmabegroting 2019 is aangekondigd dat met de komst van het nieuwe SUP, ook de indicatoren rond de provinciale infrastructuur worden geactualiseerd. Dit is gerealiseerd. De aangepaste set indicatoren is opgenomen in de Programmabegroting 2020.

De indicatoren in deze jaarstukken over 2019 zijn de indicatoren zoals vastgesteld voor de periode van de eerste SUP (2015-2019). In het hoofdstuk Mobiliteit staan de scores op deze indicatoren.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen vijf en twintig jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'NJO Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,7 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,1 mln. aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE), gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening NJO NLE). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,2 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Door middel van een conditiemeting (NEN2676) is in 2019 gestart met het inzichtelijk maken van de status van het gebouw en de installaties. Deze conditiemeting kent een doorloop naar 2020. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden hersteld. Het doel is om op termijn hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in de programmaverantwoording, onderdeel 7.2 Gebiedsopgaven.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd en gerealiseerd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie. De ramingen zijn gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Begroting 2020
Landwegen	7.237	6.161	6.422	7.361	-939	7.920
Vaarwegen	1.611	1.931	1.670	1.822	-152	1.544
Provinciehuis	381	433	433	448	-15	439
Vestigingen	98	105	105	66	39	106
Voormalig NLE	88	106	106	77	29	152
Totaal	9.415	8.736	8.736	9.774	-1.038	10.161

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het NJO wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening NJO Infrastructuur

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	18.007	22.680	17.954	20.165	9.491	7.579
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	11.068	10.989	10.448	8.633	9.369	9.369
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-6.395	-15.715	-8.237	-19.307	-11.281	-5.648
Stand per 31/12	22.680	17.954	20.165	9.491	7.579	11.300

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening NJO Infrastructuur op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2020-2023. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,5 mln. laat de voorziening over de gehele periode een positief saldo zien. Daarnaast leiden deze extra dotaties er toe dat de dotaties aan deze voorziening een meer gelijkmatig verloop laten zien over de gehele periode. In 2019 is er sprake van minder gerealiseerde onderhoudskosten ten laste van de voorziening dan geraamd doordat nagenoeg alle geplande projecten weliswaar technisch zijn uitgevoerd (weer opengesteld voor vaar-weggebruikers), maar een gedeelte nog financieel moet worden afgehandeld. De verwachting is dat dit in de komende jaren zal worden afgerond. De onderhoudskosten ten laste van de voorziening over de jaren 2020-2023 geeft de raming weer zoals in de begroting is opgenomen. Het saldo ultimo 2023 wordt aangehouden ten behoeve van nader te programmeren projecten en ten behoeve van risico's.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening NJO Provinciehuis

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	2.104	2.150	1.994	2.304	1.776	1.821
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	465	465	472	472	472	472
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-419	-620	-162	-1.000	-427	-136
Stand per 31/12	2.149	1.994	2.304	1.776	1.821	2.157

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening NJO Vestigingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	745	661	585	374	437	497
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	85	85	86	86	86	86
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-169	-161	-297	-23	-26	-58
Stand per 31/12	661	585	374	437	497	525

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening NJO NLE

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	764	722	757	590	550	607
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	181	181	183	183	183	183
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-223	-146	-350	-223	-126	-121
Stand per 31/12	722	757	590	550	607	669

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door Provinciale Staten vastgestelde Treasurystatuut provincie Flevoland 2014.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning. De (aanhoudend) zeer lage geboden rentetarieven van de afgelopen periode hebben het gemaakt dat er geen activiteiten ten aanzien van het uitzetten van middelen zijn geweest.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige rentetarieven en de verwachting dat deze voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord (CA) 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst' zijn hoge ambities opgenomen voor de komende jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen. Dat moment was dit jaar (nog) niet aan de orde.

In juli van dit jaar is de Beleidsdoorlichting artikel 12 schatkistbankieren en betalingsverkeer Rijk naar de Tweede Kamer der Staten-Generaal verzonden. Het kabinet handhaaft hierin de verplichting voor decentrale overheden om hun overtollige middelen aan te houden bij de schatkist. Het kabinet weegt de positieve effecten van de verplichting tot schatkistbankieren voor Nederland als geheel zwaarder dan de nadelen die schatkistbankieren kan hebben voor decentrale overheden. Wel erkent het kabinet dat met name decentrale overheden die structureel rood staan en slechts incidenteel overtollige middelen hebben met hogere administratieve lasten te maken hebben dan gewenst is. Met een eventuele verhoging danwel andere berekening van het drempelbedrag denkt het kabinet aan deze bezwaren tegemoet te kunnen komen. Inmiddels is er op initiatief van het Ministerie van Financiën een overleg (met onder andere IPO en VNG) geweest om dit onderwerp nader te bespreken.

4.3 Performance en uitzettingen

Tabel 4.1: Middelen, opbrengst en rendement (treasuryfunctie)

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019
Middelen op 31 december (x € 1 mln.)	181	141	141	151
Middelen gemiddeld (x € 1 mln.)	162	138	138	159
Opbrengst (x € 1.000)	151	141	141	126
Rendement (%)	0,09%	0,10%	0,10%	0,08%

Onder het begrip Middelen wordt verstaan de gelden die in rekening courant worden aangehouden bij de Schatkist (het schatkistbankieren) en de leningen die zijn verstrekt aan gemeenten (het onderling lenen aan openbare lichamen).

Omvang middelen 2019 (per jaareinde en gemiddeld)

In 2019 zien we een afname van de middelen van € 181 mln. eind 2018 naar € 151 mln. eind 2019. Het gemiddelde daalt van € 162 mln. eind 2018 naar € 159 mln. eind 2019. Deze afname is voornamelijk het gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten.

Omvang opbrengst 2019

Er is in de Programmabegroting 2019 uitgegaan van de opbrengst over de op dat moment reeds verstrekte leningen aan gemeenten. Vanwege de lage tarieven hebben er geen nieuwe uitzettingen plaatsgevonden. Over de middelen die waren ondergebracht bij de schatkist bedroeg de rentevergoeding zoals verwacht 0%.

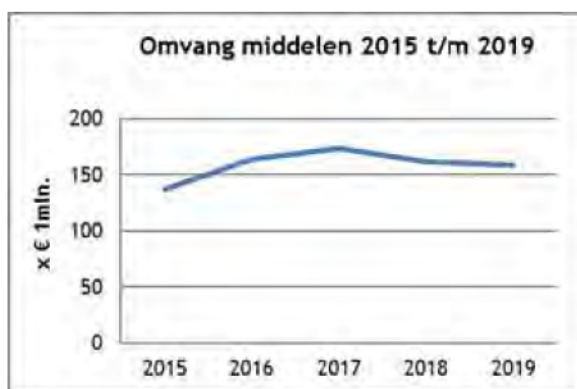
Rendement 2019

Het rendement (0,08%) is nagenoeg gelijk aan het geraamde percentage in de Programmabegroting 2019 (na wijziging).

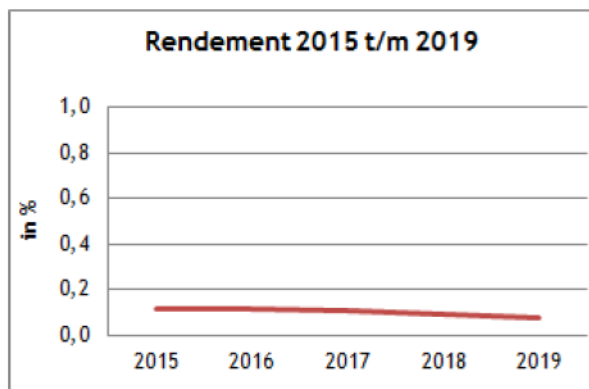
Trend 2015-2019

Er is dit jaar wederom sprake van een lichte afname van de omvang van de middelen. Dit na een aantal jaren van toename van deze omvang. (zie grafiek 4.1)

Grafiek 4.1: Gemiddelde omvang middelen

Grafiek 4.2: Behaald rendement

Grafiek 4.2 toont het verloop van het behaalde rendement en laat zien dat sinds 2015 het rendement maar net boven de 0% ligt.

Activiteiten vermogensbeheerder

Het afgelopen jaar waren er weinig contactmomenten met de vermogensbeheerder en zijn er geen nieuwe beleggingen gedaan.

In juni 2018 heeft ASR Vermogensbeheer, op verzoek van de provincie, de volgende schattingen voor de rente ultimo 2019 afgegeven:

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar: 0,10%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe: 0,60%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe: 1,20%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair: 0,90%.

Ultimo 2019 waren de daadwerkelijke tarieven aanmerkelijk lager dan verwacht:

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 2 jaar: -0,42%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe: -0,10%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe: 0,29%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair: 0,05%.

Voor 2020 is onze verwachting opnieuw dat de rente licht zal stijgen.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de per balansdatum (31 december 2019) verstrekte leningen in het kader van het onderling lenen. Het behaalde rendement over de uitgezette leningen bedroeg in 2019 totaal 0,66% over een gemiddeld uitstaand bedrag van € 19,0 mln.

Tabel 4.2: Onderling verstrekte leningen aan gemeenten

Gemeente	Oorspronkelijke hoofdsom (x € 1 mln.)	Oorspronkelijke looptijd (maanden)	Rentepercentage (%)	Einddatum
Gorinchem	8,0	96	1,100	17-07-2022
Heemskerk	7,0	120	0,495	10-03-2025
Veenendaal	11,0	120	0,590	27-05-2025
Meerijstad	5,0	120	0,695	05-01-2026

4.4 Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.3: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2019 bedraagt € 19,6 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 140,0 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 19,6 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 159,6 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Kredietrisico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 2,1 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeitsrisico	De kans dat er op korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is dit jaar gewerkt met een versoberde (meerjarige) liquiditeitsplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Hiermee is het liquiditeitsrisico beheerst en er hebben zich geen liquiditeitstekorten voorgedaan.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 140
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 140
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 140
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
		-/- 140
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2020		

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

PS hebben met de vaststelling van de Programmabegroting 2019 een opdracht aan ons college gegeven. Voor een adequate uitvoering van deze opdracht is een goede organisatie en bedrijfsvoering onontbeerlijk. Veel voorbereidende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden hebben op de achtergrond plaatsgevonden, maar dat maakt dit minder zichtbare werk niet minder waardevol. Om als overheid goed te presteren en de Flevolandse te bedienen is het noodzakelijk om voortdurend te investeren in de bedrijfsvoering. Om die reden besteden wij in de paragraaf Bedrijfsvoering de nodige aandacht aan diverse onderwerpen die van invloed zijn op de ondersteuning van de primaire processen.

Goede bedrijfsvoering is nodig om als provincie de taken te kunnen uitvoeren. Kwalitatief moet zij op orde zijn, maar ook doelmatig; ze legt geen groter beslag op de beschikbare middelen dan noodzakelijk is. In dit jaarverslag geven directie en management aan wat zij hebben gedaan om de kwaliteit en efficiëntie van de organisatie te optimaliseren. Veranderingen in de rol van de overheid en specifiek van onze provincie zorgen ervoor dat onze organisatie zich daarop heeft aan te passen. Naast de inhoudelijke aanpassingen zien we dat terug in de IT-infrastructuur, in de eigentijdse huisvesting en in de modernisering van de arbeidsverhoudingen en het werkgeverschap. Wij informeren u in deze paragraaf over de ontwikkelingen in de organisatie, de aandachtspunten en de wettelijke verplichtingen. Ook andere wijzen van werken krijgen aandacht.

5.2 Sturing en beheersing

Interne beheersing en rechtmatigheid

Vanaf het begrotingsjaar 2021 zal het college van GS zich in de jaarstukken moeten verantwoorden over de rechtmatigheid. Tot nu toe stelt de accountant de rechtmatigheid vast; hij beoordeelt de financiële getrouwheid en rechtmatigheid van de provincie en maakt hiervoor gebruik van de controlewerkzaamheden die de organisatie zelf uitvoert. Vanaf begrotingsjaar 2021 geeft de accountant enkel een controleverklaring af over de getrouwheid van de jaarrekening (waaronder ook of de rechtmatigheidsverantwoording van het college een getrouw beeld geeft). De rechtmatigheidsverantwoording vloeit voort uit de ophanden zijnde wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Hier is het afgelopen jaar onder andere met IPO en VNG veelvuldig over gesproken.

In de organisatie zijn de voorbereidingen voor deze verandering ter hand genomen. Zo is voor onder andere de grootste geldstromen binnen de provinciale begroting (subsidies, inkoop en personele lasten) de controleaanpak verder gestructureerd om de juistheid van de rechtmatigheidsverantwoording van het college te waarborgen.

Automatisering en informatievoorziening

De verantwoordelijkheid voor een beschikbare, veilige en toekomstbestendige informatievoorziening is ondergebracht bij de afdeling Informatievoorziening. Om te professionaliseren is veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de medewerkers en de werkprocessen. In 2019 heeft de implementatie van de nieuwe (mobiele) werkplek veel aandacht gevraagd. Dit project is succesvol afgerond: alle medewerkers van de provincie beschikken nu over een laptop en mobiele telefoon en kunnen zowel binnen als buiten het Provinciehuis flexibel werken. Daarnaast is voortvarend gewerkt aan de realisatie van de cloudstrategie van de provincie. In 2019 is de Europese aanbesteding gestart voor de transitie naar een datacenter in de cloud. In 2020 wordt hiervoor een aanbieder gecontracteerd en wordt het cloud datacenter ingericht.

De realisatie van het programma ‘Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering’ (MAB, zie hieronder) en de professionalisering hebben geleid tot uitbreiding van de formatie op het gebied van de informatievoorziening. Via het coalitieakkoord zijn medio 2019 aanvullende middelen ter beschikking gesteld voor technisch en functioneel beheer. De werving van deze nieuwe functionarissen is gestart. Daarmee is de basis gelegd voor het “op orde houden van de kwaliteit van de digitalisering”, een belangrijke doelstelling in het coalitieakkoord.

Monitoring aanbevelingen

De afgelopen jaren is in het jaarverslag beknopt gerapporteerd over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer. Op verzoek van PS worden in de Jaarstukken 2019 de aanbevelingen uit de Rekenkameronderzoeken gemonitord en de uitwerking daarvan toegelicht. Deze monitor wordt als bijlage bij deze Jaarrekening aan Provinciale Staten aangeboden.

5.3 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

In het coalitieakkoord hebben we gekozen om de grote maatschappelijke vraagstukken ‘opgavegericht’ aan te pakken zoals beschreven in de Omgevingsvisie. De opgaven staan daarbij centraal en niet de afzonderlijke beleidsvelden. En we zoeken actief de samenwerking met andere publieke en private belanghebbenden. Voor wat betreft de ambtelijke organisatie is hiervoor al een goed fundament gelegd. De organisatie is flexibeler gemaakt, de huisvesting en digitale voorzieningen en de informatievoorziening zijn verder op orde gebracht en de strategische functie in afstemming met PS in de loop van het jaar versterkt.

Arbeidsomstandigheden

In 2019 hebben twee aanbestedingen plaatsgevonden: voor de bedrijfsarts en voor de herverzekering van het eigen risicodragerschap voor de WGA. Zorg van de Zaak is de nieuwe arbodienst die de bedrijfsarts levert. Voor de herverzekering van het eigen risicodragerschap voor de WGA is de bestaande partij Loyalis als beste uit de aanbesteding gekomen.

Wnra

Als gevolg van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) zijn alle ambtenaren, ook die van de provincie Flevoland, per 1 januari 2020 van het ambtenarenrecht naar het reguliere arbeidsrecht overgegaan. Daarmee wijzigt de eenzijdige aanstelling van zittende medewerkers in een tweezijdige arbeidsovereenkomst. De laatste maanden van 2019 hebben in het teken gestaan van de invoering van de Wnra. Aangezien het geen wijziging in de arbeidsvoorwaarden van medewerkers betreft, is gekozen voor een technische omzetting. Aan alle medewerkers is de nieuwe arbeidsovereenkomst aangeboden die door zowel werkgever als werknemer (digitaal) is ondertekend.

Inhuur

Uit de analyse op de inhuur blijkt dat in totaal 27,8% is ingehuurd in 2019. Tweederde deel daarvan had betrekking op concrete projecten en is door PS vastgestelde programma- of projectbudgetten gedekt. Het resterende deel inhuur bedraagt 9,8% van de totale salarissom. Dit betreft het deel dat werd gedekt uit personele budgetten (post tijdelijk personeel). Dit is een stijging van 3,6 procentpunt ten opzichte van 2018, maar is nog steeds lager dan de 10,3% in 2017. Het grootste deel van deze stijging houdt verband met inhuur op vacatures, onder meer voor beleidstaken. Omdat het niet altijd mogelijk was de in 2018 voor beleidsontwikkeling toegekende formatie per direct in te vullen, is deze tijdelijk bezet met inhuurkrachten. Tegelijk met de algemene stijging is de inhuur voor infrastructurele werkzaamheden opmerkelijk gedaald.

Participatiewet

Flevoland heeft in totaal 16,4 fte bezet door medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet. Daarmee is ruimschoots de doelstelling van de banenafpraak (8 fte) gehaald. Volgens de telling van de quotumwet heeft Flevoland 12,4 fte gerealiseerd en voldoet Flevoland vrijwel aan de norm van 12,5.

In 2019 hebben we samen met Werkbedrijf Lelystad, Flevoland Werkt en Werkgever Servicepunt Flevoland een Meet & Match georganiseerd voor mensen uit de doelgroep banenafpraak. Van de 28 deelnemers hebben 14 nadien een baan gekregen, waarvan 4 bij de provincie Flevoland.

Ambtelijke integriteit

Integriteit en informatieveiligheid

Met het oog op de organisatie brede bewustwording van integriteit en informatieveiligheid zijn alle medewerkers geïnformeerd over de mogelijkheden om op een veilige manier informatie en documenten met anderen te delen. Speciale aandacht is besteed aan de nieuwe Privacywet (AVG) en de gevolgen die deze heeft voor het dagelijks werk.

Actualisatie kwetsbare functies

De provincie houdt al enige jaren een intern register bij van kwetsbare functies. Medewerkers met een kwetsbare functie hebben een verhoogde kans dat zich in de uitoefening van hun functie een integriteitsrisico voordoet. Door kwetsbare functies in een centraal register op te nemen kan gericht monitoring plaats vinden op de aanwezigheid en kwaliteit van beheersmaatregelen.

In 2019 is het register kwetsbare functies geactualiseerd. Onder meer is gekeken op welke kritische functies de, in de gedragscode Integriteit opgenomen, geheimhoudingsplicht van toepassing is. Deze biedt voor een aantal van de onderzochte functies zodanige bescherming tegen integriteitsrisico's, dat opname in het centrale register niet langer nodig was.

Melden van geschenken

Het provinciaal beleid schrijft voor dat medewerkers relatiegeschenken met een waarde van meer dan € 50 of meer melden aan de provinciesecretaris. In 2019 zijn 37 relatiegeschenken gemeld.

Melding vermoeden van misstanden

Er zijn geen meldingen van vermoedens van misstanden gedaan.

Ambtseed

In 2019 hebben 40 nieuwe medewerkers de ambtseed of -belofte afgelegd.

Huisvesting

Binnen het provinciehuis is een nieuw huisvestingsconcept ingevoerd. De variatie en flexibiliteit in het gebruik van de ruimte en het meubilair, maken het mogelijk sneller in te spelen op organisatieveranderingen en de wensen van gebruikers. Ook is sprake van een intensiever en daardoor efficiënter gebruik van de aanwezige vloerooppervlakte.

Afronding programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering'

Een belangrijk deel van de projecten op het gebied van de informatievoorziening was gebundeld in het programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering' (MAB). Daarvoor hebben Provinciale Staten via de plateaubenadering een programmabudget ter beschikking gesteld. De uitvoering van dit vierjarige programma, met ruim dertig onderzoeken en projecten, is in 2016 gestart en in 2019 grotendeels afgerond. Het programma heeft belangrijke resultaten opgeleverd, waaronder toepassingen voor e-dienstverlening, identity & accesmanagement, e-facturering, een kwaliteitssysteem voor informatiebeheer en een platform voor data-analyse. Een aantal projecten en activiteiten loopt nog door in 2020. Dit betreft met name de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), vanwege de latere inwerkingtreding van de Omgevingswet (uitstel tot 1-1-2021), de inrichting van het cloud datacenter en een project gericht op de ontwikkeling van de 'digitale vaardigheden' van de medewerkers van de provincie. Medio 2020 zal het programma MAB worden geëvalueerd en afgesloten.

Interprovinciale Digitale Agenda 2.0

Sinds begin 2019 werken de provincies op een aantal terreinen samen aan de digitale transformatie volgens het programma "Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) 2.0". Dit programma staat onder regie van een bestuurlijke "kopgroep" bestaande uit portefeuillehouders van drie provincies. Onder aansturing van een programmamanager hebben de provincies samengewerkt aan projecten in vier "sporen" (bedrijfsvoering, data, e-dienstverlening en innovatie). De provincie Flevoland vaardigt deelnemers af naar elk van deze sporen, om maximaal te kunnen profiteren van deze nieuwe vorm van interprovinciale samenwerking.

Datamanagement

In 2019 heeft de provincie Flevoland actief invulling gegeven aan de ambitie om met behulp van datasturing en Evidence Based Beleid (EBB) de verbinding tussen strategie, beleid en realisatie te versterken. Eén van de resultaten is de realisatie van het dashboard Feitelijk flevoland.nl, een dashboard met cijfers over de beleidsthema's van provincie Flevoland. Daarnaast is op verschillende terreinen het beleid onderbouwd met feiten en cijfers; concrete voorbeelden hiervan zijn de voortgangsrapportage Duurzame Energie, het werkgelegenheidsonderzoek en de bevolkingsprognose. Verder is een succesvolle pilot met een nieuw Dataplatform uitgevoerd; in een testomgeving zijn verschillende usecases uitgewerkt. Deze pilot heeft eind december geleid tot een projectopdracht voor de realisatie van een Dataplatform waarmee de provincie zich kan ontwikkelen bij beleidsontwikkeling, besluitvorming en verantwoording.

Informatiestrategie 2020-2024

Omdat de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering onverminderd snel doorgaan, is in 2019 gestart met de opstelling van een visie en agenda voor de komende jaren. De meerjarige consequenties van deze “Informatiestrategie” worden in het eerste kwartaal van 2020 verder uitgewerkt.

Informatieveiligheid

De provincie heeft krachtig doorgewerkt aan de borging en verbetering en informatieveiligheid. Hierin is de provincie goed geslaagd, gezien de omvang en aard van de incidenten. Digitale dreigingen blijven echter onverminderd aanwezig. In 2019 is de nieuwe Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) van kracht geworden. Deze is gebaseerd op de internationale norm (ISO27001/2) en geldt als integraal kader voor alle overheden. Voor de implementatie heeft de organisatie de beschikking over een adviseur informatieveiligheid & privacy die de rol van ‘corporate information security officer’ (CISO) invult. Het informatiebeveiligingsbeleid is geactualiseerd, risicoanalyses zijn uitgevoerd en een monitoring van maatregelen is voorbereid. Deze acties zijn mede gericht op de interprovinciale afspraak om uiterlijk 2023 ‘ISO-certificeerbaar’ te zijn.

Inkoop en aanbesteding

In de inkoop- en aanbestedingsprocedures hebben we per definitie duurzaamheidsaspecten zoals de CO2-reductie meegenomen. In interprovinciaal verband hebben we het afgelopen jaar een energiecontract aanbesteed, waarbij onze gebouwen zijn voorzien van groene stroom en groen gas. Verder hebben we op basis van het vastgestelde Actieplan Het goede voorbeeld in het kader van de opgaven Duurzame energie en Circulaire Economie de geplande activiteiten gerealiseerd. In het kader van de herinrichting van het provinciehuis zijn aansprekende voorbeelden het hergebruik van het meubilair, toepassen van led-verlichting, papierloos werken, vermindering van afval en minder printers.

Bij infrastructurele werken is in iedere aanbesteding de toepassing van duurzame materialen en hergebruik van materiaal de norm geworden. Als uitgangspunt hanteren we dat het haalbaar, betaalbaar en realiseerbaar moet zijn. Daarnaast hebben we in MRA-verband afgesproken dat we meedoen met circulair inkopen en aanbesteden. Dit leidt tot het opnemen van aanvullende duurzaamheidseisen op gebieden als bebording, asfalt en beton.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet open overheid (WOO)

Sinds de inwerkingtreding van de AVG heeft de provincie zich intensief met deze regelgeving beziggehouden. De wet biedt inwoners en medewerkers meer bescherming van hun privacy bij de verwerking van hun persoonsgegevens. De medewerkers zijn zich inmiddels redelijk bewust van wat de regelgeving betekent. Er is bewustwording op gang gekomen om in documenten en andere uitingen en publicaties van de provincie rekening te houden met de privacy van derden.

Het afgelopen jaar is meer bekend geworden over de aanstaande Wet open overheid (Woo). Deze heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De overheid is verplicht om meer categorieën documenten actief te publiceren. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Ook de Archiefwet wordt geactualiseerd. We zijn in de organisatie een verkenning gestart naar wat deze wetgeving inhoudt voor het dagelijks werk en voor de wijze waarop de provincie haar documenten openbaar heeft te maken. Ook de financiële consequenties en de personele gevolgen voor de organisatie worden geïnventariseerd. Deze wet (Woo) vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De verwachting is dat deze 2020 parlementair wordt behandeld en per 2021 in werking treedt.

Privacy in de organisatie

We hebben in de organisatie aandacht besteed aan privacyregels en datalekken en in voorkomende gevallen hebben we maatregelen genomen. Het privacy-beleid is geactualiseerd en de procedures (waaronder de procedure ‘melden datalekken’) zijn aangescherpt. Het ‘verwerkingsregister’ is gecompleteerd en met contractpartijen die in opdracht van de provincie persoonsgegevens verwerken zijn verwerkingsovereenkomsten gesloten. Daarnaast zijn bij alle afdelingen ‘aanspreekpunten’ voor privacy-management aangesteld die zicht houden op het privacy-maatregelen binnen hun afdeling. Ook ‘bewustzijn’ is een belangrijk onderdeel van privacy -management. Het aantal incidenten op het gebied van privacy is beperkt gebleven. Er waren vijf serieuze datalekken, waarvan twee zo serieus waren dat ze zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De provincie Flevoland heeft de rol van ‘functionaris gegevensbescherming’ (FG)

belegd bij een medewerker van de stafafdeling Bestuurs- en Directieondersteuning (BDO). Om naast de strategische rollen ook de uitvoerende rollen op het gebied van informatieveiligheid en privacy te kunnen invullen is in het Coalitieakkoord ruimte vrijgemaakt voor werving van een 'information security officer' (ISO). Deze werving loopt en zal binnenkort kunnen worden ingevuld.

Uitvoering Omgevingsvisie

Om de Omgevingsvisie FlevolandStraks (2017) te kunnen realiseren zijn de opgaven verder uitgewerkt in koersdocumenten die PS hebben vastgesteld. In deze Omgevingsvisie FlevolandStraks is de ontwikkeling van de Flevolandse samenleving in 2030 beschreven. Daarna is in februari 2019 een eerste Uitwerkingsagenda vastgesteld. Voor de nieuwe bestuursperiode is een nieuwe Uitwerkingsagenda in voorbereiding. De zeven opgaven uit de Omgevingsvisie zijn eveneens terug te vinden in de teksten van het Coalitieakkoord 2019 - 2023. In deze paragraaf bieden we inzicht in de manier waarop we werken aan de uitvoering van deze Omgevingsvisie.

Samenwerking

In de programma's van dit Jaarverslag is inhoudelijk verantwoord welke activiteiten zijn uitgevoerd ter realisatie van de Omgevingsvisie. Deze paragraaf is een aanvulling op het inhoudelijke gedeelte. Veel werkzaamheden worden door de provincie uitgevoerd of georganiseerd en het merendeel wordt gedaan via lopende werkzaamheden of projecten. Verder hebben we met name in de strategische opgaven met allerlei partners netwerkorganisaties gevormd. Zo zijn er platforms binnen 'Landbouw Meerdere Smaken' en 'Circulaire Economie'. De provincie faciliteert deze platforms waarin initiatieven en innovaties tot stand komen. Om dergelijke processen mogelijk te maken zijn tot en met 2020 middelen beschikbaar gesteld. In de Uitwerkingsagenda II wordt de volgende fase van programmatische uitwerking zichtbaar. Periodieke bijstelling is gewenst om voldoende flexibiliteit te houden.

Middelen

Uitgangspunt is dat de uitvoering van de Omgevingsvisie onderdeel is van het reguliere werk. Omdat het over regionale maatschappelijke opgaven gaat zoeken we altijd samenwerking met medeoverheden of met derden. Deze partners hebben eveneens hun programma's en plannen. Ons streven is om onze agenda's aan elkaar te verbinden en op die wijze ook de menskracht en middelen beschikbaar te stellen. Dit zorgt enerzijds voor de noodzakelijke integraliteit van en draagvlak voor de activiteiten en projecten, anderzijds vraagt opgavegericht werken om een grote mate van flexibiliteit. De effectiviteit neemt toe wanneer we er in slagen gezamenlijke investeringen te doen. In deze bestuursperiode zetten wij met name incidentele middelen. Daardoor wordt het mogelijk keuzes te maken en op nieuwe ontwikkelingen in te spelen.

Sturing en monitoring

Daarnaast is in de Uitwerkingsagenda aangegeven dat er een vorm van monitoring zal worden ontwikkeld om periodiek te kunnen monitoren. Daarin kan zichtbaar worden gemaakt in welke mate de ambities worden waargemaakt. Deze monitor is in voorbereiding en is mede gebaseerd op de informatie van de website Feitelijk Flevoland. Met Provinciale Staten kunnen we aan de hand van deze monitoring spreken over de Omgevingsvisie en de realisatie van de inhoudelijke ambities. We hebben, gelet op de bijstelling en actualisatie van de Omgevingsvisie, niet gekozen voor een separate verantwoordingslijn. De voortgang verantwoorden we in de gebruikelijke P&C-cyclus.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van PS in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van provincie Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA N.V.	Het Flevolands Archief
Airport Garden City C.V.	Stichtingen en verenigingen
N.V. Afvalzorg Holding	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Vitens N.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV -DOVA U.A.
Alliander N.V.	Overige verbonden partij(en)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Visit Flevoland B.V.	Stichting DE-on
Sport Service Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2018 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	9.620	9.104
Omvang vreemd vermogen	1.387	1.387
	2018	2019
Financieel resultaat	-1.544	-516
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde jaarstukken 2018 en de Q3-rapportage 2019, waarin opgenomen het geprognosticeerd geconsolideerd resultaat 2019. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. (tot 26 juni 2019 Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL)) is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund. De vennootschappelijke jaarstukken 2019 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2019 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Risico's: Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.	
Vestigingsplaats	Lelystad
Juridische vorm	B.V.
Website	www.sportflevo.nl
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra

	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	0	226
Omvang vreemd vermogen	0	0
	2018	2019
Financieel resultaat	0	64
Dividend	0	0

O.b.v. voorlopige jaarrekening 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting heeft in 2019 in 2 tranches plaatsgevonden. De BV heeft geen winstoogmerk. De cijfers over de stand per 31-12-2019 betreffen de voorlopige cijfers. Het resultaat in 2019 is deels gebaseerd op onderhanden werk, wat nodig is voor de uitvoering in 2020. De externe projecten die worden uitgevoerd (naast de reguliere provinciale opdracht) lopen niet altijd per kalenderjaar.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	0	140
Omvang vreemd vermogen	0	0
	2018	2019
Financieel resultaat	0	40
Dividend	0	0

O.b.v. voorlopige jaarrekening 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Visit Flevoland BV. De kapitaalstorting van € 100.000 heeft in februari 2019 plaatsgevonden.

4

OMALA N.V.	
Vestigingsplaats	Lelystad
Juridische vorm	N.V.
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman

	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	222	228
Omvang vreemd vermogen	105	100
	2018	2019
Financieel resultaat	-10	6
Dividend	0	0

Jaarrekening 2018 en halfjaarrapportage 2019 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig behorend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.400	1.200
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	25.291	10.370
	2018	2019
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2018 en halfjaarrapportage 2019 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De behorend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	66.436	64.686
Omvang vreemd vermogen	121.720	128.883
	2018	2019
Financieel resultaat	11.267	2.500
Dividend	125	425

Prognose o.b.v. derde kwartaalrapportage 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Risico en beheersmaatregelen

De provincies zijn conform de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient conform de vergunningvoorschriften financiële zekerheid te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdichtingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval conform artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg zal twee beleggingsrekeningen in onderpand geven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdichtingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Over de inhoud van de pandakte is de provincie in overleg met Afvalzorg. De verwachting is dat Afvalzorg in het eerste kwartaal 2020 de pandakte zal verstrekken. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde.

Vitens N.V.	
Vestigingsplaats	Utrecht
Juridische vorm	N.V.
Website	www.vitens.nl
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra

	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	533.000	524.900
Omvang vreemd vermogen	1.245.500	1.325.200
	2018	2019
Financieel resultaat	13.000	11.500
Dividend	14	4

Prognose o.b.v. financieel jaarplan 2020-2022 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H. Hofstra	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.991.000	4.843.000
Omvang vreemd vermogen	132.518.000	153.738.000
	2018	2019
Financieel resultaat	337.000	128.000
Dividend	123	214

Halfjaarcijfers 2019 BNG Bank *x € 1.000*

Aanvullende informatie

De bank is door de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating van 3 ratingbureaus (Standard & Poor's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA). De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

9

Alliander N.V.	
Vestigingsplaats	Arnhem
Juridische vorm	N.V.
Website	www.alliander.nl
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra

	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.129.000	4.093.000
Omvang vreemd vermogen	4.216.000	4.726.000
	2018	2019
Financieel resultaat	334.000	121.000
Dividend	42	69

Prognose o.b.v. halfjaarbericht 2019 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

10

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	622	3.019
Omvang vreemd vermogen	8.711	6.272
	2018	2019
Financieel resultaat	-43	22
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit het door de entiteit opgestelde Fondsplan (versie juni 2018) en de in het Jaarplan 2019 opgenomen begroting 2019. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Over 2018 is geen jaarrekening opgesteld. Statutair is bepaald dat de eerste jaarrekening van de

vennootschap naar balansdatum 31 december 2019 wordt opgesteld, maar de jaarstukken 2019 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2019 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	30,60	27,48
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.563	1.493
Omvang vreemd vermogen	4.263	4.053
	2018	2019
Financieel resultaat	335	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. 2e voortgangsrapportage 2019 en begroting 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV. Als gevolg van de invoering van de kostprijsystematiek is ons aandeel/stemrecht gewijzigd ten opzichte de jaarstukken 2017 (34,63%). De provincie loopt geen substantiële risico's.

12

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	606	58
Omvang vreemd vermogen	317	268

	2018	2019
Financieel resultaat	636	-75
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2019 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 68.107.

13

Inter Provinciaal Overleg

Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.429	5.429
Omvang vreemd vermogen	21.795	21.795
	2018	2019
Financieel resultaat	2.713	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarverslag IPO 2018 en begroting 2019.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd. De bijdrage in 2019 bedroeg € 1.947.000 inclusief BIJ12.

14

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.

Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	545	608
Omvang vreemd vermogen	0	0

	2018	2019
Financieel resultaat	0	-49
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde exploitatiebegroting 2019. x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineen geslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels. Het eerste boekjaar van de coöperatie eindigt op 31 december 2019, maar de jaarstukken over het boekjaar 2019 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2019 nog niet beschikbaar.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	-399	1.301
Omvang vreemd vermogen	24.684	25.767
	2018	2019
Financieel resultaat	-812	1.700
Dividend	n.v.t.	n.v.t.

Jaarrekening 2018 en prognose 2019.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks

gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijk rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A Fackeldey	
	31-12-2018	31-12-2019
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	7.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-692	-668
Omvang vreemd vermogen	7.641	8.641
	2018	2019
Financieel resultaat	-560	24
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarplan 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de Brede bestemmingsreserve een bedrag van € 7,8 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,7 mln.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de Omgevingsvisie FlevolandStraks welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de Kadernota Grondbeleid. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondvererving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Nieuwe Natuur', waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondvererving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptocht) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma Nieuwe Natuur

In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur' is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma 'Nieuwe Natuur' ingebracht door terrein behorende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Het Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma Nieuwe Natuur ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen.

Transacties

In 2019 zijn de transacties van provinciale gronden afgerond, maar voor het jaar 2020 kunnen nog transacties plaats vinden in verband met ruilingen voor de programma partners. Transacties binnen het programma, door de terrein behorende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Boekwaarde

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. De boekwaarde van deze gronden op 31 december 2019 is nihil.

IV Jaarrekening

1 Jaarrekening 2019 op hoofdlijnen

1.1 Omvang resultaat

Het rekeningresultaat bedraagt € 12,8 mln. positief. Hieronder is de opbouw van het resultaat weergegeven.

Opbouw resultaat

Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de totale lasten € 22,3 mln. lager dan de begrotingsraming na wijziging. Daarnaast is sprake van € 4,7 mln. hogere baten. Tenslotte is € 18,8 mln. minder toegevoegd aan de reserves en is € 33,1 mln. minder onttrokken. Hiermee ligt het resultaat € 12,8 mln. hoger dan geraamd.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Lasten	186.558	189.106	194.181	171.839	22.342
Baten	-184.186	-181.512	-186.418	-191.141	4.722
Saldo van lasten en baten	2.373	7.593	7.763	-19.301	27.064
Stortingen in reserves	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
Saldo van reservemutaties	-11.077	-7.593	-7.763	6.458	-14.221
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	-12.843	12.843

x € 1.000

1.2 Analyse resultaat

In het jaarverslag is bij de programmaonderdelen een verschillenanalyse opgenomen met daarin een toelichting op de afwijkingen (> € 0,1 mln.) ten opzichte van de begroting na wijziging. Alle afwijkingen tezamen vormen het resultaat na bestemming van de jaarrekening 2019 en bedraagt totaal € 12,8 mln. In onderstaande tabel zijn de verschillen per programmaonderdeel opgenomen.

Tabel 1.2: Verschillen per programmaonderdeel

Programmaonderdeel	Vershil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	1.560	115	1.445
1.2 Water	119	0	119
2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	69	0	69
2.2 Natuur en landschap	4.315	3.932	383
3.1 Ondernemerschap en groei	1.878	1.655	223
3.2 Recreatie en toerisme inclusief gebiedspromotie	237	31	206
4.1 Cultuur	493	4	489
4.2 Samenleving en sport	35	0	35
5.1 Milieu inclusief omgevingsdiensten	324	0	324
5.2 Energie en klimaat	379	271	108
6.1 Openbaar vervoer	464	282	182
6.2 Mobiliteit	218	218	0
6.3 Provinciale infrastructuur	-123	-123	0
6.4 Instandhouding en realisatie prov. infrastructuur	-549	-549	0
7.1 Noordelijk Flevoland	79	79	0
7.2 Midden Flevoland	-465	184	-649

Programmaonderdeel	Verskil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
7.3 Zuidelijk Flevoland	2.526	2.511	15
7.4 Nieuwe Natuur	1.507	1.507	0
8.1 (Inter)nationale samenwerking en best.positionering	2.119	2.895	-776
8.2 Bestuurszaken	82	0	82
8.3 Algemene dekkingsmiddelen	4.298	0	4.298
8.4 Onvoorzien en stelposten	2.240	0	2.240
8.5 Bedrijfsvoering	5.256	1.206	4.050
8.6 Reserves	0	0	0
Eindsaldo	27.061	14.218	12.843

x € 1.000

Toelichting op verschillen

De belangrijkste oorzaken (effect op rekeningssaldo > € 0,25 mln.) worden hieronder kort toegelicht. Voor een toelichting op de overige verschillen wordt verwezen naar de desbetreffende programmaonderdelen.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling: voordelig saldo € 1,4 mln.

Het voordelig saldo op het programmaonderdeel Ruimtelijke ontwikkeling wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de uitwerking van enkele projecten, programma's en pilots vanuit de opgaven niet heeft geleid tot een uitgave. Daarnaast zijn projecten, programma's en pilots binnen de verschillende opgaven van de omgevingsvisie FlevolandStraks jaargrens overschrijdend (lopen door in 2020).

2.2 Natuur en landschap: voordelig saldo € 0,4 mln.

Voor 2019 was voor de ontwikkeling van Poort Lelystad aan de rand van het Nationaal Park Nieuwland een deelbetaling van € 0,6 mln. begroot, maar dat is niet betaald omdat het project nog in voorbereiding is. De toegezegde middelen blijven beschikbaar in de Brede Bestemmingsreserve met het oormerk 'NP Nieuw Land' (€ 0,2 mln.). In de Zomernota 2019 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor proces- en onderzoekskosten Oostervaardersplassen. Deze middelen zijn onder andere besteed aan het literatuuronderzoek voor anticonceptie. De gereserveerde middelen voor het uitvoeren van maatregelen naar aanleiding van het onderzoek naar anticonceptie zijn niet uitgegeven.

4.1 Cultuur: voordelig saldo € 0,5 mln.

Het voordelig saldo op het programmaonderdeel Cultuur wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Subsidies bibliotheekwerk waarbij wordt gewerkt met een meerjarig 'fonds'. Een deel van het fonds (A) is bestemd voor de bibliotheken om zelf vernieuwing in hun dienstverlening door te voeren. Voor dit deel is € 0,2 mln. niet besteed en vloeit voort uit het overnemen van een advies van de adviescommissie met betrekking tot de fasering van de meerjarenaanvraag van de gezamenlijke bibliotheken.
- In de Zomernota 2019 € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor het maken van een documentaire over de Berging van de Short Stirling. De berging heeft vertraging opgelopen en de te maken documentaire als gevolg daarvan ook (€ 0,1 mln.).

5.1 Milieu: voordelig saldo € 0,3 mln.

Dit verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- In de begroting zijn middelen beschikbaar gesteld voor het onderzoek naar de levensduur van een lekdetectiesysteem. Door vertraging in het onderzoek zijn niet alle middelen besteed en is het onderzoek over het jaar heen getild (€ 0,1 mln.).
- In 2019 is de subsidieregeling 'Verbeteren van de geluidwering van woningen 2019-2023' vastgesteld. In 2019 is geen subsidie vanuit deze regeling verstrekt (€ 0,2 mln.).
- De opdracht van de provincie aan de ODNZKG is met ingang van 2019 op regiebasis aangeboden en afgerekend. Over 2019 zijn de werkelijk ingezette uren lager dan begroot (€ 0,1 mln.).

7.2 Midden Flevoland: nadelig saldo € 0,6 mln.

Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde van Flevokust Haven, gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen, eind 2019 lager is dan de boekwaarde (de totale investering) is een de voorziening duurzame waardevermindering verhoogd. Hierdoor zijn de lasten € 0,8 mln. hoger dan begroot.

8.1 (Inter)nationale samenwerking en best.positionering: nadelig saldo € 0,8 mln.

Jaarlijks wordt een storting aan de pensioenvoorziening (APPA) voor (oud-) gedeputeerden geraamd. In 2019 is een hogere storting nodig dan begroot.

8.3 Algemene dekkingsmiddelen: voordelig saldo € 4,3 mln.

Dit verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Vanuit de reserve doorgeschoven activiteiten is een bedrag van € 0,6 mln. niet ingezet. Conform vigerend beleid is dit bedrag onttrokken uit de reserve ten gunste van het rekeningssaldo.
- De opbrengsten uit het provinciefonds zijn € 2,5 mln. hoger dan begroot, hetgeen voornamelijk veroorzaakt wordt door bijstellingen van accessen en inwonersaantallen en nieuwe decentralisatieuitkeringen bij september- en decembercirculaire 2019.
- Hogere opbrengsten van € 1,2 mln. uit de opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) door mutaties in omvang en samenstelling van het wagenpark in 2019.

8.4 Onvoorzien en stelposten: voordelig saldo € 2,2 mln.

Op de stelpost voor onvoorzien uitgaven is één keer een beroep gedaan, het restant is niet nodig gebleken (€ 0,1 mln.). Daarnaast is het resterende bedrag in de stelpost Nieuw Beleid niet meer ingezet (€ 1,3 mln.). Tot slot is de in de Programmabegroting 2019 gereserveerde ruimte op de stelpost Onzekerheden Perspectiefnota uiteindelijk niet meer nodig gebleken (€ 0,8 mln.).

8.5 Bedrijfsvoering: voordelig saldo € 4,1 mln.

Het voordelig rekeningssaldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Niet (direct) ingevulde vacatures (€ 2,3 mln.).
- De stelpost Versterking organisatie is niet volledig ingezet (€ 0,1 mln.).
- Mutatie voorziening spaarverlof was een hogere storting ingeschat dan daadwerkelijk gerealiseerd (€ 0,2 mln.).
- De lasten voor drukwerk, repro, traffic management en postkamer zijn lager dan begroot (€ 0,2 mln.).
- Vertraging in de uitvoering van het project herhuisvesting/werkplekaanpassingen (€ 0,3 mln.).
- Lagere kosten voor traffic management door nieuwe aanbesteding en daaruit volgende opstartfase (€ 0,2 mln.).
- Een aantal IV-projecten, zoals het vernieuwen van de CRM en de aanbesteding van het Cloud Datacenter is gestart in 2019 en kent een doorloop in 2020 (€ 0,4 mln.).
- Een aantal projecten van de Meerjaren aanpak bedrijfsvoering kent een afronding in 2020 (€ 0,5 mln.).
- Hogere bijdragen derden aan salarissen. Het verschil wordt veroorzaakt door enerzijds lagere inkomsten VAT (€ 0,4 mln.) en anderzijds hogere baten externe detacheringen (€ 0,2 mln.). In 2019 is de zogenaamde VAT-methodiek gewijzigd. Op grond van deze wijziging is het aantal fte's dat drukte op het zogenaamde VAT-krediet (salariskosten ten laste van projecten) teruggebracht van 13 naar 9 fte's. Omdat minder fte's op projecten drukten dan aanvankelijk voorzien was, is de bijdrage Infra eveneens lager geworden.

Voor een nadere toelichting op de bedrijfsvoeringsactiviteiten wordt verwezen naar onderdeel

II Programmaverantwoording, paragraaf 8.5 Bedrijfsvoering.

1.3 Financiële kengetallen

Onderstaand zijn de op grond van het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en van een nadere duiding voorzien. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.3: Financiële kengetallen BBV

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Rekening 2019
Netto schuldquote	-70	-14	-63
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-87	-29	-78
Solvabiliteitsratio	71	81	77
Grondexploitatie	0	0	0
Structurele exploitatieruimte	3	5	8
Opcenten	98	98	98

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen.

Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt 63% negatief in 2019. Doordat de provincie geen netto schuld heeft (vorderingen zijn hoger dan schulden), is het percentage negatief. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 78% negatief. Het percentage is licht gedaald ten opzichte van 2018, voornamelijk door een afname van het rekening-courant saldo bij het Rijk (schatkistbankieren), doordat de investeringen hoger zijn dan voorgaand jaar.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor Flevoland is het solvabiliteitspercentage licht toegenomen naar 77%. De oorzaak van deze toename ligt met name in een afname van de vlottende schulden, terwijl het eigen vermogen is toegenomen. De afname van de vlottende schulden wordt veroorzaakt door vooruit ontvangen doeluitkeringen waarvan besteding in 2019 heeft plaatsgevonden (m.n. aansluiting A6) en de lagere crediteurschuld door een aantal hoge facturen dat eind 2018 was ontvangen.

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (8%) blijkt dat de structurele baten in 2019 licht hoger waren dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening

2.1 Detaillering baten en lasten per programma

Onderstaande tabellen geven per programma de lasten, baten en saldi voor het jaar 2019 weer. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan.

Tabel 2.1: Lasten per programma

Lasten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	3.817	4.365	4.972	3.341	1.631
2 Landelijk gebied en natuur	12.978	11.388	13.531	9.100	4.431
3 Economie	8.863	4.389	6.537	4.423	2.114
4 Cultuur, samenleving en sport	8.260	6.928	7.690	7.162	528
5 Energie, milieu en klimaat	8.442	7.445	10.957	10.009	948
6 Mobiliteit	63.801	70.084	63.805	64.421	-616
7 Gebiedsontwikkeling	23.971	14.000	17.239	14.571	2.668
8 Kwaliteit openbaar bestuur	56.426	70.506	69.450	58.813	10.637
Lasten	186.558	189.106	194.181	171.839	22.342
Stortingen in reserves	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
Lasten inclusief toevoegingen reserves	233.171	280.465	298.188	257.009	41.179

x € 1.000

Tabel 2.2: Baten per programma

Baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-530	-492	-518	-565	48
2 Landelijk gebied en natuur	-50	-50	-91	-44	-47
3 Economie	-9	0	0	0	0
4 Cultuur, samenleving en sport	-150	0	0	0	0
5 Energie, milieu en klimaat	-811	-559	-973	-729	-245
6 Mobiliteit	-10.111	-8.713	-8.828	-9.454	626
7 Gebiedsontwikkeling	-5.374	-2.037	-2.129	-3.110	981
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-167.151	-169.661	-173.879	-177.238	3.360
Baten	-184.186	-181.512	-186.418	-191.141	4.722
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-241.876	-280.465	-298.188	-269.853	-28.335

x € 1.000

Tabel 2.3: Saldo van baten en lasten per programma

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Verschil
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	3.287	3.873	4.454	2.776	1.678
2 Landelijk gebied en natuur	12.928	11.338	13.440	9.056	4.384
3 Economie	8.854	4.389	6.537	4.423	2.114

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
4 Cultuur, samenleving en sport	8.110	6.928	7.690	7.162	528
5 Energie, milieu en klimaat	7.631	6.885	9.984	9.281	703
6 Mobiliteit	53.690	61.372	54.977	54.967	10
7 Gebiedsontwikkeling	18.597	11.964	15.110	11.461	3.649
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-110.726	-99.156	-104.429	-118.425	13.997
Saldo lasten en baten	2.373	7.593	7.763	-19.301	27.064
Stortingen in reserves	46.614	91.360	104.007	85.170	18.836
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-98.953	-111.769	-78.712	-33.057
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	-12.843	12.843

x € 1.000

2.2 Specificatie diverse baten en lasten

A. Algemene dekkingsmiddelen

Conform de voorschriften van het BBV volgt hieronder een specificatie van de algemene dekkingsmiddelen.

Tabel 2.4: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
a. Provinciefonds	-87.863	-91.300	-103.357	-105.852	2.495
b. Opcenten MRB	-73.519	-73.700	-64.955	-66.121	1.166
c. Dividend	-372	-329	-693	-712	19
d. Rente	-296	-141	-141	-141	0
e. Vrijval voorziening	-433	0	0	0	0
Totaal	-162.483	-165.470	-169.146	-172.826	3.680

x € 1.000

Tabel 2.5: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: dividend

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Dividend Afvalzorg Holding NV	-125	-125	-425	-425	0
Dividend BNG	-190	-150	-214	-214	0
Dividend Aliander	-42	-37	-37	-69	32
Dividend Vitens	-14	-12	-12	-4	-8
Dividend Publiek Belang BV	0	-3	-3	0	-3
Dividend Attero	0	-2	-2	0	-2
Afwikkelingsverschillen	-1	0	0	0	0
Totaal dividend	-373	-328	-692	-712	20

x € 1.000

Tabel 2.6: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: rente

	Rekening 2018	Begroting 2019 ontwerp	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019	Vershil
Rente provincie	-151	-126	-126	-126	0
Overige rentebaten	-145	-15	-15	-15	
Totaal	-296	-141	-141	-141	0

x € 1.000

Voor een analyse van de verschillen tussen begroting na wijziging en de rekening 2019 wordt verwezen naar de toelichting op de middelen in onderdeel II Programmaverantwoording bij programmaonderdeel 8.3 Algemene dekkingsmiddelen.

B. Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 8.5 Bedrijfsvoering. Overhead betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden moet worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor de overhead zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 2.7: Specificatie kosten van personele- en materiële overhead

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019
Totaal personeel en organisatie (8.5.1)	33.424	42.197	38.577
Af: direct personeel	-18.597	-21.164	-20.967
Saldo personeel en organisatie indirect	14.827	21.033	17.610
Financiën (product 8.5.2)	124	86	48
Communicatie (product 8.5.3)	51	104	45
Bestuurlijk-juridische zaken (product 8.5.4)	226	221	53
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 8.5.5)	3.692	4.697	4.285
Informatievoorziening (product 8.5.6)	5.080	6.477	5.516
Totale kosten overhead	24.000	32.618	27.557

x € 1.000

De overhead is in bovenstaand overzicht gesaldeerd weergegeven. De lasten en baten overhead zijn afzonderlijk gepresenteerd in de jaarrekening onder de taakvelden (bijlage 2 van de Jaarrekening). Uit de verhouding tussen ingezet personeel op directe taken en op (indirecte) ondersteunende taken, volgens de definities van het BBV, is de verhouding voor personele overhead berekend (tabel 2.8). De afwijking ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderbesteding op een aantal bedrijfsvoeringsbudgetten (zie programmaonderdeel 8.5).

Tabel 2.8: Specificatie verhouding direct personeel vs. indirect personeel

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2019
Personele lasten indirect ondersteunend personeel	13.463	15.321	15.518
Personele lasten direct personeel	18.597	21.164	20.967
Personele overhead in %	42%	42%	43%

x € 1.000

C. Heffing vennootschapsbelasting

Voor zover de provincie ondernemersactiviteiten verricht is de provincie Vennootschapsbelastingplichtig. Dit betreft voornamelijk enkel de activiteiten in de verbonden partij Airport Garden City C.V. Op basis van de concept aangifte is er in de jaren 2016 en 2017 per saldo geen fiscale winst gerealiseerd en is er dan ook geen sprake van heffing voor de vennootschapsbelasting. Over de jaren 2016 en 2017 zijn nog geen definitieve aanslagen opgelegd door de Belastingdienst. Zodra deze zijn opgelegd zullen de aangiften 2018 en 2019 worden ingediend.

D. Incidentele lasten en baten

Op basis van de voorschriften van het BBV is hieronder een tabel opgenomen waarin per programma de incidentele en structurele baten en lasten zijn weergegeven. Op basis van deze gegevens, welke in bijlage 3 verder worden gespecificeerd, kan worden geconcludeerd dat er in 2019 sprake is van een materieel structureel evenwicht, aangezien de totale structurele baten hoger liggen dan de totale structurele lasten. Het kengetal structurele exploitatieruimte, welke is opgenomen onder 1.3 Financiële kengetallen, is gebaseerd op onderstaande verdeling van baten en lasten.

Tabel 2.10: Incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel 2019	Structureel 2019	Totaal 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	1.705	1.636	3.341
2 Landelijk gebied en natuur	1.359	7.741	9.100
3 Economie	183	4.240	4.423
4 Cultuur, samenleving en sport	220	6.942	7.162
5 Energie, milieu en klimaat	2.474	7.536	10.009
6 Mobiliteit	1.086	63.335	64.421
7 Gebiedsontwikkeling	1.768	12.802	14.571
8 Kwaliteit openbaar bestuur	2.354	56.459	58.813
Totaal lasten	11.148	160.691	171.839
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	0	-565	-565
2 Landelijk gebied en natuur	-41	-3	-44
3 Economie	0	0	0
4 Cultuur, samenleving en sport	0	0	0
5 Energie, milieu en klimaat	-103	-626	-729
6 Mobiliteit	168	-9.621	-9.454
7 Gebiedsontwikkeling	-1.841	-1.269	-3.110
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-121	-177.118	-177.238
Totaal baten	-1.938	-189.203	-191.141
Totaal saldo van lasten en baten	9.210	-28.512	-19.301
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-6.631	13.089	6.458
Geraamd resultaat	2.579	-15.423	-12.843

x € 1.000

E. EMU-Saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor het jaar 2019 totaal 0,4% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2019 is deze EMU-tekortruimte niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2019 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 2.11: Bijdrage aan EMU-saldo in 2019

	Rekening 2018	Begroting 2019 boekwerk*	Rekening 2019	Begroting 2020
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	-2.373	-7.593	19.301	-10.884
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	12.319	5.675	5.086	6.644
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	12.573	11.868	13.099	11.494
- investeringen vaste activa	-30.749	-67.929	-39.815	-73.131
+ bijdragen van derden in investeringen	7.968	12.541	7.986	15.318
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-8.152	-18.625	-17.145	-9.547
Bijdrage aan EMU saldo (- =tekortverhogend)	-8.415	-64.064	-11.489	-60.106

*de berekening van het EMU saldo wordt tussentijds niet
bijgesteld

x € 1.000

Het EMU saldo is € 11,5 mln. negatief en daarmee minder negatief dan in de ontwerpbegroting 2019 werd voorzien. In 2019 hebben diverse begrotingswijzigingen plaatsgevonden die op het EMU-saldo van invloed zijn geweest.

Het grootste verschil (ten opzichte van de ontwerpbegroting 2019) zit in de gerealiseerde investeringen in vaste activa. De gerealiseerde investeringen in infrastructuur en gebiedsontwikkeling zijn lager dan initieel begroot, voornamelijk als gevolg van een aangepaste fasering van een aantal grote projecten. Daarnaast is voor Flevokust Haven een voorziening duurzame waardevermindering getroffen van € 8,4 mln. Voor een nadere toelichting op deze projecten wordt verwezen naar programma 6 en 7 in onderdeel II Programmaverantwoording.

F. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen en taakveldenoverzicht

Op grond van de voorschriften van het BBV bestaat de jaarrekening tevens uit de volgende bijlagen:

- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage).

Deze bijlagen zijn opgenomen als respectievelijk bijlage 2 en 4.

2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Binnen deze wet wordt de bezoldiging van topfunctionarissen genormeerd. De wet geeft specifiek aan wie bij het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen als topfunctionaris wordt aangemerkt en onder de WNT valt. Voor provincie Flevoland zijn dit de secretaris en de griffier. Politieke ambtsdragers vallen niet onder deze wet. De salarissen van andere functionarissen van de provincie moeten ook openbaar gemaakt worden, indien zij de norm overschrijden.

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de provincie Flevoland van toepassing zijnde regelgeving in 2019:

- Wet normering topinkomens;
- Uitvoeringsbesluit WNT;
- Uitvoeringsregeling WNT;

- Controleprotocol WNT 2019;
- Beleidsregels WNT 2019.

Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor de provincie Flevoland is € 194.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

*Er is geen sprake van onverschuldigde betalingen aan topfunctionarissen. De overschrijdingen worden veroorzaakt door uitbetalingen van eerder opgebouwde rechten. De heer van der Wal heeft aan het einde van zijn dienstverband zijn resterend verlof, welk recht opgebouwd was in 2019 en de 3 voorliggende jaren, laten uitkeren. Dit deel van de bezoldiging kan conform de Wet Normering Topinkomens worden toegerekend aan het boekjaar waarin het recht ontstaan is. Zowel in het jaar 2019 als in een van de voorliggende jaren waaraan dit deel van de bezoldiging wordt toegerekend, wordt de WNT-norm niet overschreden.

Mevrouw Overmars heeft haar IKB (Individueel Keuze Budget; hieronder valt onder meer wat voorheen vakantiegeld en eindejaarsuitkering heette) voor een groot deel uit laten keren in de periode waarin zij plaatsvervangend provinciesecretaris was, terwijl de opbouw van het IKB gedurende het boekjaar 2019 vrijwel gelijk verdeeld over de maanden heeft plaatsgevonden. Dit deel van de bezoldiging kan dan ook voor het grootste deel worden toegerekend aan de periode waarin zij nog geen topfunctionaris was. Gecorrigeerd voor deze administratieve verwerking, heeft geen overschrijding van het wettelijk bezoldigingsmaximum plaatsgevonden.

Tabel 2.12: Topfunctionarissen Provincie Flevoland

	T. van der Wal	M. Overmars	A. Kost
Functiegegevens	Provinciesecretaris	Plaatsvervangend Provinciesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 4/11	5/11 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging 2019			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	160.663	37.994	99.050
Beloningen betaalbaar op termijn	17.355	3.139	16.611
<i>Subtotaal bezoldiging</i>	<i>178.018</i>	<i>41.133</i>	<i>115.661</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	163.704	30.296	194.000
-/- onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0
Totaal bezoldiging 2019	178.018	41.133	115.661
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.*	n.v.t.*	n.v.t.
Gegevens 2018			
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	n.v.t.	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2018 in fte	1,0	n.v.t.	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen 2018	148.148	n.v.t.	96.582
Beloningen betaalbaar op termijn	19.416	n.v.t.	16.563
Totaal bezoldiging 2018	167.564	n.v.t.	113.145

Toeziethoudende topfunctionarissen

De provincie kent geen toezichhoudend orgaan zoals bedoeld in de WNT. Deze categorie is derhalve niet van toepassing.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Er hebben in 2019 geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen plaatsgevonden.

Bezoldiging of ontsluitkering niet-topfunctionarissen

In 2019 zijn er geen ontsluitkeringen aan niet-topfunctionarissen gedaan. Daarnaast waren er in 2019 geen niet-topfunctionarissen waarvan de bezoldigingsgegevens op grond van de WNT gepubliceerd zouden moeten worden.

3 Balans (incl. toelichting)

Tabel 3.1: Balans

Activa	2019 31 dec.	2018 31 dec.	Passiva	2019 31 dec.	2018 31 dec.
<u>Immateriële vaste activa</u>	0	0			
			<u>Eigen vermogen</u>		
<u>Materiële vaste activa</u>			- Algemene reserve	20.444	21.422
- Investerings met economisch nut	28.598	24.606	- Bestemmingsreserves	225.340	209.200
- Investerings met maatschappelijk nut	113.530	90.778	- Gerealiseerd resultaat	12.843	8.704
Totaal materiële vaste activa	142.128	115.384	Totaal eigen vermogen	258.627	239.326
			<u>Vreemd vermogen</u>		
<u>Financiële vaste activa</u>			Voorzieningen	33.105	37.151
Kapitaalverstrekkingen aan:					
- Deelnemingen	1.427	1.166			
- Gemeenschappelijke regelingen	0	0			
- Overige verbonden partijen	1.000	1.000			
Leningen aan:					
- Openbare lichamen (art. 1a wet Fido)	17.300	20.600			
- Deelnemingen	0	0			
- Overige verbonden partijen	9.003	8.728			
Overige langlopende leningen	377	377			
Totaal financiële vaste activa	29.107	31.871			
Totaal vaste activa	171.235	147.255	Totaal vaste passiva	291.732	276.477
<u>Uitzettingen looptijd < 1 jaar</u>			<u>Netto-vlottende schulden looptijd < 1 jaar</u>		
- Vorderingen op openbare lichamen	26.701	21.365	- Overige schulden	18.385	26.870
- Verstrekte kasgeldleningen	0	0			
- Rekening-courant verhouding Rijk	131.362	160.371	<u>Overlopende passiva</u>		
- Overige vorderingen	650	1.710	- Transitorische verplichtingen	7.351	10.684
Totaal uitzettingen	158.713	183.446	- Vooruit ontvangen doeluitkeringen	17.487	20.685
			- Overige vooruit ontvangen bedragen	718	524
<u>Liquide middelen (kas- en banksaldi)</u>	2.102	1.567	Totaal overlopende passiva	25.556	31.893
<u>Overlopende activa</u>					
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	3.623	2.972			
Totaal vlottende activa	164.438	187.985	Totaal vlottende passiva	43.941	58.763
Totaal activa	335.673	335.240	Totaal passiva	335.673	335.240
			Gewaarborgde geldleningen	534	642

x € 1.000

3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De balans biedt inzicht in de vermogenspositie van de provincie. In de volgende paragrafen is de toelichting op de balans opgenomen.

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De waarderingsgrondslagen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De algemene grondslag voor de waardering van activa, alsmede voor de resultaatbepaling, is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Tenzij bij het desbetreffende balansonderdeel anders is vermeld, worden de passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Toerekening subsidielasten

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte boekjaar- en exploitatiesubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend waarop de subsidiebeschikking betrekking heeft, tenzij de subsidieontvanger een afwijkend boekjaar kent en de in de subsidiebeschikking genoemde periode het boekjaar van de provincie overstijgt. In dat geval wordt de subsidielast naar rato over de verschillende boekjaren verdeeld.

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte projectsubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend in die mate dat de bestedingen en/of relevante balansmutaties in investeringen samenhangend met de in de subsidiebeschikking opgenomen door de subsidieontvanger in de projectperiode te realiseren subsidiabele prestaties in het boekjaar zijn gerealiseerd. Toerekening is hierbij vooral gebaseerd op het vooraf bij de aanvraag verkregen bestedingsritme, dat gebaseerd is op de door de subsidieontvanger opgestelde (meerjaren)begroting, tenzij er (bijvoorbeeld tussentijds op basis van monitoringactiviteiten) redenen zijn om daar van af te moeten wijken.

Verbonden partijen

Organisaties die volgens de definitie van het BBV kwalificeren als verbonden partij zijn opgenomen en toegelicht in paragraaf 6 Verbonden partijen. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV worden deze verbonden partijen niet geconsolideerd in de jaarrekening van de provincie.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden: deze worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de gestelde voorwaarde moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa met economisch nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, vermeerderd met bijkomende kosten en verminderd met bijdragen van derden en cumulatieve afschrijvingen. De activa worden lineair afgeschreven. Met ingang van 2017 vinden er geen annuïtaire afschrijvingen meer plaats.

Na afstoting van materiële vaste activa worden boekwinsten of verliezen ten gunste of ten laste van de exploitatie als incidentele baten of lasten verantwoord. Investerings < € 50.000 worden niet geactiveerd.

Tabel 3.2: Materiële vaste activa

	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	n.v.t.
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	40
Gebouwen (inclusief kleine aanpassingen in de resterende looptijd)	30
Grote motorvoertuigen	30
Technische installaties bedrijfsgebouwen, overige motorvoertuigen	15
Kantoormeubilair, veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen	10
Kantoorapparatuur, telefooninstallatie, automatiseringsapparatuur en - programmatuur, telecombekabeling, motorvoertuigen	5
Servers	3

Binnen de provincie Flevoland zijn geen investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Deze categorie is dan ook niet opgenomen in de balans.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen voornamelijk infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals aanleg en reconstructie van wegen, vaarwegen, bruggen, viaducten, groen en kunstwerken. Deze worden vermeerderd met bijkomende kosten en onder aftrek van bijdragen van derden geactiveerd. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd. Deze activa worden eveneens lineair afgeschreven. Als gevolg van het in 2017 gewijzigde BBV worden bijdragen uit bestemmingsreserves met ingang van 2017 niet meer op het actief in mindering gebracht maar gestort in de reserve Dekking afschrijvingslasten, zodat daaruit de (hogere) afschrijvingslasten gedekt kunnen worden.

Tabel 3.3: Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

	Afschrijvingstermijn in jaren
Verhardingen en kunstwerken	40
Overige investeringen in de openbare ruimte	20

De resterende gronden die in het verleden zijn aangekocht voor het voormalig OostvaardersWold worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met eventuele bijdragen van derden en verminderd met een voorziening voor waardevermindering. Omdat onzekerheid bestond over de terugverdienmogelijkheid van de huidige boekwaarde bij toekomstige inzet of verkoop van de gronden is bij de jaarrekening 2012 een voorziening getroffen, welke per 31 december 2019 met de verkoop van de laatste gronden in 2019 is komen te vervallen. De voorziening is geheel in mindering gebracht op de boekwaarde van de gronden, het restant van de boekwaarde van de gronden is ten laste van het resultaat gebracht. De grondposities zijn ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur'.

Financiële vaste activa

Binnen de financiële vaste activa zijn de volgende categorieën te onderscheiden:

- Deelnemingen (participaties in het aandelenkapitaal van vennootschappen): deze zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Tot dusver is een afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt boven de verkrijgingsprijs. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
- Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en verstrekte langlopende leningen: deze zijn opgenomen tegen de nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van de geschatte inningskansen per individuele vordering (statische methode).

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste passiva (reserves en voorzieningen)

De reserves en voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Uitzondering hierop is de pensioenvoorziening voor (oud) gedeputeerden (APPA); deze is berekend op basis van recente actuariële grondslagen zoals toegelicht in bijlage 1 Toelichting reserves en voorzieningen. Aan de voorzieningen wordt geen rente toegevoegd.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling om het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen (tegen nominale waarde).

3.2 Toelichting op de balans (activa)

3.2.1 Materiële vaste activa

Tabel 3.4: Onderdelen materiële vaste activa

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Investerings met economisch nut	28.598	24.606
Investerings met maatschappelijk nut*	113.530	90.778
Totaal	142.128	115.384

*Boekwaarde beginbalans investeringen met maatschappelijk nut € 0,6 mln. te hoog.

x € 1.000

In het boekjaar 2018 is een bedrag van € 0,6 mln. op een verkeerd activum geboekt. Bij een boeking op het juiste activum (Halve aansluiting A6) was dit bedrag in 2018 gedekt door de hiervoor ontvangen doeluitkering van het Rijk. Door de foutieve boeking geeft de balans per 1 januari niet de juiste stand weer. In het boekjaar 2019 is dit gecorrigeerd, waardoor de balans per ultimo van dit jaar de juiste stand weergeeft.

Het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut is in onderstaande tabel uiteengezet.

Tabel 3.5: Boekwaarde investeringen met een economisch nut en met maatschappelijk nut

	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeer- deringen	Vermin- der- ingen	Bij- dragen derde n	Af- schrij- ving 2019	Boekwaard e per 31 december 2019
1. Investerings met economisch nut						
Bedrijfsgebouwen:						
a. provinciehuis	9.149	0	0	0	-656	8.493
b. Innovatiepaviljoen Floriade	42	511	0	0	0	553
c. Nieuwland Erfgoedcentrum	2.756	0	0	0	-95	2.661
d. steunpunten	892	4	0	0	-39	857
Machines, apparaten en installaties	4.141	5.708	0	0	-1.222	8.627
Grond-, weg- en waterbouw:						
a. gronden en terreinen*	15.078	783	0	0	-377	15.484
voorziening gronden en terreinen	-7.626	-803	0	0	191	-8.238
b. onderhanden werk	0	0	0	0	0	0
Overige materiële vaste activa	174	0	0	0	-13	161

	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Bijdragen derde n	Afschrijving 2019	Boekwaarde per 31 december 2019
Totaal investeringen met economisch nut	24.606	6.203	0	0	-2.211	28.598
2. Investeringen met maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:						
a. verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	85.257	27.249	0	-7.934	-2.345	102.227
b. kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	3.876	4.824	0	-52	-58	8.590
c. openbare verlichting	531	5	0	0	-122	414
d. gronden en terreinen*	2.216	1.535	-1.452	0	0	2.299
voorziening gronden en terreinen*	-1.102	0	1.102	0	0	0
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	90.778	33.613	-350	-7.986	-2.525	113.530
Totaal materiële vaste activa	115.384	39.816	-350	-7.986	-4.736	142.128

*In de materiële vast activa zijn onder de gronden en terreinen ook de in erfpacht uitgegeven gronden (circa 41,28 hectare met een boekwaarde van € 0,1 mln.) opgenomen. x € 1.000

Materiële vaste activa welke in erfpacht zijn uitgegeven

In de materiële vaste activa is een beperkt aantal gronden opgenomen welke in erfpacht zijn uitgegeven. Dit betreft voornamelijk grond langs provinciale wegen die in erfpacht zijn uitgegeven aan pompstationhouders en ondergrond van de gesloten stortplaats Friese Pad. Dit betreft in totaal circa 41,28 hectare grond met een totale boekwaarde van circa € 0,1 mln. Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. De totale erfpachtopbrengst van deze grond bedraagt jaarlijks circa € 0,05 mln.

Verminderingen 2019

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit diende op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) lager is dan de boekwaarde van de investering is er een voorziening voor de duurzame waardevermindering opgenomen. Conform de verslaggevingsvoorschriften is deze voorziening gesaldeerd met de boekwaarde van de activa. Omdat er in 2019 nog investeringen zijn geweest is de voorziening met € 0,8 mln. verhoogd. De netto boekwaarde van Flevokust Haven per 31 december 2019 is daardoor gelijk aan de getaxeerde marktwaarde van € 7,2 mln.

Gronden en terreinen

In 2019 zijn de resterende gronden die in het verleden zijn aangekocht voor het voormalig Oostvaarderswold verkocht. De opgenomen voorziening (€ 1,1 mln.) voor de gronden is afgeboekt op de boekwaarde, het restant van de boekwaarde is ten laste van het product 7.4 gebracht en onttrokken aan de reserve Nieuwe Natuur.

Afschrijvingen 2019

De afschrijvingen over 2019 bedragen circa € 4,7 mln. Verder hebben er, naast de bij de verminderingen genoemde projecten, in 2019 geen andere afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

Tabel 3.6: Geactiveerde investeringsuitgaven 2019

	Vermeerderingen 2019	Bijdragen derden 2019	Netto investerings
Bedrijfsgebouwen			
Werkplaats Floriade	511	0	511
Totaal bedrijfsgebouwen	511	0	511
Infrastructuur en mobiliteit			
Roggebotsluis/Hanzeweg	2.842	0	2.842
Hogering	1.309	-933	376
Luchthaven ontsluitingsweg	836	-504	332
Waterlandseweg	1.251	0	1.251
Gooiseweg	3.091	0	3.091
Aansluiting A6	3.936	-3.936	0
Zuidwesterring	1.649	0	1.649
Ganzeweg	890	0	890
Grote trap	1.013	0	1.013
Vogelweg	1.331	-803	528
Aansluiting A6 A27	400	-985	-585
Hanzeweg	404	-61	343
Muntweg Kuinderweg	710	-140	570
Oldebroekerweg	725	-143	582
Vogelweg Lelystad	898	-124	774
Slingerweg	461	-6	455
Hogevaart	1.953	0	1.953
Bruggen en sluisen	4.824	-52	4.772
Totaal infrastructuur en mobiliteit	28.523	-7.687	20.836
Bedrijfsvoering			
Interne verbouwing provinciehuis	2.824	0	2.824
Automatisering (o.a. aanschaf hardware en software)	2.718	0	2.718
Totaal bedrijfsvoering	5.542	0	5.542
Overige	5.240	-299	4.940
Totaal	39.816	-7.986	31.830

x € 1.000

3.2.2 Financiële vaste activa

In onderstaande tabel is het verloop van de financiële vaste activa in het jaar 2019 weergegeven.

Tabel 3.7: Verloop financiële vaste activa in 2019

	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde per 31 december 2019
Kapitaalverstrekkingen aan:				
- deelnemingen (a)	1.166	261	0	1.427
- overige verbonden partijen (b)	1.000	0	0	1.000
Leningen aan:				
- openbare lichamen - art. 1a Wet Fido (c)	20.600	0	-3.300	17.300
- deelnemingen	0	0	0	0
- overige verbonden partijen (d)	8.895	1.000	-200	9.695
- voorziening Oninbare leningen (d)	-167	0	-525	-692
Overige langlopende leningen (e)	377	0	0	377
Totaal financiële vaste activa	31.871	1.261	-4.025	29.107

x € 1.000

In onderstaande tabellen worden de diverse posten gespecificeerd.

Tabel 3.8: Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

a. Deelnemingen (aandelen)	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2019
Alliander	201	0	0	201
Vitens N.V.	250	0	0	250
BV Afvalzorg Deponie	4	0	0	4
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	114	0	0	114
OMALA N.V.	25	0	0	25
N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	572	0	0	572
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	0	0	0	0
Sport Service Flevoland BV	0	161	0	161
Visit Flevoland BV	0	100	0	100
Totaal deelnemingen	1.166	261	0	1.427

x € 1.000

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Tegen een verkrijgingsprijs van € 1 (-zeer lage- registratiewaarde in duizendtallen is afgerond € 0) heeft de provincie in 2018 een aandeel in het TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. verkregen dat zij per ultimo 2019 nog bezit. Zij is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit.

Sport Service Flevoland BV

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting van € 0,2 mln. heeft in 2019 in twee tranches plaatsgevonden.

Visit Flevoland BV

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Visit Flevoland BV. De kapitaalstorting van € 100.000 heeft in 2019 plaatsgevonden.

Tabel 3.9: Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen

b. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2019
Airport Garden City C.V.	1.000	0	0	1.000
Totaal deelnemingen	1.000	0	0	1.000

x € 1.000

Tabel 3.10: Leningen aan openbare lichamen

c. Openbare lichamen	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2019
Lening u/g Gemeente Gorinchem	4.000	0	-1.000	3.000
Lening u/g Gemeente Heemskerk	4.900	0	-700	4.200
Lening u/g Gemeente Veenendaal	7.700	0	-1.100	6.600
Lening u/g Gemeente Meierijstad	4.000	0	-500	3.500
Totaal leningen openbare lichamen	20.600	0	-3.300	17.300

x € 1.000

Er zijn in 2019 geen nieuwe leningen verstrekt aan openbare lichamen. Voor de bestaande leningen hebben de aflossingen conform het reguliere aflossingsschema plaatsgevonden.

Tabel 3.11: Leningen aan overige verbonden partijen

d. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2019
Airport Garden City C.V.	1.400	0	-200	1.200
DE-on	7.495	1.000	0	8.495
Voorziening oninbare leningen	-167	0	-525	-692
Totaal leningen aan overige verbonden partijen	8.728	1.000	-725	9.003

x € 1.000

In 2019 is er een aanvullende lening van 1,0 mln. verstrekt aan DE-on. Airport Garden City C.V. (100% dochter van deelneming OMALA N.V.) heeft een lening afgelost van € 0,2 mln. De totaal uitstaande hoofdsom past binnen de met Airport Garden City C.V. gemaakte financieringsafspraken (maximale kredietfaciliteit van € 9,5 mln.). Uit voorzichtigheid is een deel van de lening DE-on voorzien voor een bedrag van € 0,7 mln. De toename van de voorziening wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de gedeeltelijke afboeking van een openstaande lening inclusief de openstaande rente van ca. € 0,5 mln.

Tabel 3.12: Overige langlopende geldleningen

e. Overige langlopende leningen	Boekwaarde per 1 januari 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2019
Lening Kredietbank Nederland MKB	377	0	0	377
Totaal	377	0	0	377

x € 1.000

Op 20 mei 2014 hebben Provinciale Staten besloten maximaal € 2 mln. beschikbaar te stellen aan de Stichting Kredietbank Nederland ten behoeve van het MKB Doorstartfonds Flevoland. Hiervan is € 0,4 mln. daadwerkelijk verstrekt. De overeenkomst kent een looptijd van tien jaar, maar met ingang van 1 juli 2019 mogen er geen nieuwe leningen meer worden verstrekt. In 2020 wordt aan PS voorgesteld om de regeling in aangepaste vorm voort te zetten.

3.2.3 Vlottende activa

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 3.13: Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Vorderingen op openbare lichamen	26.701	21.365
Verstreckte kasgeldleningen	0	0
Rekening-courant verhouding Rijk	131.362	160.371
Overige vorderingen	698	1.780
Af: voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen	-48	-70
Totaal	158.713	183.446

x € 1.000

Vorderingen op openbare lichamen

Deze balanspost bestaat grotendeels uit de nog te ontvangen omzetbelasting uit het btw-compensatiefonds over 2019 (€ 18,9 mln.) en de nog te ontvangen opcenten motorrijtuigenbelastingen van december (€ 5,2 mln.) Daarnaast zijn hieronder ook verantwoord de nog te ontvangen bedragen van medeoverheden, bijvoorbeeld gemeentelijke cofinanciering of terugvordering van teveel betaalde subsidies.

Rekening-courant verhouding met het Rijk

Door de invoering van het schatkistbankieren is de provincie verplicht haar overtollige liquide middelen bij het Rijk aan te houden. De daling van de rekening-courant verhouding met het Rijk van circa € 29 mln. wordt met

name veroorzaakt door hogere investeringen. Ook hebben er aflossingen plaatsgevonden op de leningen die aan gemeenten zijn verstrekt (conform regulier aflossingsschema).

Overige vorderingen

Onder deze post zijn onder andere de schadevorderingen opgenomen.

Voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen

Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening van ca. € 0,05 mln. opgenomen die in mindering gebracht wordt op de overige vorderingen. Deze voorziening heeft geheel betrekking op nog openstaande vorderingen betreffende uitstaande schades.

3.2.4 Liquide middelen

Tabel 3.14: Specificatie van de liquide middelen

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Voorraad VVV bonnen	0	1
Banksaldi	2.102	1.566
Totaal	2.102	1.567

x € 1.000

De liquide middelen zijn geheel vrij beschikbaar.

Met tabel 3.15 wordt inzicht gegeven in de mate van benutting van het drempelbedrag dat in het kader van het verplicht schatkistbankieren voor openbare lichamen is geïntroduceerd. Hieruit blijkt dat wij in 2019 het drempelbedrag niet hebben overschreden.

Tabel 3.15: Benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2019

		2019			
1	Drempelbedrag	2.103			
		1 ^e kwartaal	2 ^{de} kwartaal	3 ^{de} kwartaal	4 ^{de} kwartaal
2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	795	979	920	897
3a = 1 > 2	Ruimte onder het drempelbedrag	1.308	1.124	1.184	1.207
3b = 2 > 1	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

x € 1.000

3.2.5 Overlopende activa

Tabel 3.16: Specificatie overlopende activa

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Waarborgsommen	8	8
Vooruitbetaalde kosten	1.110	366
Nog te ontvangen baten	2.505	2.598
Totaal	3.623	2.972

x € 1.000

De overlopende activa hebben betrekking op reeds in 2019 vooruitbetaalde kosten voor het boekjaar 2020, en nog in 2020 te ontvangen baten die betrekking hebben op het boekjaar 2019.

Vooruitbetaalde kosten

Onder de vooruitbetaalde kosten is een factuur opgenomen van ca. € 0,9 mln. voor in 2020 te verrichten werkzaamheden inzake milieuhandhaving.

Nog te ontvangen baten

Onder deze post is een vordering opgenomen op de gemeente Rotterdam van ca. € 0,9 mln. dit in het kader van kosten die gemaakt zijn voor het project Samenwerking Kansen voor West 2014-2020.

Daarnaast is er sprake van een vordering op Rijkswaterstaat van ca. € 1,0 mln. voor het project 'Gemeenschappelijke aanpassingen aan drie kruispunten op de A6, A27'.

3.3 Toelichting op de balans (passiva)

3.3.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de Algemene reserve en de bestemmingsreserves. De Algemene reserve is vrij te besteden en dient ter dekking van algemene risico's. De bestemmingsreserves bestaan uit middelen die gealloceerd zijn aan specifieke bestemmingen. De kaders zijn opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2020-2023. In tabel 3.17 is de opbouw van en de ontwikkeling in het eigen vermogen opgenomen (exclusief rekeningresultaat 2019).

Tabel 3.17: Opbouw en ontwikkeling in eigen vermogen

	Eind-saldo 2018	Resul- taat 2018	Begin- saldo 2019	Bij 2019	Af 2019	Eind- saldo 2019
A001 Algemene reserve	21.422	857	22.279	421	-2.257	20.444
Algemene reserve	21.422	857	22.279	421	-2.257	20.444
B003 Personeel	2.462	0	2.462	2.108	-957	3.613
B006 Grootschalige kunstprojecten	188	0	188	268	-456	0
B008 Monumentenzorg	633	0	633	156	0	789
B009 Brede bestemmingsreserve	42.712	5.550	48.262	8.113	-12.363	44.012
B011 Sportaccommodaties c.a.	330	0	330	0	0	330
B016 Zuiderzeelijngelden	15.931	0	15.931	0	-1.956	13.975
B017 Technische bijstand Europa	782	0	782	0	-171	611
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.192	0	1.192	1.000	-411	1.781
B027 p-MJP/POP	8.606	0	8.606	3.430	-448	11.588
B029 Bodem	2.614	0	2.614	167	-590	2.191
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	348	0	348	0	-41	307
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	512	0	512	900	-283	1.129
B032 Nieuwe Natuur	13.816	0	13.816	0	-1.096	12.720
B033 Activering vervangingsinvesteringen	10.480	0	10.480	451	-834	10.097
B035 Almere 2.0	12.796	0	12.796	4.200	-6.827	10.169
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	656	0	656	0	-539	117
B037 Mobiliteit	54.366	0	54.366	42.433	-38.452	58.347
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.781	0	7.781	2.630	-160	10.251
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	2.803	0	2.803	0	-2.318	485
B040 Doorgeschoven activiteiten	315	2.297	2.612	128	-2.612	128
B042 Dekking afschrijvingslasten	18.988	0	18.988	8.043	-1.168	25.863
B043 Economisch Programma	7.938	0	7.938	550	-1.405	7.083
B044 Duurzame energie	2.950	0	2.950	3.592	-2.945	3.597
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	0	0	0	5.000	0	5.000
B046 Artistieke experimenten	0	0	0	490	-423	67
B047 Krachtige Samenleving	0	0	0	1.090	0	1.090
Bestemmingsreserves	209.199	7.847	217.046	84.749	-76.455	225.340
Totaal reserves	230.622	8.704	239.326	85.170	-78.712	245.784

x € 1.000

De totale omvang van de reserves is in 2019 toegenomen met € 6,5 mln. (begroot was een afname met € 7,8 mln.). Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de toevoegingen aan de reserves 'Mobiliteit', 'Regiodeal Noordelijk Flevoland' en 'Dekking afschrijvingslasten'. Een nadere toelichting op deze mutaties is

opgenomen in programmaonderdeel 8.6 Reserves. In bijlage 1 Toelichting reserves en voorzieningen zijn de individuele mutaties van iedere reserve weergegeven. Daar is ook een nadere toelichting opgenomen op de doelstellingen van de reserves.

3.3.2 Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de provincie. Het verloop van de voorzieningen in 2019 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.18: Verloop voorzieningen

	Boekwaarde per 1 januari 2019	Toevoeging 2019	Onttrekking 2019	Boekwaarde per 31 december 2019
Niet jaarlijks onderhoud:				
- Infrastructuur	22.681	10.989	-15.715	17.955
- Vestigingen	661	85	-161	585
- NLE	722	181	-146	757
- Provinciehuis	2.150	464	-620	1.994
Totaal niet jaarlijks onderhoud	26.214	11.719	-16.642	21.291
Grondwaterbeheer	758	0	-26	732
Pensioenen (oud) leden GS (APPA)	7.975	1.339	-312	9.002
Reorganisatie bedrijfsvoering	726	0	-165	561
Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
Spaarverlof	468	41	0	509
Totaal overige verplichtingen	10.937	1.380	-503	11.814
Totaal voorzieningen	37.151	13.099	-17.145	33.105

x € 1.000

De voorzieningen zijn in totaal met ca. € 4,0 mln. gedaald. De daling komt geheel (€ 4,7 mln.) voor rekening van de voorziening niet jaarlijks onderhoud infrastructuur. De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen. Daardoor kan er in een jaar sprake zijn van hogere uitgaven (onttrekking) dan toevoegingen en vice versa. Dit is inherent aan het karakter van dergelijke voorzieningen, welke bedoeld zijn om de onderhoudskosten gelijkmatig over de jaren te verdelen. Verder is de pensioenvoorziening voor de (oud) leden van GS met ca. € 1 mln. gestegen.

Voor een nadere toelichting op het doel van de voorzieningen wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze jaarstukken. Hierin zijn tevens de voorzieningen weergegeven die conform de voorschriften van het BBV gesaldeerd zijn met de activa (voorzieningen voor oninbare vorderingen, oninbare leningen en Gronden OostvaardersWold).

3.2.3 Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden looptijd < 1 jaar

De belangrijkste schulden op korte termijn bestaan uit te verrichten betalingen aan crediteuren die op de balansdatum nog niet zijn voldaan. Dit zijn doorgaans facturen waarvan de betaaltermijn op balansdatum nog niet was vervallen. Deze zijn begin 2019 vrijwel geheel afgewikkeld. Het verloop van de vlottende passiva is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.19: Verloop overige schulden

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Crediteuren	16.866	22.948
Overige	1.519	3.922
Totaal	18.385	26.870

x € 1.000

Crediteuren

De daling ten opzichte van 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat eind 2018 een aantal verplichtingen zijn aangegaan en facturen zijn ontvangen waarvan de betaaltermijn per balansdatum nog niet was verstreken.

Overige

Het verschil met 2018 wordt met name veroorzaakt doordat er in 2018 sprake was van nog te betalen omzetbelasting van circa € 2,6 mln. terwijl er in 2019 sprake is van een vordering. Verder worden onder deze post de nog te betalen salariskosten verantwoord.

Overlopende passiva

Het gaat bij overlopende passiva voornamelijk om nog door de provincie te betalen subsidies en goederen en diensten die zijn toegekend of geleverd in 2019, waarvan de eindafrekening en betaling in 2020 zal plaatsvinden. Het verloop van de overlopende passiva is in tabel 3.20 weergegeven.

Tabel 3.20: Verloop overlopende passiva

	Boekwaarde per 31 december 2019	Boekwaarde per 31 december 2018
Transitorische verplichtingen	7.351	10.684
Vooruit ontvangen doeluitkeringen*	17.487	20.685
Overige vooruit ontvangen bedragen	718	524
Totaal	25.556	31.893

* Boekwaarde beginbalans vooruit ontvangen doeluitkeringen € 0,6 mln. te hoog. x € 1.000

Door een foutieve boeking op een activum is er in 2018 € 0,6 mln. te weinig onttrokken aan de vooruit ontvangen doeluitkeringen (Halve aansluiting A6). Voor de uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de materiële vaste activa.

Vooruit ontvangen doeluitkeringen

De vooruit ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel zijn ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Tabel 3.21: Verloop vooruit ontvangen doeluitkeringen per programma

Programma	Doeluitkering	1 januari 2019	Toevoeg- ing	Onttrek- king	31 december 2019
Economie	Samenwerking leven lang leren	32	0	0	32
Gebiedsontwikkeling	Foriade werkt!	1.516	0	-329	1.187
	Living Lab	29	83	0	112
	Smart Bridges Foriade	216	15	-41	190
	Subtotaal programma's	1.793	98	-370	1.521
Gebiedsontwikkeling	EHS compensatie	3.312	0	0	3.312
Mobiliteit	Bermmaatregelen N-wegen	0	1.361	-369	992
	Aansluiting A6	15.580	0	-3.918	11.662
	Totaal	20.685	1.459	-4.657	17.487

x € 1.000

Foriade werkt!

Vanuit het Fonds Verstedelijking Almere is een subsidie van totaal € 2 mln. ontvangen voor activiteiten in het kader van het programma 'Foriade Werkt!'. Het resterende saldo is opgenomen onder de vooruit ontvangen doeluitkeringen.

Living Lab decentrale waterzuivering

In 2018 zijn binnen het programma Almere 2.0 voorbereidingen getroffen voor een living lab, voor innovaties in de decentrale waterzuivering. Voor dit project zijn bijdragen vooruit ontvangen van gemeente Almere, waterschap Zuiderzeeland en Stowa.

Smart Bridges - Floriade

In 2018 is een 'hackathon' georganiseerd voor het ontwikkelen van een tweetal innovatieve bruggen op het Floriadeterrein. Hiervoor is een bijdrage vooruit ontvangen van gemeente Almere, uit het Fonds Verstedelijking Almere.

Compensatie Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De middelen hebben betrekking op van derden ontvangen bijdragen die ingezet dienen te worden voor de realisatie van natuurcompensatieverplichtingen. Deze compensaties worden gerealiseerd binnen het programma Nieuwe Natuur.

Halve aansluiting A6

Dit betreft een bijdrage van het Rijk voor het realiseren van de halve aansluiting op de A6. Van dit bedrag is tot en met 2019 totaal ca. € 6 mln. uitgegeven, het restantbedrag zal in de komende jaren worden uitgegeven.

Regeling specifieke uitkeringen N-wegen

Het doel van de door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat d.d. 18 december 2019 beschikte uitkering is het financieel ondersteunen van de provincie bij het treffen van infrastructurele maatregelen aan de bermen van N-wegen, die niet in beheer zijn bij het Rijk, gericht op het verminderen van ernstige bermongevallen.

Het volledige toegekende bedrag (25% co-financiering) is als voorschot ontvangen in 2019.

Verantwoording vindt jaarlijks plaats via het systeem van Single information, Single audit (SiSa).

3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

In deze paragraaf zijn belangrijke financiële rechten en verplichtingen opgenomen waaraan de provincie voor toekomstige jaren is gebonden en die niet uit de balans blijken.

A. Leaseverplichtingen

Leaseauto's

In totaal worden 38 auto's geleased. Voor iedere auto is een apart leasecontract afgesloten dat valt onder het raamcontract dat de provincie heeft met een leasemaatschappij. De totale waarde van deze contracten bedraagt € 1,72 mln., waarvan € 0,51 mln. een looptijd heeft korter dan 1 jaar.

B. Overige niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Verhuur vleugel provinciehuis

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV) huurt een vleugel van het pand waarin de provincie Flevoland gevestigd is. Hiervoor ontvangt de provincie jaarlijks een vergoeding van € 0,2 mln. Daarnaast ontvangt de provincie € 0,09 mln. voor het doorberekenen van services. Het contract loopt tot november 2022. De OFGV huurt daarnaast ook het meubilair van de provincie Flevoland. Dit contract loopt tot en met 2022. De totale contractwaarde bedraagt € 0,9 mln., waarvan € 0,31 mln. een looptijd kent van korter dan een jaar.

Verhuur pand Oostvaardersdijk

Het pand aan de Oostvaardersdijk (voormalig NLE) wordt door de provincie Flevoland deels verhuurd aan twee huurders; te weten de stichting Erfgoed Batavialand en Het Flevolands Archief. De huur loopt tot medio 2027 en bedraagt jaarlijks € 0,58 mln. De totale contractwaarde per balansdatum bedraagt € 4,32 mln.

Huur multifunctionals

Vanaf 1 februari 2020 is een contract gesloten voor de huur van 14 multifunctionals, inclusief onderhoud en services. De looptijd van het contract is 60 maanden en de contractwaarde is in totaal € 0,09 mln.

Openbaar vervoer

Ter doelrealisatie van het provinciaal mobiliteitsbeleid (product Openbaar vervoer) is de provincie voor een aantal toekomstige jaren twee belangrijke financiële verplichtingen aangegaan welke niet in de balans zijn opgenomen.

In het kader van het openbaar vervoer heeft de provincie twee langlopende verplichtingen welke niet in de balans zijn opgenomen. Ten eerste betreft het de concessie IJsselmond. De looptijd van dit contract is tot 8 december 2023. Tussentijdse bijstellingen zijn mogelijk. Tegenover deze jaarlijkse verplichting staan de geschatte reizigersopbrengsten. Deze bedragen worden jaarlijks geïndexeerd. Per saldo bedraagt de verplichting € 7,5 mln.

Daarnaast heeft de provincie een langlopend convenant met de provincie Fryslân afgesloten in het kader van de HOV-verbinding Groningen-Emmeloord, voor het traject Lemmer-Emmeloord. De afspraak is dat de provincie jaarlijks een exploitatiebijdrage verschuldigd is van € 0,29 mln. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. Het convenant heeft een looptijd tot 9 december 2020.

C. Verplichtingen natuurbeheer

In 2014 is landelijk afgesproken om de doorlopende natuurverplichtingen net als voorgaande jaren, voor de decentralisatie van de Natuurtaken, te vermelden onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen. De subsidieaanvragen voor Natuurbeheer (vanuit de SNL) worden voor de provincie uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). Zij hebben een overzicht van de doorlopende verplichtingen ultimo 2019 verstrekt. Het totaalbedrag van deze doorlopende verplichtingen per 31 december 2019 is voor Flevoland € 7,12 miljoen. Deze verplichtingen kunnen worden gedekt uit de middelen voor Natuur van de komende jaren (2020 en verder), die via het Provinciefonds worden verstrekt.

D. Gewaarborgde geldleningen

Tabel 3.22: Gewaarborgde geldleningen

Borg voor lening aan:	Oorspronkelijk bedrag	Waarborg provincie 1 januari 2019	Mutaties waarborg 2019	Waarborg provincie 31 december 2019
Stichting Groenfonds (1,2%)	101.204	642	-108	534
Totaal	101.204	642	-108	534

x € 1.000

Er hebben in 2019 geen betalingen plaatsgevonden inzake borg- en garantiestelling.

Stichting Groenfonds

De provincie Flevoland staat borg voor 1,2% van de geldleningen aangegaan door de stichting Groenfonds ten behoeve van de uitvoering van het natuurbeleid.

E. Overige meerjarige financiële rechten en verplichtingen

Inkopen en aanbestedingen

Jaarlijks worden interne controles uitgevoerd op de financiële rechtmatigheid van inkopen en aanbestedingen. In 2019 is er één afwijking geconstateerd waarbij het totaal van aaneengesloten opdrachten het grensbedrag voor Europese aanbestedingen overschrijdt. Daarnaast zijn nog twee onrechtmatigheden die voortvloeien uit voorgaande jaren. De totale afwijking bedraagt ca. 0,1 % van de omvang van onze jaarrekening en valt daarmee ruim binnen de controletolerantie die Provinciale Staten hebben vastgesteld.

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de totale afwijking welke volledig in 2019 wordt verantwoord.

Tabel 3.23: Afwijkingen financiële rechtmatigheid inkopen en aanbestedingen

	Afwijking 2019
Totaal	292

x € 1.000

Kredietfaciliteit

De provincie Flevoland beschikt met ingang van 1 januari 2019 over een kredietfaciliteit bestaande uit een kredietlimiet van € 0 en een intra-daglimiet van € 10 mln.

Meerjarige subsidieverplichtingen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de resterende verplichting inzake de meerjarige (materiële) subsidies. Dit zijn de verplichting voor 2020 en verdere jaren van alle subsidieverstrekingen conform de Algemene Subsidieverordening Flevoland van € 800.000 en groter. Uitgangspunt voor lastneming van deze subsidies is toegepast overeenkomstig de grondslagen zoals opgenomen bij onderdeel 3.1 van de jaarrekening.

Tabel 3.24 Resterende verplichting inzake meerjarige (materiële) subsidies

	Resterende verplichting
Totaal	10.751

x € 1.000

Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontracten/concessies

In overeenstemming met de stellige uitspraak van de Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) in de Kadernota Rechtmatigheid dient in de jaarrekening een overzicht te worden opgenomen van de (Europees aanbestede) meerjarige contracten. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de meerjarige verplichtingen (resultierend uit Europese aanbestedingen) per programma.

Tabel 3.25 Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontracten/concessies

Programma	Meerjarige verplichting
5. Energie, Milieu en Klimaat	226
6. Mobiliteit	25.142
8. Kwaliteit openbaar bestuur	5.010
Totaal	30.378

x € 1.000

F. Overige toelichting

De coronacrisis is te beschouwen als een na balansdatum gebleken gebeurtenis. Het voortbestaan van de provincie is niet in het geding, gelet op de wettelijke verankering. Het corona-virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar naar verwachting wel voor veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren erna. Wij zien op diverse punten financiële risico's en onzekerheden. Het gaat dan om de per 31 december 2019 uitstaande leningen en garanties aan derden, met name waar het gaat om uitstaande leningen die (al dan niet door tussenkomst van bijvoorbeeld Horizon en De-on) zijn verstrekt aan ondernemingen. Door de economische crisis die zich aandient, neemt het risico op niet terugbetaling hiervan toe. Ook bij andere openstaande vorderingen kan er een groter inbaarheidsrisico ontstaan. De door de provincie afgegeven garanties zijn zeer beperkt. Waarderingen van vorderingen, leningen, deelnemingen en afgegeven garanties lopen jaarlijks mee in het jaarrekeningtraject. De risico-inschattingen worden tweemaal per jaar geactualiseerd ten behoeve de paragraaf weerstandsvermogen. Hoe groot de financiële impact van deze onzekerheden is, is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Overall achten we de financiële positie van de provincie voldoende robuust om de gevolgen van deze risico's en onzekerheden op te vangen. De provincie heeft voldoende liquide middelen en naar verwachting evenmin problemen met het aantrekken van additionele financieringsmiddelen indien nodig. Zo nodig nemen we maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo mogelijk te blijven uitvoeren.

Bijlagen

Behorend bij de jaarrekening:

1. Toelichting reserves en voorzieningen
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden
3. Incidentele lasten en baten
4. Single information Single audit (SiSa)

Overig:

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
6. Lijst met afkortingen

1. Toelichting reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht waarin het beleid wordt uiteengezet. In november 2019 is de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2019 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De algemene reserve is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de algemene reserve wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de nota Risicomanagementbeleid, waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf weerstandvermogen in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de algemene reserve is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is. Hieraan wordt ultimo 2019 voldaan.

De algemene reserve wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de algemene reserve bestaat geen bestedingsplan, waardoor de algemene reserve in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
A001 Algemene reserve	22.279	421	-2.257	20.444
Bij				
Afrekening fractiereserves 2018 en kosten hertelling verkiezingen 2019		65		
Storting voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356		
		421		
Af				
Positionering en inrichting afdeling S&B			-1.400	
Resultaatbestemming 2018 (toevoeging programmabudget)			-857	
			-2.257	

Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) bovenformatieve formatieplaatsen;
- tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);
- personele knelpunten;
- vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);
- complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten;
- organisatieontwikkeling;
- kosten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering;
- kosten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve Personele frictiekosten). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost versterking organisatie bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao. De omvang van deze reserve wordt per bestuursperiode vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	2.462	2.108	-957	3.613
Bij				
Reguliere storting		900		
Onderuitputting diverse personeelsbudgetten		1.208		
		2.108		
Af				
Friciekosten 2019			-957	

Grootschalige kunstprojecten (NR: B006)

De reserve is gedurende 2019 opgeheven. Het resterende saldo van, en de toekomstige stortingen in, de bestemmingsreserve "Grootschalige kunstprojecten" worden gestort in de bestemmingsreserve "Artistieke Experimenten".

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B006 Grootschalige kunstprojecten	188	0	-188	0
Af				
Resterende saldo overboeken naar "Artistieke experimenten" (B046)			-188	

Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie van rijksmonumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B008 Monumentenzorg	633	156	0	789
Bij				
Reguliere storting		28		
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg		128		
		156		

Brede Bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	48.262	8.113	-12.363	44.012	45.478
Bij					
Reguliere jaarlijkse storting		6.883			
Storting oormerk Omgevingsvisie		230			
Storting oormerk De-On		1.000			
		8.113			
Af					
Omgevingsvisie (ongeoormerkt)			-3.000		
Krachtige samenleving (oormerk)			-350		
Fonds landelijk gebied (oormerk)			-991		
Nationaal park Nieuw Land (ongeoormerkt)			-384		
Monitoring Economisch programma (oormerk)			-50		
Composietencluster (ongeoormerkt)			-150		
Regieraad techniek (oormerk)			-8		
Recreatieve benutting monumenten (oormerk)			-21		
Cultuurbeleid 2017-2020 (oormerk)			-128		
De-On (oormerk)			-525		
Zwemwaterbebording (oormerk)			-10		
Fietsenpadennetwerk			-20		
Fietspad grote trap (oormerk)			-1.345		
Bereikbaarheid Oostrand (oormerk)			-130		
Regiefunctie ontsluiting luchthaven (oormerk)			-13		
Landzijdige ontsluiting Flevokust-Haven (oormerk)			-291		
Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA) (oormerk)			-289		
Marker Wadden (oormerk)			-400		
Digitalisering Statenwerk (oormerk)			-100		
GLB pijler 1 (POP3) (oormerk)			-15		
Inzet Nieuw Beleid (oormerk)			-27		
Tijdelijk personeel griffie (ongeoormerkt)			-26		
Overheveling POP3 naar reserve p-MJP/POP (oormerk)			-3.000		
Overheveling naar Krachtige Samenleving			-1.090		
			-12.363		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Poorten Nationaal Park Nieuw Land (mandaat GS)					2.850
Beleidskader Oostvaardersplassen					68
Nota Natuur (mandaat GS)					1.000
Spirocan (achtervang lening)					1.500
Economisch Programma: Monitor					50
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds (achtervang lening)					477
Composietencluster					150
MITC					2.000
Toeristisch recreatieve benutting Fl. monumenten					80
Werelderfgoed Schokland					500
Cultuurbeleid 17-20					198
Achtervang lening DE-on (incl. geothermie)					7.803
Fietspadennetwerk					1.980
Kornwerderzand (mandaat GS)					2.500
Bereikbaarheid Luchthaven (MOBLA)					960
Fietspad Grote Trap					525
Stedelijke bereikbaarheid Almere (SBA)					6.283
Oostrand Dronten					265

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	48.262	8.113	-12.363	44.012	45.478
HOV Luchthaven - infrastructuur (mandaat GS)					1.000
Optimalisatie landzijdige ontsluiting Flevokust Haven					2.709
Kapitaallasten Innovatiepaviljoen Floriade Werkt!					700
Trintelzand					1.000
GLB/POP3 - water					928
Marker Wadden					500
Statengriffie					274
ICT					448
Informatietechnologie					400
Omgevingsvisie					230
Hernieuwbare energie					500
Risicoreservering Groeifonds					1.000
Oostvaardersoever					1.000
Onderhoud infrastructuur					5.450
Centraal toezicht aanleg glasvezelnetwerk					150
Totaal oormerken					45.478

Het bedrag van de resterende oormerken is hoger dan de totale reserve. Dit wordt veroorzaakt doordat de geormerkte gelden over meerdere jaren zullen worden besteed en de komende jaren nog stortingen in de reserve plaatsvinden, die nog niet in het saldo per 31 december 2019 zijn opgenomen. Rekening houdend met de reeds voorziene stortingen is het saldo van de reserve toereikend om de oormerken te dekken.

Sportaccommodaties / grootschalige sportevenementen (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	330	0	0	330

Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het ZZL programma. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2021).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	15.931	0	-1.956	13.975	5.340
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-58		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-1.898		
			-1.956		
Resterend oormerk per 31-12-2019					
Luchthavenfonds					340
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF (excl. cofinanciering)					5.000
Totaal oormerken					5.340

Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn middelen beschikbaar gesteld, genaamd 'technische bijstand'. Dit betreft salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egaliseringsreserve

kunnen de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	782	0	-171	611
Bij				
Egalisatie Technische bijstand Europa			-171	

Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.192	1.000	-411	1.781	645
Bij					
Reguliere storting		1.000			
Af					
Procesgeld Noordelijk Flevoland			-162		
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-103		
Procesgeld Markermeer IJmeer			-61		
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-85		
			-411		
Resterend oormerk per 31-12-2019					
Procesgelden Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland					145
Trintelzand B					500
Totaal oormerken					645

p-MJP/POP (NR: B027)

De reserve heeft als doel in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het POP3 programma beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten voor het POP3 programma is gelijkmatig over de jaren verdeeld. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en declaratie door derden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B027 p-MJP/POP	8.606	3.430	-448	11.588	3.413
Bij					
Aanvulling t.b.v. uitvoeringskosten		3.000			
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430			
		3.430			
Af					
Provinciale cofinanciering voor het programma POP3			-452		
Vrijval uitvoeringskosten POP3/RVO			4		
			-448		
Resterend oormerk per 31-12-2019					
Uitvoeringskosten POP3					3.413
Totaal oormerken					3.413

Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen (€ 1,8 mln.) voor o.a. gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.614	167	-590	2.191	1.800
Bij					
Onder uitputting Bodem		167			
Af					
Duurzaam gebruik ondergrond 2019 (DGO)			-590		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Bodemdaling (coalitieakkoord 2019-2023)					1.800
Totaal oormerken					1.800

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. De egalisatiereserve is bij de instelling eenmalig gevoed met € 325.000 uit het rekeningresultaat 2011. Vervolgens vindt voeding plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 500.000,-.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	348	0	-41	307
Bij				
Restantbudget gladheidsbestrijding 2019			-41	

Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het Europese programma 2014-2020. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	512	900	-283	1.129
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Operationeel Programma Kansen voor Flevoland 2014-2020			-133	
Interreg V			-151	
			-283	

Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma Nieuwe Natuur en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	13.816	0	-1.096	12.720	3.000
Af					
Saldo programma Nieuwe Natuur 2019			-1.096		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Oostvaardersoevers					3.000
Totaal oormerken					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvestering.	10.480	451	-834	10.097
Bij				
Egalisatie budgetten vervangingsinvesteringen 2019		451		
Af				
Overdracht Swiferringweg/Biddingweg			-834	

Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve Almere 2.0 zullen plaatsvinden op basis van door Provinciale Staten vastgestelde jaarprogramma's voor het Fonds Verstedelijking Almere (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B035 Almere 2.0	12.796	4.200	-6.827	10.169	4.600
Bij					
Reguliere storting		4.200			
Af					
Bijdrage Fonds Verstedelijking Almere Jaarprogramma 2019			-4.650		
Bijdrage IFA project 'Onderdoorgang A6'			-2.177		
			-6.827		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Economische making of Floriade					4.600
Totaal oormerken					3.413

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 750.000,-. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost Jaarlijks Onderhoud wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	656	0	-539	117
Af				
Saldo budgetten jaarlijks onderhoud 2019			-539	

Mobiliteit (NR: B037)

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kosten voor openbaar vervoer, verkeers- en mobiliteitsmanagement, verkeersveiligheid en infrastructurele projecten. Het doel van de decentralisatie-uitkering is om het OV, bereikbaarheid en verkeersveiligheid van de provincie Flevoland op lange termijn te waarborgen en te verbeteren. De primaire functie van de reserve is om schommelingen in de inzet van deze middelen te egaliseren en de middelen vanuit de decentralisatie uitkering voor Verkeer & Vervoer beschikbaar te houden. De reserve draagt bij de ambities in het programma Mobiliteit en Ruimte dat jaarlijks wordt geactualiseerd bij de begroting.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	54.366	42.433	-38.452	58.347	14.455
Bij					
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling exploitatiebudgetten		906			
Reguliere storting mobiliteitsmiddelen (Provinciefonds)		38.217			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling investeringen		298			
Reguliere storting middelen AROV		3.012			
		42.433			
Af					
Dekking product 6.1.1 (OV)			-26.937		
Dekking product 6.2.1 (Mobiliteit en verkeersmanagement)			-433		
Dekking product 6.2.2 (Verkeersveiligheid en verkeershinder)			-511		
Dekking product 6.3.1 (Investeringen provinciale infrastructuur)			-1.458		
Dekking AROV			-3.012		
Investeringen Hogering (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-135		
Investeringen Waterlandseweg (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-915		
Investeringen Gooiseweg 3e fase (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-2.112		
Investeringen Roggebot/Hanzeweg (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-516		
Investeringen Ganzenweg (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-383		
Investeringen Gooiseweg 2e fase (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-159		
Overige investeringen p-MIRT (naar reserve Dekking afschrijvingslasten, B042)			-1.881		
			-38.452		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Bijdrage N50					500
Bijdrage busbanen Almere					9.955
Ondergrondse ver duurzaamheid OV-infra					1.500
Fietsmaatregelen (coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					14.455

Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.781	2.629	-160	10.250	3.000
Bij					
Reguliere storting conform begroting		2.629			
Af					
Bijdrage Natuurbeheer 2019			-160		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Uitvoering rapport van Geel (coalitieakkoord 2019-2023)					3.000
Totaal oormerken					3.000

Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig € 6,5 mln. gevoed vanuit de algemene reserve. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	2.803	0	-2.317	486
Af				
Uitvoering Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering 2019			-2.317	

Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.612	128	-2.612	128
Bij				
Het Actieplan 'Het Goede Voorbeeld'		128		
Af				
Inzet/vrijval doorgeschoven activiteiten 2017			-2.612	

Dekking afschrijvingslasten (NR: B042)

De primaire functie van deze reserve is een bijdrage te doen aan de afschrijvingslasten, om daarmee de exploitatieruimte van de provinciale begroting stabiel te houden. De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor investeringen in activa met maatschappelijk nut. De hoogte van de onttrekking uit de reserve is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze jaarlijks voortvloeien uit de staat van activa.

Per 1 januari 2017 is het niet meer toegestaan volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) om bijdragen uit het eigen vermogen (reserves) of uit de eigen exploitatie direct in mindering te brengen op het te activeren bedrag van investeringen in maatschappelijk nut. Als gevolg van deze wetswijziging stijgt de hoogte van de te activeren activa aanzienlijk, met als gevolg een toename van de jaarlijkse structurele afschrijvingslasten. Deze hogere structurele lasten kunnen een negatief effect hebben op de beschikbare begrotingsruimte. Om dit effect te voorkomen worden de (voorgenomen) bijdragen aan investeringen apart gezet om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B042 Dekking afschrijvingslasten	18.988	8.043	-1.168	25.863
Bij				
uit reserve Breede Bestemmingsreserve (Flevokust, MOBLA, Grote Trap en SBA)		1.925		
uit reserve Mobiliteit (investeringen p-MIRT 2019)		6.118		
		8.043		
Af				
Dekking extra afschrijvingslasten a.g.v. BBV-wijziging 2019			-1.168	

Economisch Programma (NR: B043)

Met het economisch programma wordt het ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB) versterkt. Doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat, waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het economisch programma kent vier programmalijnen: Financiering & Support, Acquisitie ondernemerscultuur en de Human Capital Agenda. De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door Provinciale Staten vastgestelde kaders. In het coalitieakkoord is sprake van voortzetting van het huidige economische programma, met enkele nieuwe accenten, zoals de Human Capital Agenda.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	7.938	550	-1.405	7.083	6.343
Bij					
Niet bestede middelen voor het Economisch Programma		489			
Decentralisatie-uitkering provinciefonds Financieringstafel Flevoland 2020-2021		61			
		550			
Af					
Voucherregeling Human Capital Agenda			-94		
Realisatie transitie regionale ontwikkelmaatschappij			-200		
PPS-regeling			-206		
Financiering en support			-405		
Groeimakelaarschap 2019-2021			-150		
Groeibuzz 2019-2021			-150		
Uitvoeringsprogramma Internationalisering bedrijfsleven Flevoland 2019-2021			-200		
			-1.405		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Human Capital agenda					988
Financiering en support					1.561
Internationaal Ondernemerschap					1.300
GroeiHuis					1.500
Netwerkversterkend ondernemerschap					794
Groeimakelaarschap					200
Risicoreservering Groeifonds (coalitieakkoord 2019-2023)					1.000
Totaal oormerken					6.343

Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals expertise centrum, initiatieven energietransitie en zon voor asbest waarmee Provinciale Staten hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	2.950	3.592	-2.945	3.597	2.711
Bij					
Reguliere storting		3.292			
Publiekscampagne		300			
		3.592			
Af					
Achternvang lening DE-on			-1.000		
Opstellen Regionale Energie Strategie			-558		
Regeling 'Initiatieven Energietransitie'			-78		
Regeling 'Asbest eraf, zonnepanelen erop'			-834		
Energie Expertisecentrum Flevoland			-475		
			-2.945		
Resterende oormerken per 31-12-2019					
Financiering expertise centrum					475
Subsidieregeling energietransitie					421
Zon voor asbest-regeling					866
Actieplan 'Het Goede Voorbeeld'					449
Stimuleringsbudget init verduurz. OV					500
Totaal oormerken					2.711

Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het Regiodeal programma. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal Regio Deal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	0	5.000	0	5.000	5.000
Bij					
MCU Innovatie		2.500			
MCU Talent		2.500			
		5.000			
Resterende oormerken per 31-12-2019					
MCU-Innovatie					2.500
MCU-Talent					2.500
Totaal oormerken					5.000

Artistieke Experimenten (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Het restant van de reserve Grootschalige kunstprojecten wordt hierin gestort.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Artistieke Experimenten	0	490	-423	67
Bij				
Overboeken van "Grootschalige kunstprojecten" (B006)		457		
Reguliere storting		33		
		490		
Af				
8e landschapskunstwerk			-155	
Overboeken van "Grootschalige kunstprojecten" (B006)			-268	
			-423	

Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- gezonde en veerkrachtige Flevolandse, die langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam;
- een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

De onttrekking aan de reserve is gedelegeerd aan GS conform PS besluit van 8 november 2017 (#2112396). Met GS besluit van 11 december 2018 (#2341800) zijn de middelen uit de Brede Bestemmingsreserve reeds geprogrammeerd voor de jaren 2019-2022.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	0	1.090	0	1.090
Bij				
Overboeking saldo oormerk Krachtige samenleving van de Brede Bestemmingsreserve		1.090		

Vitaal platteland (NR: B048)

Voeding met additionele middelen uit het coalitieakkoord à € 2.000.000 geschiedt nadat de Staten daar mee instemmen. De reserve wordt ingezet voor activiteiten gericht op initiatieven die leefbaarheid van het platteland van Flevoland bevorderen.

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	758	0	-26	732
Af				
Egalisatie kosten grondwaterbeheer 2018			-26	

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	2.150	465	-620	1.995
Bij				
Reguliere storting		465		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsplan			-620	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden één maal per vijf jaar aangeboden aan Provinciale Staten. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	22.681	10.989	-15.715	17.955
Bij				
Reguliere storting		10.989		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsprogramma's			-15.715	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	661	85	-161	585
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		85		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsplan			-161	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	722	181	-146	757
Bij				
Reguliere storting		181		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsplan			-146	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van (voormalige) gedeputeerden betaald.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	7.975	1.339	-312	9.002
Bij				
Wachtgeld APPA		1.339		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-312	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

Deze voorziening is bedoeld voor het afdekken van het risico op oninbare vorderingen op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	70	0	-22	48
Af				
Vrijval voorziening			-22	

Oninbare leningen (NR: V037)

Deze voorziening is bedoeld voor afdekking van de risico's van oninbaarheid van verstrekte leningen. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	167	525	0	692
Bij				
Voorziening Oninbare leningen		525		

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

De voorziening geldt ter dekking van mobiliteits- en afvloeiingsafspraken die gemaakt zijn ten tijde van de reorganisatie bedrijfsvoering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	726	0	-165	561
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-165	

Gronden OostvaardersWold / Nieuwe Natuur (NR: V040)

De voorziening is gevormd om het risico af te dekken dat de geactiveerde gronden OostvaardersWold met verlies (verkoopprijs lager dan de boekwaarde) worden afgestoten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V040 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	1.102	0	-1.102	0
Af				
Vrijval voorziening			-1.102	

Garantstelling personeel NLE (NR: V040)

In het Convenant Batavialand is afgesproken om de museale en collectiebeheertaken, inclusief het beheer van bij deze taken behorende collecties met de daarbij behorende mensen en middelen over te dragen aan Batavialand. In het Sociaal Plan is vastgelegd dat de GR Nieuwland Erfgoedcentrum (NLE) een garantie afgeeft voor de duur van 5 jaar. Deze garantstelling houdt in dat bij faillissement van Batavialand, de medewerkers bij werkloosheid een WW-suppletie en transitievergoeding ontvangen. Aangezien de kans op faillissement

aanwezig is in de opstartfase van Batavialand is er voor het provinciale deel (op basis van het deelnemerspercentage in de GR NLE) deze garantstelling een voorziening getroffen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V040)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervaltermijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	468	41	0	509
Bij				
Voeding o.b.v. ontwikkeling verlofsaldo en tarieven		41		

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.626	803	-191	8.238
Bij				
Dotatie voorziening Flevokust Haven		803		
Af				
Vrijval voorziening (i.v.m. afschrijving)			-191	

2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Rekening 2018	Rekening 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid		
3.3 Kwantiteit grondwater	397	416
3.9 Water, overige baten en lasten	700	574
4.6 Duurzaamheid	0	0
6.1 Agrarische aangelegenheden	0	547
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	847	1.172
7.9 Cul. & maatschappij, overig baten en lasten	0	465
8.1 Ruimtelijke ordening	4.052	1.903
8.2 Volkshuisvesting	27	62
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	6.024	5.140
2 Landelijk gebied en natuur		
5.2 Beheer natuurgebieden	8.054	8.244
5.3 Beheer flora en fauna	4.217	1.240
5.9 Natuur, overige baten en lasten	627	-547
6.3 Kennis en innovatie	100	104
7.9 Cult.&maatschappij, overige baten en lasten	766	1.125
Totaal 2 Landelijk gebied en natuur	13.765	10.165
3 Economie		
6.3 Kennis en innovatie	4.659	1.075
6.4 Recreatie en toerisme	606	1.257
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	4.304	3.310
Totaal 3 Economie	9.569	5.641
4 Cultuur, samenleving en sport		
0.6 Overhead	388	0
4.6 Duurzaamheid	804	0
7.1 Cultuur	5.764	5.266
7.2 Maatschappij	1.136	1.839
7.9 Cult.&maatschappij, overige baten en lasten	697	794
Totaal 4 Cultuur, samenleving en sport	8.789	7.899
5 Energie, milieu en klimaat		
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	3	2
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	10
3.5 Kwaliteit bodemwater	783	-10
4.1 Bodembescherming	1.730	1.473
4.4 Vergunningverlening en handhaving	3.842	4.081
4.6 Duurzaamheid	1.752	4.635
4.9 Milieu, overige baten en lasten	616	798
5.9 Natuur, overige baten en lasten	327	349
7.1 Cultuur	31	70
8.1 Ruimtelijke ordening	369	230
Totaal 5 Energie, milieu en klimaat	9.453	11.638
6 Mobiliteit		
2.1 Landwegen	34.187	33.208
2.2 Waterwegen	3.130	2.908
2.3 Openbaar vervoer	32.987	35.713

2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	1.993	1.811
Totaal 6 Mobiliteit	72.296	73.640
7 Gebiedsontwikkeling		
5.1 Natuurontwikkeling	7.063	3.141
6.2 Logistiek	7.855	1.172
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	10.495	12.030
8.3 Stedelijke vernieuwing	96	53
Totaal 7 Gebiedsontwikkeling	25.508	16.397
8 Kwaliteit openbaar bestuur		
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	22	0
0.3 Geldleningen en uitzettingen	164	192
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-439	0
0.8 Mutaties reserves	46.614	85.170
1.1 Provinciale Staten	2.019	2.610
1.2 Gedeputeerde Staten	1.824	2.781
1.3 Kabinetszaken	6	4
1.6 Openbare orde en veiligheid	117	209
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.453	1.454
3.9 Water, overige baten en lasten	184	135
4.6 Duurzaamheid	33	0
5.9 Natuur, overige baten en lasten	793	412
6.1 Agrarische aangelegenheden	2.029	1.185
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	5.258	1.451
7.9 Cultuur & maatschappij, overige baten en lasten	168	17
0.6 Overhead	27.522	30.870
Totaal 8 Kwaliteit openbaar bestuur	87.768	126.490
Totaal Lasten	233.172	257.010
Baten per programma naar taakveld	Rekening 2018	Rekening 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid		
3.3 Kwantiteit grondwater	-497	-490
3.9 Water, overige baten en lasten	-10	-30
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-22	-19
8.1 Ruimtelijke ordening	0	-26
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-530	-565
2 Landelijk gebied en natuur		
5.2 Beheer natuurgebieden	-50	-44
Totaal 2 Landelijk gebied en natuur	-50	-44
3 Economie		
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-9	0
Totaal 3 Economie	-9	0
4 Cultuur, samenleving en sport		
7.1 Cultuur	-150	0
Totaal 4 Cultuur, samenleving en sport	-150	0
5 Energie, milieu en klimaat		
3.5 Kwaliteit grondwater	-19	-26
4.1 Bodembescherming	-489	-400
4.4 Vergunningverlening en handhaving	0	0
4.6 Duurzaamheid	-100	-161

4.9 Milieu, overige baten en lasten	-86	-81
8.1 Ruimtelijke ordening	-118	-59
Totaal 5 Energie, milieu en klimaat	-811	-729
6 Mobiliteit		
2.1 Landwegen	-1.260	-1.147
2.2 Waterwegen	-97	-159
2.3 Openbaar vervoer	-8.697	-8.147
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	-63	0
Totaal 6 Mobiliteit	-10.111	-9.454
7 Gebiedsontwikkeling		
5.1 Natuurontwikkeling	-4.787	-1.726
6.2 Logistiek	-167	-513
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-351	-830
8.3 Stedelijke vernieuwing	-69	-41
Totaal 7 Gebiedsontwikkeling	-5.374	-3.110
8 Kwaliteit openbaar bestuur		
0.1 Uitkering provinciefonds	-87.863	-105.852
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-73.520	-66.121
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-296	-141
0.4 Deelnemingen	-372	-713
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-1.437	0
0.8 Mutaties reserves	-57.690	-78.712
0.9 Resultaat	8.704	12.843
1.2 Gedeputeerde Staten	-32	-37
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	0	-2
6.1 Agrarische aangelegenheden	-64	-78
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-1.016	-980
0.6 Overhead	-2.551	-3.312
Totaal 8 Kwaliteit openbaar bestuur	-216.138	-243.105
Totaal Baten	-233.172	-257.010

x € 1.000

3. Specificatie van incidentele lasten en baten

In overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (artikel 28 lid c) dient in de jaarstukken een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma te worden opgenomen. In de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten nader uiteengezet. Bij het opstellen van het onderstaande overzicht van de incidentele baten en lasten per programma is deze notitie gevolgd. In lijn met de verschillenanalyse in onderdeel II Programmaverantwoording zijn alle incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien.

Programma / post	Bedrag	Bate / last
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid		
Opgave Circulaire Economie	465	last
Toelichting:		
De opgave 'Circulaire Economie' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Opgave Landbouw meerdere smaken	412	last
Toelichting:		
De opgave 'Landbouw meerdere smaken' betreft een provinciaal programma waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld		
Opgave Verhaal van Flevoland	302	last
Toelichting:		
De opgave 'Verhaal van Flevoland' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Omgevingswet	326	last
Toelichting:		
De implementatie van de Omgevingswet betreft een incidenteel project, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	200	last
Subtotaal:	1.705	last
2 Landelijk gebied en natuur		
Beleidsontwikkeling landelijk gebied	991	last
Toelichting:		
De beleidsontwikkeling landelijk gebied betreft een provinciaal fonds, waarvoor tijdelijke middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Nationaal Park Nieuw Land	384	last
Toelichting:		
Voor het project 'Nationaal Park Nieuw Land' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Oostvaardersplassen	822	last
Toelichting:		
Voor het project 'Oostvaardersplassen' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Afwikkelingsverschillen	-878	bate
Toelichting		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	-1	bate
Subtotaal:	1.318	last
3 Economie		
Composietencluster	150	last
Toelichting:		

De provincie vervult een actieve rol bij de ondersteuning van de innovatieve maakindustrie, voor zover composiet gerelateerd. Hiervoor is in 2019 een bedrag van € 0,2 mln. besteed ter subsidiëring van innovatieve projecten, waarvoor tijdelijke middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Waterplantenproblematiek	123	last
Toelichting:		
Voor het project 'Waterplantenproblematiek' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Afwikkelingsverschillen	-171	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	81	last
Subtotaal:	183	last
4 Cultuur, samenleving en sport		
Landschapskunstwerk Deltawerk	181	last
Toelichting:		
Betreft een incidenteel project, waarvoor tijdelijke provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	39	last
Subtotaal:	220	last
5 Energie, milieu en klimaat		
DuurzaamDoor	171	last
Toelichting:		
De opgave 'DuurzaamDoor' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Opgave Duurzame Energie	1.808	last
Toelichting:		
De opgave 'Duurzame Energie' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Afwikkelingsverschillen	484	last
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	-92	bate
Subtotaal:	2.371	last
6 Mobiliteit		
Afwikkelingsverschillen	157	last
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Overdracht wegen aan gem. Dronten	1.154	last
Toelichting:		
Betreft een incidentele overdracht van wegen aan gemeente Dronten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	-58	bate
Subtotaal:	1.254	last
7 Gebiedsontwikkeling		
Amsterdam Lelystad Airport	102	last
Toelichting:		

Betreft een incidenteel project, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Luchthaven fonds	131	last
Toelichting:		
Het Luchthaven fonds betreft een provinciaal fonds, waarvoor tijdelijke middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Kapitaallasten	989	last
Toelichting:		
Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde van Flevokust Haven, gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen, eind 2019 lager is dan de boekwaarde (de totale investering) is de voorziening duurzame waardevermindering verhoogd.		
Gronden OVW Nieuwe Natuur	-1.726	bate
Toelichting:		
Gronden Oostvaarderswold / Nieuwe Natuur betreft een incidenteel programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Gronden OVW Nieuwe Natuur	420	last
Toelichting:		
Gronden Oostvaarderswold / Nieuwe Natuur betreft een incidenteel programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	11	last
Subtotaal:	-72	bate
8 Kwaliteit openbaar bestuur		
Afwikkelingsverschillen	-166	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Detachering DLG N-H	358	last
Toelichting:		
Betreft een incidentele samenwerking met de provincie Noord-Holland ten aanzien van inhuur voormalig DLG-medewerkers. Deze samenwerking heeft tijdelijk karakter.		
SmartFoodChains4Europe (Interreg V)	165	last
Toelichting:		
Betreft een incidenteel project, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	1.800	last
Toelichting		
Betreft een tijdelijk programma		
831 Algemene reserve	-1.836	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
421 Grootchalige kunstprojecten	-188	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
411 Monumentenzorg	157	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Brede Bestemmingsreserve	-4.250	bate

Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
711 Zuiderzeelijngelden	-1.956	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
815 Technische bijstand Europa	-171	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Procesgelden gebiedsontwikkeling	589	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
814 p-MJP/POP	2.982	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
815 Cofinanciering EU-projecten14-20	617	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
741 Nieuwe Natuur	-1.096	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
731 Almere 2.0	-2.627	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Doorgeschoven activiteiten	-2.485	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
856 Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	-2.317	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
522 Duurzame energie	647	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
412 Kunst	67	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
311 Economisch Programma	-855	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.000	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
431 Krachtige Samenleving	1.090	last

Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	76	last
Subtotaal:	-4.398	bate
Totaal per saldo (-=bate / +=last)	2.579	last

x € 1.000

4. Single information Single Audit (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 6 maart 2020							
lenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen Provincies	Totale besteding (jaar T) ten laste van het Rijk <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E12/01</i>	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018)) ten laste van het Rijk <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E12/03</i>	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T (inclusief 2018)) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E12/04</i>		
			€ 1.476.261	€ 1.476.261	€ 369.065		
			Projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E12/05</i>	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee) <i>Aard controle N.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E12/02</i>	Totale omvang per type maatregel. <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E12/06</i>	Project afgerond Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E12/07</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E12/08</i>
			1 Hanzeweg (N307)	Ja	6.500	Ja	Nee
			2 Biddingringweg (N305 - westbaan)	Ja	4.947	Ja	
			3 Oldebroekerweg (N709)	Ja	4.862	Ja	
			4 Elburgerweg (N309 - N307)	Ja	1.920	Ja	
			5 Biddingringweg (N305 - oostbaan)	Ja	2.200	Nee	
			6 Vogelweg (N706)	Ja	10.814	Ja	
			7 Slingerweg (N704)	Ja	5.622	Ja	
			8 Leemringweg (N719)	Ja	10.400	Nee	
			9 Espelerringweg (N712)	Ja	6.600	Nee	
			10				
			11				
			12				
			13				

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De accountant heeft op 10 april 2020 een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de Jaarrekening 2019, zie de hierna volgende pagina's.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Provinciale Staten van provincie Flevoland

Verklaring over de jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening (pagina 150 t/m 176 en bijlage 1 t/m 4) van provincie Flevoland ('de provincie') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva van de provincie op 31 december 2019 en van de baten en lasten over 2019, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de Gedeputeerde Staten op 21 januari 2020.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de jaarrekening 2019 van provincie Flevoland gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- Jaarrekening 2019 op hoofdlijnen;
- Overzicht baten en lasten in de jaarrekening;
- Balans (incl. toelichting), inclusief gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling;
- Bijlage 1 toelichting reserves en voorzieningen;
- Bijlage 2 Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden;
- Bijlage 3 Specificatie van incidentele baten en lasten;
- Bijlage 4 Single Informatie Single Audit (SISA)

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het BBV.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011 en het normenkader dat is vastgesteld door de Gedeputeerde Staten op 21 januari 2020 en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

F6Y72UEXNNJN-1199664313-60

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen

T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van provincie Flevoland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel belang’ wordt toegelicht in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening’.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de bij onze controle toegepaste materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.570.000 (2018: € 2.320.000], waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% bedraagt en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019.

Wij zijn met Provinciale Staten overeengekomen dat wij aan de Staten tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 128.500 (2018: € 116.000) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen, of in het kader van SiSa of WNT, relevant zijn.

Benadrukking van de onzekerheid in verband met de effecten van het coronavirus (COVID-19)

Wij wijzen op de toelichting opgenomen onder de ‘gebeurtenissen na balansdatum’ in de toelichting op de jaarrekening (pagina 176) waarin het college van Gedeputeerde Staten de mogelijke invloed en gevolgen van het coronavirus (COVID-19) op de organisatie en op de omgeving waarin de provincie opereert alsmede de genomen en geplande maatregelen om met deze gebeurtenissen en omstandigheden om te gaan heeft beschreven. In deze toelichting is ook beschreven dat er nog steeds onzekerheden bestaan en dat het daarom op dit moment redelijkerwijs niet goed mogelijk is om de toekomstige effecten op de financiële resultaten en de beleidsterreinen van provincie Flevoland in te schatten. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- I. Samenvatting
- II. Programmaverantwoording
- III. Paragrafen
- Bijlage 6, lijst met afkortingen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het college van Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV; en voor
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen; en
- een zodanige interne beheersing die het college van Gedeputeerde Staten noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van Gedeputeerde Staten afwegen of de financiële positie voldoende is om de provincie in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van Gedeputeerde Staten moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De Provinciale Staten zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de provincie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 10 april 2020
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.J. Dul MSc RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2019 van provincie Flevoland

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011, het normenkader rechtmatigheid dat is vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 21 januari 2020, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat
 - de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen.
- Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing van de provincie.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de provincie.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van Gedeputeerde Staten en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van Gedeputeerde Staten gehanteerde afweging dat de provincie in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Ook het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de provincie haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de provincie financiële risico's niet kan opvangen.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de provincie rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de provincie. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de Staten onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

6. Lijst met afkortingen

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
APG:	Autoriteit Persoonsgegevens
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BDO:	Bestuurs- en Directieondersteuning
BIO:	Baseline Informatieveiligheid Overheid
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BO MIRT:	Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
CA:	Coalitieakkoord
CISO:	corporate information security officer
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
CUP:	College uitvoeringsprogramma
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DLG:	(voormalig) Dienst Landelijk Gebied
DOVA:	decentrale OV-autoriteiten
DOS:	Digitale Ondersteuning Staten
DRU:	Dienstregelingsuur
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DGO:	Duurzaam Gebruik Ondergrond
EBN:	Energiebeheer Nederland
EEB:	Evidence Based Beleid
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
eDocs:	Documentmanagementsysteem
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FG:	functionaris gegevensbescherming
FTE:	Fulltime-equivalent (fulltime medewerker)
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOF:	Wet Hof
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
ISO:	information security officer'
IT:	Information Technology
IVN:	Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LBI:	Landelijke Bijdrage-Index
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LOI:	Letter of Intent
LTO:	Land- en Tuinbouworganisatie
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
BZK:	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MFK:	Meerjarig Financieel Kader
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
MOBLA:	Bereikbaarheid Lelystad Airport
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MGA:	Mutual Gains Approach
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MW	Megawatt
NBTC:	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDW:	<i>Nationale Databank Wegverkeersgegevens</i>
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Erfgoedcentrum Nieuwland
NLR:	Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum
n.n.b.:	nog niet bekend
n.b.:	niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NSL:	<i>Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit</i>
OCW:	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODNZKG:	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS:	Poly- en perfluoralkylstoffen
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
pNN:	Programmaonderdeel Nieuwe Natuur
Plabeka:	Platform Bedrijven en Kantoren
POB:	Persoonlijk Ontwikkel Budget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PPS:	Publiek private samenwerkingen
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SDG's	Sustainable Development Goals
SFF:	Stichting Faunabeheer Flevoland
SISA:	Single information Single Audit
SLA:	Schone Lucht Akkoord
SNL:	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP's:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
tbo's:	Terreinbeherende organisaties

TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
VO:	Voortgezet Onderwijs
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
WBE:	wildbeheereenheid Flevoland
WKO:	Warmte- en Koudeopslag
Wnra:	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
EWNT:	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOL:	Monitor Wind op Land
ZZL:	Zuiderzeelijngelden